

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Motivace k dobrovolnictví

Motivation to Volunteering

Bc. Martina Hübllová

studijní obor:

Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

forma studia:

Kombinovaná

vedoucí práce: **Mgr. Jan Kroupa**
Praha 2009

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a cituji v ní veškeré prameny, které jsem použila.

V Praze dne 30. 4. 2009 Martina Hübllová

Děkuji svému vedoucímu práce Mgr. Janu Kroupovi za cenné rady, dále pak děkuji své rodině, přátelům, Davidovi a kolegyním v práci za podporu, pomoc a velkou míru tolerance v době vypracovávání diplomové práce, Bc. Veronice Trachtové patří dík za odborné konzultace, zapůjčení diktafonu a za její úžasnou schopnost motivovat a pobízet k práci. V neposlední řadě chci moc poděkovat všem dobrovolníkům, kteří mi věnovali svůj čas, buď při rozhovorech nebo při vyplňování dotazníku, a bez nichž by tato práce nemohla vzniknout.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Úvod	1
2 Vymezení pojmů	3
3 Dobrovolnictví – historie v ČR a ve světě (Evropa, USA)	10
3.1 Historie dobrovolnictví v ČR	
3.2 Historie dobrovolnictví v Evropě	
3.3 Historie dobrovolnictví v USA a v Kanadě	
4 Typy a charakteristiky dobrovolnictví	21
4.1 Typy dobrovolné činnosti a služby	
4.2 Dobrovolnictví v nemocnicích	
4.2.1 Krátce z historie programu dobrovolnictví v nemocnicích v ČR	
4.2.2 Dobrovolnictví jako součást psychosociální péče o nemocného	
4.2.3 Model fungování programu „Dobrovolníci v nemocnicích“ ve FN Motol a jeho praktický průběh	
4.3 Specifické formy dobrovolnictví	
4.3.1 Dobrovolná občanská výpomoc	
4.3.2 Dobrovolnictví veřejně prospěšné	
4.3.3 Firemní dárcovství	
4.3.3.1 Firemní dárcovství peněžní	
4.3.3.2 Firemní dárcovství nepeněžní	
4.3.4 Individuální dárcovství	
5 Dobrovolnictví – právní úprava	45
5.1 Práva, povinnosti a nároky dobrovolníka	
5.2 Akreditace organizací, právní legislativa dobrovolnictví v zemích EU	
5.3 Zhodnocení zákona o dobrovolnické službě a příprava jeho novel	

5.4 Nepřímá novela zákona o dobrovolnické službě	
5.5 Budoucnost právní úpravy dobrovolnictví	
6 Motivace	61
6.1 Motiv	
6.1.1 Motiv versus potřeba	
6.2 Teorie motivace	
6.2.1 Maslowova teorie motivace	
6.2.2 Ostatní teorie motivace	
6.3 Hodnota	
II. PRAKTICKÁ ČÁST	
7 Motivace k dobrovolnictví	75
7.1 Některé výzkumy a poznatky o motivaci k dobrovolnictví	
7.2 Záměr a cíl výzkumu	
7.3 Teoretický rámec výzkumu	
7.3.1 Obsahová analýza dat – kvalitativní část výzkumu	
7.3.1.1 Analýza témat	
7.3.1.2 Analýza charakteru	
7.3.2 Dotazníkové šetření – kvantitativní část výzkumu	
8 Závěr	98
Seznam použité literatury	
Přílohy	

1 Úvod

S dobrovolnictvím jsem se poprvé setkala, když jsem byla dlouhodobě hospitalizována v nemocnici, kam v rámci dobrovolné pomoci docházelo několik lidí, kteří svůj volný čas darovali (kdyby se nejednalo o dobrovolnictví, mohlo by se říct obětovali) ve prospěch druhých. V té době jsem byla na hranici dětství a dospělosti, a tak jsem mohla být jejich činnosti přítomna vlastně ze dvou úhlů pohledu. Na jedné straně jsem se těšila z toho, že mi i někdo jiný krom mých blízkých přináší zprávy ze světa venku, tam za zdí nemocnice, a rozptyluje moje vnímání přítomnosti. Jiný obrázek nebo chcete-li úhel pohledu se mi naskytl, když jsem o lidech, kteří chodili jako dobrovolníci do nemocnice, začala přemýšlet obecněji. Proč sem chodí zrovna tito lidé, jaké mají motivy, mají něco společného a je to vždy opravdu jen ta „dobrá vůle“, která je přivádí tam, kam obvykle nikdo dobrovolně nechodí – do nemocnice

Na profesionální úrovni jsem se s dobrovolnictvím setkala, když jsem nastoupila jako sociální pracovnice do malé neziskové organizace, která poskytuje služby lidem se závažným duševním onemocněním. Lidé se zájmem o dobrovolnou činnost, respektive spíše s nabídkou dobrovolnické pomoci se na organizaci obraceli poměrně často a my jsme jejich pomoc vítali. Každý z dobrovolníků přicházel s jiným očekáváním, jinými cíli, nabídkou, schopnostmi a zkušenostmi. Stala jsem se jejich koordinátorem. Koordinace dobrovolníků pro mne byla cenná zkušenost s důrazem na schopnost improvizace ve smyslu sladění představ i schopností dobrovolníků s potřebami a možnostmi organizace i klientů. Díky této zkušenosti jsem mohla blíže nahlédnout tzv. do karet minoritní skupině, dobrovolníkům. A znovu se zamýšlet nad tím, kdo, odkud a proč se do dobrovolné činnosti pouští.

Promýšlela jsem, co všechno může rozhodnutí k dobrovolné činnosti ovlivnit. Došla jsem k tomu, že faktorů majících vliv na takové lidské konání, je obrovské množství. A aby toho nebylo málo, všechny se vzájemně ovlivňují. Hledat, který z nich je hlavní příčinou motivace u toho kterého člověka, je podobné jako řešit již po staletí nerozsouzenou kauzu o vejci a slepici. Další neopomenutelnou skutečností je, že všechny fenomény vstupující do hry by si zasloužily více pozornosti, než kterou jim budu věnovat na následujících stránkách. Při hlubším zkoumání by jistě všechny vydaly na několik diplomových prací a ještě něco navíc. Přesto se ve své práci pokusím alespoň naznačit a v krátkosti představit, co může vstoupit „do hry“.

2 Vymezení pojmů

Dobrovolník

Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti či dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti (TOŠNER a SOZANSKÁ, 2006).

Dobrovolníky mohou být Češi i cizí státní příslušníci, mládež, dospělí, senioři i lidé zdravotně postižení. Dobrovolnická činnost může být vykonávána v České republice i v zahraničí.

Dobrovolník může pracovat:

- **na plný úvazek;**
- **při svém běžném zaměstnání (studiu...);**
- **nárazově;**
- **pravidelně;**
- **dlouhodobě;**
- **krátkodobě;**
- **v oboru blízkém jeho profesi;**
- **v oboru úplně odlišném od jeho profese;**
- **jako odborník – specialista;**
- **jako pomocná síla ¹.**

¹ *W*www.neziskovky.cz [online]. [2002] [cit. 2009-01-17]. Dostupný z WWW: <http://www.neziskovky.cz/Files/Soubory/burzaprace/publikace_Dobrovolnici_v_NO.pdf>.

Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví

Dobrovolnictví je základním stavebním prvkem občanské společnosti. Uskutečňuje nejvyšší aspirace lidstva – touhu po míru, svobodě, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti. V době globalizace a nepřetržitých změn se svět stále zmenšuje, je složitější a vzájemná závislost vzrůstá. Dobrovolnictví umožňuje:

- 1) udržovat a posilovat takové lidské hodnoty, jako jsou družnost, zájem o druhé a služba jiným lidem;
- 2) aby jednotlivci mohli uplatňovat svá práva a odpovědnost jako příslušníci komunity a aby se zároveň mohli po celý život učit a růst, realizovat veškerý svůj lidský potenciál;
- 3) propojení navzdory rozdílům, které nás neustále rozdělují, abychom mohli žít ve zdravých, udržitelných komunitách a abychom mohli společně usilovat o nalezení nových řešení pro společné úkoly a mohli jsme utvářet náš kolektivní osud.

Na úsvitu nového tisíciletí se dobrovolnictví stalo nepostradatelným prvkem každé společnosti. Účinně a prakticky převádí deklaraci Spojených národů, kde se praví:

"My, lid, máme moc změnit svět“, do běžného života.²

Dobrovolnictví

Dobrovolnictví je svobodně zvolená činnost, konaná ve prospěch druhých bez nároku na odměnu. Dobrovolník dává část svého času, energie a schopností ve prospěch činnosti, která je časově i obsahově vymezena. Pojmovým znakem dobrovolnictví je:

- vykonávání činnosti nezištně, tj. bez nároku na odměnu;
- činnost na základě svobodného rozhodnutí;

² Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví [online]. [2000] [cit. 2009-01-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.mameotevreno.cz/prilohy/f4de584a/Vseobecna%20deklarace%20o%20dobrovolnictvi.doc>>.

- činnost je ku prospěchu třetí osoby, respektive osob;
- činnost je vykonávána vedle jiné činnosti, která je v daném okamžiku pro osobu dobrovolníka hlavní, ačkoli tento znak je v souvislosti s chápáním dobrovolnictví jako řešení nezaměstnanosti potlačován.³

Dobrovolnictví, kterým se v práci zabývám, má mnoho společných znaků s občanskou dobrovolnou výpomocí (viz níže), zároveň se ale vyznačuje dalšími charakteristikami:

- Role dobrovolníka je vymezena tak, aby se příjemce pomoci na ni mohl v dohodnutém rámci spolehnout.
- Dobrovolník může být vnímán jako spolehlivý pomocník, na kterého je možné mít podobné nároky jako na placené zaměstnance.

Jiří Tošner a Olga Sozanská (2006) dodávají, že i profesionálně vedené dobrovolnictví si může zachovat neformálnost a spontaneitu, které jsou pro dobrovolnictví charakteristické a nepostradatelné. Při vymezování pojmů je potřeba zmínit, že jsem promýšlela, jestli budu za dobrovolnou činnost považovat i dobrovolnou činnost, realizovanou v rámci studijní praxe. Nakonec jsem se rozhodla, že ne. A to z toho důvodu, že student má praxi na škole obvykle povinnou a „dobrovolnou“ práci dělá vlastně na rozkaz. Zajímavé by ale určitě bylo zjistit, jestli se pro některého z praktikantů po vypršení povinných hodin praxe nestane činnost v organizaci něčím zajímavou a nezůstane v ní následně jako dobrovolník v pravém slova smyslu. Tento fakt budu brát na zřetel při rozhovorech s dobrovolníky.

³ *Www.icm.cz* [online]. [2006] [cit. 2009-01-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.icm.cz/dobrovolnictvi-charakteristika>>.

Občanská a sousedská dobrovolná výpomoc

Tyto termíny používáme zejména pro dobrovolnou činnost zaměřenou převážně na rodinu, příbuzenstvo a sousedy.⁴

Dále uvádím vymezení dobrovolnictví a souvisejících pojmů dle zákona č. 198/2002 Sb.⁵

Dobrovolnická služba

Je činnost, při níž dobrovolník poskytuje:

- a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase;
- b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a);
- c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

Za dobrovolnickou službu se nepovažuje činnost týkající se uspokojování osobních zájmů, anebo je-li vykonávána v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti anebo v pracovněprávním vztahu, služebním poměru nebo členském poměru (§ 2 odst. 1) zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě).

⁴ *Www.icm.uh.cz* [online]. [2000] [cit. 2009-01-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.icm.uh.cz/str/obcanastat/dobrovolnictvi-charita->>.

⁵ *Www.neziskovky.cz* [online]. [2002] [cit. 2009-01-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.neziskovky.cz/cz/fakta/legislativa/zakony-pro-nno/zakon/92.html>>.

Vysílající organizace

Je právnická osoba se sídlem v České republice, která dobrovolníky vybírá, eviduje, připravuje pro výkon dobrovolnické služby a uzavírá s nimi smlouvy o výkonu dobrovolnické služby za podmínky, že má udělenou akreditaci (§ 4 odst. 1) zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě).

Přijímající organizace

Je osoba, pro jejíž potřebu je dobrovolnická služba vykonávána, způsobilá uzavřít smlouvu s vysílající organizací a schopná dostát závazkům z této smlouvy (§ 4 odst. 2) zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě).

Motivace

Je psychický proces vedoucí k energetizaci organismu. Motivace usměrňuje naše chování a jednání pro dosažení určitého cíle. Vyjadřuje souhrn všech skutečností – radost, zvědavost, pozitivní pocity, radostné očekávání, které podporují nebo tlumí jedince, aby něco konal nebo nekonal (HARTL a HARTLOVÁ, 2000).

Motivy

Jsou osobní příčiny určitého chování – jsou to pohnutky, psychologické příčiny reakcí, činností a jednání člověka, zaměřené na uspokojování určitých potřeb.

Za základní formu motivů jsou pokládány potřeby, ostatní formy se vyvíjejí z potřeb.

Potřeba je stav nedostatku nebo nadbytku něčeho, co nás vede k činnostem, jimiž tuto potřebu uspokojujeme. Potřeby dělíme na:

- **biologické** (primární, vrozené) – potřeba dýchání, potravy, bezpečí, spánku apod.

- **sociální** (získané) – kulturní (vzdělání, kulturní život apod.) a psychické (radost, štěstí, láska apod.).⁶

Petr Moos uvedl ve své přednášce pro ústav adiktologie, že základním zdrojem motivace je potřeba a že motivace má teoreticky 5 základních zdrojů, které tvoří tzv. motivační strukturu, nebo také tzv. motivační profil každého člověka. Do motivační struktury řadíme těchto 5 zdrojů vnitřních hybných sil:

- 1) Potřeby;
- 2) Návyky;
- 3) Zájmy;
- 4) Hodnoty;
- 5) Ideály.⁷

Hodnota

Je vlastnost, kterou člověk přisuzuje určitému objektu, situaci, události nebo činnosti ve spojitosti s uspokojováním jeho potřeb, zájmů; hodnoty se vytvářejí a postupně diferencují v procesu socializace, hodnoty jsou součástí společenského vědomí. Hodnoty lze dělit na:

- a) pozitivní (co je žádoucí) a negativní;
- b) absolutní a relativní;
- c) přímé a nepřímé.
- d) dle obsahu na estetické, etické, logické a jiné.

Hodnoty odrážejí kulturu společnosti (HARTL a HARTLOVÁ, 2000).

⁶ [Http://cs.wikipedia.org](http://cs.wikipedia.org) [online]. 2002 [cit. 2009-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Motivace>>.

⁷ [Www.snncls.cz](http://www.snncls.cz) [online]. 2007 [cit. 2009-03-21]. Dostupný z WWW: <http://snncls.cz/wp/wp-content/uploads/file/Motivace_Moos.pdf>.

Hierarchie hodnot

Je uspořádaný systém hodnot podle důležitosti, určuje nejobecnější postoje, životní styl a morálku člověka (HARTL a HARTLOVÁ, 2000).

Podrobněji se pojmy motivace, motiv a hodnota, včetně dalších pojetí a teorií, zabývám v kapitole 6 Motivace.

3 Dobrovolnictví – historie v ČR a ve světě (Evropa, USA)

3.1 Historie dobrovolnictví v ČR

Organizované dobrovolnictví se rozvíjelo v českých zemích **zejména v 19. století**, kdy po celém našem území vznikala celá řada soukromých, obecných, náboženských, národnostních spolků a organizací, jako např.: Sokol, Český červený kříž, Masarykova liga proti TBC aj. Od minulého století až do druhé světové války spolkový a filantropický život dělí hranice nejen národnostní, ale též konfesní. Týmž aktivitám se věnovaly organizace církevní i sekulární, německé i české a nezdá se, že by docházelo k soupeření, přetahování členstva či nevraživosti. **Za první republiky** se idea spolků s českým členstvem změnila z protirakouské rezistence v aktivní nadšení budovatelů první republiky. Mnoho zejména mládežnických organizací, jako například YMCA, požívalo přímou podporu presidenta Masaryka, který v nich viděl nástroj praktické realizace svých idejí filosofických a úsilí o vytvoření nové sebevědomé generace První republiky. Právě národnostní akcent se stal osudný některým organizacím za německé okupace. Řada z nich byla zrušena, jiné byly přetransformovány do podoby vyhovující protektorátní správě.

Po válce se podařilo čilý spolkový a občanský život obnovit. Jako již v předválečné době se zejména mládežnické, ale i odborové, tělovýchovné a kulturní spolky stávají nástrojem politického boje. Zejména sociální demokraté a komunisté (kteří později dovedou tuto myšlenku k „dokonalosti“) si uvědomili, že podchycení volnočasových aktivit mládeže i dospělých vede k těsnějšímu sepětí se světonázorovými idejemi stran, pod jejichž patronací se tato činnost provádí. Také co se týče motivace k dobrovolné práci, hraje velkou roli idea, ve jménu které člověk věnuje svůj čas, síly, či finanční prostředky. Napadá mě, zda je vůbec možné, v tomto případě hovořit o dobrovolnosti, spíše si říkám, že se na této historické etapě můžeme poučit z toho, jak se s něčím co zdánlivě vykazuje

známky dobrovolnosti, dá manipulovat a zneužívat tak lidské zdroje. Dále Tošnera Sozanská:

Převzetí moci komunisty však znamenalo konec snahám o svobodný rozvoj dobrovolných a zájmových organizací. Majetky nekomunistických sdružení byly zkonfiskovány, některé spolky ihned rozpuštěny, jiné násilně přetvořeny či nově vytvořeny. Ve všech oblastech dobrovolné činnosti byly zformovány jednotné organizace kontrolované komunistickou stranou. Ty pak byly sjednoceny do tzv. Národní fronty. Dobrovolná činnost, která jinak přispívá k rozvoji demokratické společnosti a zvyšování účasti občanů na správě věcí veřejných, tak byla využita k budování socialismu prostřednictvím všudypřítomné ideologizace dobrovolné činnosti, „povinně dobrovolných“ akcí a kontroly každé možnosti provozování nezávislých aktivit. Spontánní motivace k obecně prospěšné činnosti byla deformována do totálního nasazení občanů pro budování socialismu, vyžadovaného pomocí kádrových posudků a patřičnou propagandou, která byla ve značném měřítku skutečně účinná (TOŠNER a SOZANSKÁ, 2006). K této etapě historie dobrovolnictví v ČR dodává Frič: Všichni alespoň občas museli povinně pracovat ve prospěch socialismu bez nároku na mzdu. Tak se dobrovolná práce v očích běžného občana rovnala buď práci pod politickým nátlakem, anebo „podlézání“ režimu v zájmu budování vlastní kariéry. Základním rysem toho, čemu se říkalo za socialismu „dobrovolná práce“, byla neautentičnost. Noviny nebo televize zveřejňovaly obrovské počty „dobrovolně odpracovaných hodin“, nikdo tomu však nevěřil, a to nejen pro podvody s čísly, ale pro neautentičnost deklarované motivace dobrovolníků. Různé brigády socialistické práce neměly často žádný ekonomický význam a jejich jediný smysl spočíval v demonstraci loajality vůči režimu. Není proto divu, že se k těmto „dobrovolně odpracovaným hodinám“ jako ke své dobrovolné práci většina lidí nehlásí. Jen 22% respondentů (výzkumu NROS a Agens) uvádí, že před rokem 1989 dobrovolně pracovali

pro nějakou organizaci. Tento údaj mimo jiné potvrzuje domněnku, že dobrovolná práce za socialismu byla vnímána spíše jako práce pro režim než pro dobrovolné organizace (FRIČ, 2001).

Další generace narozené již v socialismu však kupodivu nejevily zájem o nadšení svých rodičů, a tak se pod různými oficiálními názvy a patronacemi občas podařilo skrýt skutečně dobrovolnou zájmovou činnost tam, kde nechyběla čínorodost, která ovšem nebyla nijak konfliktní se zájmy režimu. Jinak lze ale říci, že dobrovolnictví získalo punc něčeho neautentického, vnucovaného, čemu je potřeba se pokud možno vyhnout. Tato příchut' zůstává v povědomí mnoha českých občanů dodnes.⁸

Teprve **po roce 1989** dochází k obnově demokratických struktur v plné šíři a začíná prudký rozvoj nezávislých sdružení v oblasti ekologie, lidských práv, humanitární činnosti, sportu, sociální oblasti atd. Od roku 1990 začíná nová kapitola občanských aktivit v našich zemích, kdy tehdejší Federální shromáždění přijalo zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Následovaly další zákony: č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a novela občanského zákoníku, ve které se hovoří o zájmových sdruženích. Česká společnost prošla po roce 1989 obdobím hledání vlastní identity. Základním tématem se stala myšlenka občanské společnosti, založené na spolupráci a vzájemné solidaritě plnoprávných a svobodných občanů, jejímž hlavním propagátorem je Václav Havel (TOŠNER a SOZANSKÁ, 2006).

Nejobecněji by se snad dalo říct, že to je společnost, v níž se občané účastní veřejného života, správy veřejných statků a veřejného rozhodování mnoha paralelními a vzájemně se

⁸ *W*www.dobrovolnik.cz [online]. [2001] [cit. 2009-01-15]. Dostupný z WWW: <http://www.dobrovolnik.cz/d_hist.shtml>.

doplňujícími způsoby, přičemž míra, druh a institucionální podoba této jejich účasti závisí především na nich samotných, na jejich iniciativě a fantazii, byť uplatňovaných samozřejmě v určitém zákonném rámci. Je to tedy společnost, která nejen otevírá velký prostor individuální i skupinové kreativitě a v níž se tato kreativita významně podílí na celku veřejného dění, ale která je na této kreativitě přímo založena. Působnost státu a jeho struktur je v ní tedy omezována jen na to, co nemůže vykonávat nikdo jiný, tedy například na tvorbu zákonů, obranu a bezpečnost státu, výkon spravedlnosti a podobně.⁹

Po několika letech, kdy česká společnost prožila opět po dlouhé době zkušenost s liberálně tržním hospodářstvím, individualismem a orientací na konzumní způsob života, začal se projevovat zájem občanů o jiný životní styl i o rozvoj tradičních humanistických hodnot. Jako jedna ze základních byla znovuobjevena přirozená lidská potřeba pomáhat ostatním, především těm členům společnosti, kteří jsou slabí, či se z různých důvodů nacházejí v obtížích a nemohou si sami pomoci.

Lidé začali hledat vedle svého profesního uplatnění i jiné způsoby seberealizace, ve kterých by mohli využít svých dovedností a znalostí. Po roce 1989 došlo v ČR k rozvoji neziskového sektoru. Byly obnoveny spolky a sdružení potlačené minulým režimem, řada z nich získala v rámci restitucí původní majetek a mohla tak pokračovat ve své činnosti. Patří k nim: YMCA, Sokol a Skaut-Junák, kterým se v krátké době podařilo vytvořit celostátní síť organizací, které jsou v podstatné míře postaveny na dobrovolné činnosti svých členů.

Vedle toho vznikly tisíce nových neziskových organizací, které neměly žádný majetek ani šanci ho získat a stavěly svou činnost na lidském nadšení a pomoci dobrovolníků. Jedná se o mnoho kulturních, sportovních, dětských a mládežnických organizací, kde skupiny

⁹Z projevu prezidenta republiky Václava Havla na sympóziu „Myšlenky Václava Havla a koncept občanské společnosti“, Macalester College, Minneapolis/St.Paul, USA, 26. dubna 1999.

občanů dobrovolně, samy pro sebe a své přátele realizují řadu aktivit. Patří sem i organizace s charitativním, sociálním a zdravotním zaměřením, jež se snaží pomáhat svým členům, kteří jsou nějakým způsobem ve společnosti znevýhodněni, ať již jsou to senioři, příslušníci národnostních nebo jiných menšin, nebo tělesně či mentálně handicapovaní. Ve všech sdruženích a spolcích jsou každoročně odpracovány desetitisíce hodin zdarma, které spolu se sbírkami finančními a věcnými přispívají ke zvýšení kvality života členů. Neziskový sektor – a s ním dobrovolnictví – stále zůstává na okraji zájmu veřejnosti. Proto je důležitá publicita dobrovolné činnosti, která na příkladech ukazuje nejen užitek, jenž z její pomoci má její příjemce, ale také přínos, který dobrovolná činnost přináší dobrovolníkovi, ať už v šanci najít nová přátelství, získat zkušenosti a nové dovednosti, či aktivně přežít dobu dlouhodobé nezaměstnanosti (TOŠNER a SOZANSKÁ, 2006, s.30-31).

Doplnění pohledu na dobrovolnictví v roce 1989 s možná trochu skeptičtější nádechem přináší Frič, který vychází z již zmiňovaného výzkumu NROS a agentury Agens realizovaného v průběhu roku 2000: Rok 1989 znamená v rozsahu dobrovolnických aktivit výrazný propad. Po roce 1989 se totiž dobrovolnictví věnovalo nebo věnuje pouze 16% obyvatel. Z těch, kteří se hlásí k dobrovolné práci za socialismu, pokračovala v dobrovolnictví po r. 1989 jen necelá polovina. Novými dobrovolníky se po r. 1989 stalo jen 6% populace. Celkově se v roce 1999 dobrovolné práci věnovalo jen 8% obyvatel ČR (FRÍČ, 2001, s.61).

V posledních letech se objevila řada článků, rozhlasových diskuzí či televizních dokumentů na toto téma. Přesto je povědomí o dobrovolnictví, status dobrovolníků ve společnosti a zejména zapojení veřejnosti do dobrovolných aktivit na nízké úrovni, zejména pokud budeme Českou republiku srovnávat třeba s USA nebo se západoevropskými zeměmi (TOŠNER a SOZANSKÁ, 2006, s.30-31).

Na druhé straně je ale potřeba poznamenat, že určitou změnu v povědomí o dobrovolnictví a jistým zrovnoprávněním, respektive vlastně „zprávněním“ se stal rok 2001, který Valné shromáždění OSN ve své rezoluci ze dne 17. listopadu 1997 prohlásilo Mezinárodním rokem dobrovolnictví. K hlavním cílům Mezinárodního roku dobrovolnictví v České republice patřilo mimo jiné: vypracovat studii o stavu dobrovolné služby v ČR, dosáhnout právní úpravy dobrovolné služby v ČR (Zákon o dobrovolnické službě), zvýšit informovanost a osvětu veřejnosti. Dosažení těchto cílů zajišťoval Národní koordinační výbor, který byl ustaven ve všech zemích ¹⁰. **Rok 2001** výrazně ovlivnil vývoj dobrovolnictví na celém světě. Přestože veřejnost je často skeptická vůči dobrovolné činnosti a velká část populace prohlašuje, že by se nikdy ničeho podobného nedopustila, lze v posledních letech vysledovat i pozitivní tendence, které přibližují Českou republiku civilizovanému světu i na tomto poli.

V dubnu 2002 byl přijat zákon č. **198/2002 Sb., o dobrovolnické službě** a o změně některých zákonů, který **vešel v účinnost 1. ledna 2003**. Zákon o dobrovolnické službě je konkrétním a nejdůležitějším výsledkem aktivit, jež proběhly v rámci Mezinárodního roku dobrovolníků. Tento zákon v našem právním řádu zakotvuje několik nových pojmů, mezi něž například patří dobrovolník, dobrovolnická služba, vysílající a přijímající organizace.

¹¹ Tento zákon upravuje poskytování dobrovolnické služby a přináší, jak už to bývá, i mnohé otázky. O tom více v kapitole o právní úpravě dobrovolnictví. Také novela zákona o zaměstnanosti (435/2004 Sb.) a zákona o pomoci v hmotné nouzi (111/2006 Sb.), která vstoupila v platnost k 1. 1. 2009, přináší změny, které z mého pohledu mohou dobrovolnickou službu udělat trochu přitažlivější a zvýšit tak její společenský status.

¹⁰ *W_{www.kambala.cz}* [online]. [2002] [cit. 2009-01-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.kambala.zdarsko.cz/historie.htm>>.

¹¹ *W_{www.nno.ecn.cz}* [online]. [2001] [cit. 2009-01-15]. Dostupný z WWW: <<http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=nP2x1-114970&x=117571>>.

3.2 Historie dobrovolnictví v Evropě

Evropská tradice dobrovolnictví se odvíjí od práce církevních charitativních organizací a rozmachu spolkových hnutí v době rozvoje průmyslové výroby. Tento tradiční model „zájmového“ dobrovolnictví, byl v poslední době obohacen o systém dobrovolnických center. Podobně jako v Americe i mezi evropskými zeměmi existují velké rozdíly co do počtu a fungování těchto center.

V Německu získalo dobrovolnictví charakter nového sociálního hnutí či formování nové občanské společnosti. Dobrovolníci fungují při integraci přistěhovalců, při budování mezinárodních vazeb na evropské i světové úrovni. Podporuje je síť jednoho ze sta dobrovolnických center a agentur po celém světě. Zvláštní pozornost je věnována mládeži. Ve výměně dobrovolníků je Německo snad nejaktivnější zemí, jak přijímající, tak vysílající. Tradiční síť charit zůstává dodnes největším „zaměstnavatelem“ dobrovolníků. Místní skupiny dobrovolníků napojené na církve a jejich zařízení, kterých je 3500, mají více než 80 000 členů.

Jiná situace je ve **Francii**, která je zemí s tradicí silné centralizované vlády. Zákon z roku 1791 uvádí, že „žádná organizace nemá dovoleno jednat jako prostředník mezi občany a státem“. To vytvořilo státní monopol na vše, co se týkalo veřejného zájmu, s pouze minimálním prostorem pro veřejný sektor. Proto má dobrovolnictví ve Francii jinou pozici než u jiných evropských států. Nejčastěji se zde setkáváme s dobrovolníky ve sportu, kultuře a rekreačních aktivitách. V těchto odvětvích pracuje až polovina všech dobrovolníků. Kolem 20% dobrovolníků působí ve vzdělávání a výzkumu, např. v kampaních na podporu gramotnosti, rodičovských sdruženích ve školách a mentoringových programech (rozvíjejících samostatné a kritické myšlení). Pouze 13% dobrovolníků pracuje v dobročinné péči zaměřené např. na seniory či bezdomovce. Na

těchto poměrech se podílí profesionalizace sociálních služeb a klesající význam církve ve společnosti.

Mezi země s dlouhou tradicí dobrovolnictví patří **Velká Británie**. Zejména charitativní činnost a vzájemná pomoc lidí v odlehlých oblastech venkova patří k tradičnímu anglickému stylu života. Dokonce i vojenská služba byla ve Velké Británii vždy nepovinná, což odráží vysoké vědomí občanské odpovědnosti za svou zem. Impulz občanské solidarity z let druhé světové války zůstal nevyužit v době budování státní sociální péče. Až v sedmdesátých letech 20.století bylo založeno britské dobrovolnické centrum. Konzervativní tradice ostrovanů klade důraz na soběstačnost občanů a komunit a ponechává ve státní péči jen ty oblasti, kde je to nutné. Vláda ale podporuje dobrovolnictví celou řadou svých iniciativ, přičemž velký důraz je kladen zejména na rozvoj dobrovolnictví mezi mládeží. Kromě národních dobrovolnických center v Anglii, Skotsku, Walesu a Severním Irsku existuje na vládní úrovni Aktive Community Unit, která koordinuje státní politiku dobrovolnictví. Vzájemná spolupráce nevládních organizací probíhá také přes internet, např. 16 000 organizací je napojeno na internetovou stránku TheSite, která slouží výměně informací a prezentuje nabídku dobrovolnických příležitosti. Zemí s tradičně rozvinutým smyslem pro vzájemnou pomoc je **Nizozemsko**. I když v průběhu šedesátých let minulého století byl systém spolků, zejména církevních, nahrazen intervencí silného sociálního státu, již o deset let později začaly skupiny občanů, nespokojených s tradičními postupy státní péče, zakládat vlastní svépomocné programy. Vznikly nové druhy dobrovolnictví, jako je například pomoc bezdomovcům prostřednictvím přátelského vztahu s dobrovolníkem či pomoc pro lidi infikované virem HIV. Vláda začala připravovat právní podmínky pro působení dobrovolníků v různých sférách a zároveň financovala vznik dobrovolnických center. Decentralizace vládní politiky vložila hlavní díl odpovědnosti za dobrovolnictví na místní úřady. To umožňuje

lepší propojení potřeb komunit a zainteresování místních lidí. Tak se také vytvářejí, či spíše obnovují dříve přirozené vztahy na úrovni obce, města, ulice (TOŠNER a SOZANSKÁ, 2006, s.26-27).

3.3 Historie dobrovolnictví v USA a v Kanadě

V posledních třiceti letech zaznamenalo dobrovolnictví v USA obzvláštní rozmach, a to nejen v církevních či jiných spolcích, jak tomu bylo ve středověku v Evropě, ale tradice dobrovolnictví se zde rozšířila natolik, že velká část obyvatel Spojených států a Kanady cítí potřebu dělat něco pro druhé, i když nejsou napojeni na žádnou organizaci. V Severní Americe – na rozdíl od Evropy – existovala komunita vzájemně se podporujících občanů dříve, než byla vytvořena ústřední vláda, která zajišťovala základní funkce státu. Když přijeli první osadníci do Ameriky, vybudovali novou společnost založenou na dohodách uzavřených mezi svobodnými a rovnými lidmi. Život v nové zemi nebyl určován rozhodnutími vlády, ale spíše schopností lidí vzájemně si pomáhat.

I v dalších letech se občanské iniciativy v Americe účastnily na utváření veřejného a politického života. Bojovaly za zrušení otroctví, za rovnost volebního práva pro všechny, prováděly charitativní a osvětovou činnost. Dobrovolnictví zde tvoří přirozenou součást života, a to nejen v organizacích sdružených okolo určitého typu činnosti – skautingu, charity nebo sportovních klubů, ale také ve formě pomoci občanské komunitě. Tyto aktivity organizují mimo jiné nově zakládaná dobrovolnická centra, kterých od roku 1970 vzniklo v USA více než pět set. Základním posláním dobrovolnickým center je propagace a podpora dobrovolnictví, realizace vlastních dobrovolnických programů, organizování seminářů, workshopů a dalších typů vzdělávání pro neziskové organizace, ale i komerční firmy a vládní či regionální instituce. Centra se věnují otázkám dobrovolnického managementu, které obsahují především metody vyhledávání, výběru, výcviku, supervize

a hodnocení dobrovolníků. Jednotlivá centra se liší velikostí a počtem profesionálních pracovníků. Od těch nejmenších, kde je jenom jeden profesionální zaměstnanec, až po velká centra, kde zaměstnávají více než dvě desítky osob a podobají se jakékoli jiné instituci. Mají vlastní fundraisingové oddělení, oddělení public relations, knihovny a dokumentační oddělení. Průzkumy ukazují, že dnes se v USA do dobrovolné činnosti zapojuje 20% populace. V Kanadě je to procento ještě vyšší – až 25% obyvatelstva.

Dobrovolnická centra také spolupracují na státní i federální úrovni. Jak je v Americe zvykem, každá dobročinná iniciativa je podporována významnými osobnostmi politického, obchodního i církevního života. V roce 1990 vznikla nadace Points of Light Foundation, založená představiteli obchodu, vlády, médií a školství jako vedoucí národní organizace pro šíření dobrovolnictví. Jejím hlavním posláním je zapojit více lidí efektivněji do řešení vážných sociálních problémů. Organizace působí v součinnosti se sítí dobrovolnických center.

Historie filantropické organizace United Way, která je také ve Spojených státech s dobrovolnictvím spojena, se začala psát v roce 1887 v Denveru. Skupina náboženských vůdců založila společnost charitativních organizací, jež plánovala a koordinovala místní aktivity a vedla fundraisingovou kampaň pro dvaadvacet jiných organizací. V roce 1918 se v Chicagu zformovala z dvanácti podobných organizací předchůdkyně dnešní United Way, která byla takto pojmenována o rok později. Své poslání definuje jako „růst organizované kapacity lidí, kteří pomáhají jeden druhému, a to jak vlastní dobrovolnou činností, tak finančními dary“. Jde o jakousi organizovanou pospolitost občanů, kteří cítí odpovědnost za svou komunitu i za sebe navzájem. Dnes funguje jako síť lokálních center, na která jsou úzce napojena dobrovolnická centra i řada dalších organizací, pracujících s dobrovolníky. V roce 1998 jich bylo téměř 1400.

V roce 1961 prezident J. F. Kennedy založil v USA Mírové sbory (Peace Corps). Svou vizi formuloval slovy: „Neptejte se, co vaše země může udělat pro vás, ptejte se, co můžete pro svou zemi udělat vy.“ Mírové sbory měly kromě praktické pomoci také propagovat myšlenku světového přátelství. V současné době je činných více než 7300 dobrovolníků Mírových sborů v 75 zemích světa. Pomáhají zajistit pitnou vodu tam, kde je jí nedostatek, vyučují děti, pomáhají zakládat malé firmy a zemědělské farmy, šíří osvětu o životním prostředí, sázejí stromy a bojují proti šíření AIDS. Dobrovolníci se mají stát dočasně součástí komunit, ve kterých pracují. Proto je věnována velká pozornost jejich jazykové a kulturní přípravě. Zkušenosti, které dobrovolníci získávají během svého působení v cizí zemi, pak mohou dobře využít ve své profesionální kariéře. Údaj o dobrovolném působení a s ním spojené jazykové znalosti jsou významnými pozitivy v každém životopise žadatele o práci.

Také do Československa přijeli velmi záhy po listopadu 89 převážně mladí dobrovolníci z Peace Corps, aby zde po několik let vyučovali angličtinu či pomáhali v rozvoji neziskového sektoru (TOŠNER a SOZANSKÁ, 2006, s.24-25).

4 Typy a charakteristiky dobrovolnictví

4.1 Typy dobrovolné činnosti a služby

Dle Tošnera a Sozanské můžeme na dobrovolnou činnost či službu pohlížet z několika úhlů pohledu. A to z hlediska historického vývoje, z hlediska cesty, kterou se dobrovolnictví ubírá, z pohledu role, kterou dobrovolnictví hraje v organizaci, a z hlediska časového vymezení. V prvním případě, tedy z **hlediska historického vývoje** můžeme při určitém zjednodušení rozeznávat vývojově starší, evropský model dobrovolnictví – komunitní, kdy se na základě společenských zájmů dobrovolníci setkávají v přirozeném společenství, jakým je církev, sportovní či dětská organizace. Z některých komunit se stávají profesionální dobrovolnická centra, ale specializovaná na určitou věkovou nebo sociální skupinu či určitý druh dobrovolné činnosti. Centrum si nadále drží své komunitní charakteristiky, osobní přátelské vztahy jsou nosnou silou jeho činnosti.

Na druhé straně stojí dle Tošnera a Sozanské mladší – americký model dobrovolnictví – manažerský, kdy s dobrovolníky pracují profesionálně vedená dobrovolnická centra, která vyhledávají altruisticky zaměřené občany a nabízejí jim dobrovolnictví v řadě oborů lidské činnosti a v různých organizacích. Centrum je postaveno na profesionálech, kteří mají dostatek sociálního citění a emoční inteligence, aby mohli úspěšně vykonávat svou pomáhající profesi.

V našich podmínkách se objevují oba modely. Komunitní model převládá tam, kde jsou dobré mezilidské vztahy nebo kde jsou dostatečným pojátkem cíl a poslání služby. Proto tento model převládá u charitativních a humanitárních organizací církví a náboženských společností. Manažerský model má své místo ve větších městech, jeho záběr je širší a může účinněji propojovat potřeby dobrovolné pomoci s nabídkou od občanů.

Z druhého úhlu pohledu můžeme dobrovolnictví dělit podle toho, **kteřou cestou se ubírá.**

- Dobrovolnictví, jež vzniká „zdola nahoru“ – založené na neformální skupině přátel, která se pustila do společné činnosti, a postupně zraje k neformální strukturované skupině a dále až k registrované neziskové organizaci. Tímto způsobem začínala po roce 1989 řada neziskových aktivit a hnutí – některé zanikly, jiné zůstaly na čistě dobrovolné úrovni, ale většina z nich je dnes součástí neziskového sektoru jako funkční a potřebná občanská sdružení, účelová zařízení církví či obecně prospěšné společnosti. V tomto případě působí pozitivně spontánní nadšení všech zúčastněných, jež pomáhá překonávat počáteční obtíže. Problémy mohou nastat, když organizace dosáhne určité úrovně, která již vyžaduje profesionální řízení, ať dobrovolníků či profesionálů. Skupina přátel, jež se dobrovolně zapojila do určité činnosti, se pochopitelně brání formálnímu uspořádání, rozdělení rolí a kompetencí. O potřebě řízení profesionální organizace není pochyb, ale rádi bychom zdůraznili, že řízení potřebují i dobrovolníci, aby jejich činnost mohla být dlouhodobě úspěšná.
- Dobrovolnictví, jež působí „zvenčí dovnitř“ – v tomto případě jde o strukturovanou organizaci, v níž pracují profesionálové a která se rozhoduje začít s dobrovolníky spolupracovat či stávající spolupráci s dobrovolníky lépe organizovat. Jedná se např. o domovy seniorů, nemocnice a školy. Zde je pozitivním prvkem profesionální zázemí organizace, problémem se může stát nově vytvářený vztah mezi „domácími“ zaměstnanci a přicházejícími dobrovolníky, kteří mohou být vnímáni jako cizorodý prvek. Zaměstnanci mohou mít obavy, že jim dobrovolníci „berou práci“ nebo naopak přinesou nové starosti, že budou nespolehliví, že jim uvidí „pod pokličku“ (TOŠNER a SOZANSKÁ, 2006, s.38-39).

Vstup dobrovolníka do organizace představuje systémovou změnu v činnosti a otevření se okolnímu světu. V počátcích takové spolupráce mnohdy mívají zaměstnanci obavy z nového, cizího prvku – dobrovolníka, který mezi ně vstupuje. Taková situace bývá pro mnohé adepty bariérou dobrovolnictví (KRAMULOVÁ, 2009).

Organizace, které mají jasnou vizi svého poslání a kvalitní profesionální management a v nichž se podaří překonat počáteční rozpaky a obavy z dobrovolníků, jsou rychle a účinně schopné přijmout dobrovolnictví jako nedílnou součást své činnosti.

Dalším způsobem dělení je rozlišení dobrovolnictví podle role, **kteřou hraje v organizaci.**

- Na dobrovolnících přímo závislý chod organizace. Vedle malé skupiny profesionálů se dobrovolníci podílejí na naplňování hlavních cílů organizace. Tento typ je charakteristický např. pro zajišťování humanitárních akcí, pro ekologické iniciativy a kampaně. Dobrovolníci jsou v tomto případě rozhodující silou organizace. Bez jejich účasti by nebylo možné realizovat příležitostné akce, kterými se organizace prezentuje a naplňuje svoje poslání.
- Dobrovolníci vykonávají činnosti spolu s profesionálními zaměstnanci. Dobrovolná činnost není základem provozu organizace. Tento typ se nejčastěji objevuje u zařízení sociálně zdravotních. Dobrovolníci participují na zajišťování finančních prostředků, pomáhají se žehlením, obstarávají recepci, zajišťují chod dobročinného obchodu, pomáhají s účetnictvím, někdy i s úklidem či stavebními pracemi apod. Znamená to, že kdyby tuto činnost nevykonávali dobrovolníci, musela by být zajištěna profesionálně. U tohoto typu spolupráce dobrovolníci významně přispívají ke snížení finančních nákladů organizace.

- Činnost dobrovolníků není pro vlastní chod organizace nepostradatelná, ale dobrovolná činnost pomáhá zkvalitňovat poskytované služby či usnadňovat provoz. Jedná se o aktivity, jako jsou vycházky s klienty, výtvarné či jazykové kroužky a další volnočasové aktivity. Na dobrovolném základě také může být částečně postaveno poradenství v daňových a účetnických záležitostech, administrativní pomoc, manuální výpomoc apod. Dobrovolníci zde představují doplnění služeb či zvýšení jejich kvality, ale organizace by bez nich mohla existovat.

A konečně poslední rozdělení z **hlediska časového vymezení**.

- Dobrovolné zapojení při jednorázových akcích (kampaních, sbírkách, benefičních koncertech apod.), které se pořádají jednou či několikrát do roka. Tyto akce jsou zároveň vhodnou formou k získávání nových dobrovolníků či ke spolupráci s příznivci organizace, kteří ale nemají víc času než několikrát ročně – v tomto případě nemusí být činnost dobrovolníka příliš formalizována, dohoda o jeho pomoci bývá jen ústní.
- Dlouhodobá dobrovolná pomoc, která je poskytována opakovaně a pravidelně – např. tři hodiny týdně po dobu celého roku. Jedná se o častou formu dobrovolného závazku, který je splnitelný pro dobrovolníka a užitečný svojí pravidelností organizaci. Vyplatí se mít sepsanou dohodu o spolupráci mezi dobrovolníkem a organizací, v níž jsou upraveny závazky, práva a povinnosti obou stran. Organizace do dobrovolníka již „investuje“ úvodní přípravu na jeho činnost, případně pojištění zodpovědnosti za škody.
- Dobrovolná služba, kterou chápeme jako dobrovolný závazek se dlouhodobě na dobu několik měsíců i let věnovat dobrovolné práci obvykle mimo svoji zemi. Zde hraje významnou roli příprava dobrovolníka na jeho misi, včetně nákladů

spojených s jeho cestou a další náklady spojené s jeho vysláním. Dobrovolná služba je profesionálně organizována a náklady na její realizaci mohou být dost vysoké.

Nejen v případě dobrovolné služby, ale u všech typů zapojení dobrovolníků platí, že při dobré organizaci se vynaložené náklady vrátí v ekonomicky vyčíslitelné hodnotě vzniklé jejich činnostmi, a to nepočítáme s hodnotami penězi těžko vyjádřitelnými, které jejich pomoc přináší. Tyto a podobné úvahy hrají roli při rozhodování, zda organizace potřebuje dobrovolníky a k čemu, jestli nebudou přítěží – lidmi, o které se někdo musí starat navíc ke své práci, zda jim bude možno důvěřovat a svěřit jim odpovědnější činnost, když jsou to „jen“ dobrovolníci. A když bychom se pro ně rozhodli, najdou se vůbec takoví, kteří k nám půjdou dělat zadarmo? Tošner a Sozanská uvádějí, že takovéto a jim podobné otázky jsou při uvažování o dobrovolnické činnosti zcela namístě, stejně tak jako u každého nového, neověřeného prvku (TOŠNER a SOZANSKÁ, 2006, s.39-42).

Vedle dělení dobrovolnictví, tak jak ho představují Tošner a Sozanská, mě napadají ještě další způsoby dělení a to například podle:

- cílových skupin, ke kterým je dobrovolná činnost směřována (děti, dospělí, senioři, lidé s duševní nemocí, lidé s mentálním postižením, lidé dlouhodobě nemocní...);
- jednotlivých oblastí, na které se dobrovolná činnost zaměřuje (sociální služby, zdravotnictví, ekologie, kultura a umění, vzdělávání a výzkum...);
- charakteru vykonávané dobrovolné práce (poskytování služeb, organizování akcí, výuka, fundraising, infoservis...).

Dle zákona o dobrovolnické službě se ještě dobrovolnictví dělí na **krátkodobé**

a dlouhodobé. U krátkodobé dobrovolnické služby se většinou jedná o pomoc při zajištění

jednorázových akcí různých organizací. Délka trvání dobrovolnické služby v tomto případě nepřesáhne tři měsíce. Jako dlouhodobá dobrovolnická služba je označováno dobrovolnictví v minimální délce čtyř měsíců; může ale trvat i několik let. Tento typ dobrovolnictví je zákonem více chráněn a těší se též větší podpoře státu.¹²

4.2 Dobrovolnictví v nemocnicích

Zvláštní kapitolu bych ráda ve své práci věnovala dobrovolnictví v nemocnicích. Stejně tak bych zde mohla speciální kapitolu věnovat dobrovolnictví v oblasti ochrany přírody a libovolně bychom teď mohli jmenovat jakoukoli oblast, kde dobrovolníci působí. Všechny totiž mají samozřejmě svá specifika, rozdílné postupy při náboru dobrovolníků, jejich zaškolování a pochopitelně rozdílnou formu i obsah dobrovolné činnosti samé. Dobrovolnictví v nemocnicích jsem si z této rozmanité nabídky vybrala z několika důvodů. Tím prvním bylo to, že s ním mám osobní zkušenost, jak jsem již psala v úvodu, druhým veskrze pragmatickým důvodem je to, že jedna z forem dobrovolnictví v nemocnicích má díky projektu nadace Hestia a jejich spolupráci s FN Motol (Dobrovolníci v nemocnicích) danou přesnou a jasnou metodiku, která se dá dobře pro potřeby diplomové práce shrnout, a tak představit, i když okrajově, tento typ dobrovolnictví. Právě z tohoto pilotního projektu vycházím na následujících řádcích, což pochopitelně téma dobrovolnictví v nemocnicích nutně zúží a informace níže uvedené není možné plně zobecnit. Domnívám se ale, že využití zmiňovaného projektu jako zástupce popisovaného tématu mi umožní toto téma uchopit a ohraničit.

¹² *W_{www.icm.cz}* [online]. c2006 [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.icm.cz/dobrovolnictvi-legislativa>>.

Posláním dobrovolnictví v nemocnici je přispět ke zlepšení psychosociálních podmínek pacientů na lůžkových odděleních nemocnic či zařízení sociální péče. Projekt si klade za cíl:

- představit myšlenku dobrovolnictví v nemocnicích odborné i laické veřejnosti;
- vytvořit podmínky a vyzkoušet systém dobrovolné práce v podmínkách zdravotnického zařízení;
- ověřenou metodiku nabídnout zájemcům.

Dobrovolník v nemocnici může pacientům pomoci vyplnit dlouhý čas jejich léčby na lůžku, může je doprovázet na vyšetření, může pro ně připravit řadu aktivit, které pacientům ulehčí jejich pobyt.¹³

4.2.1 Krátce z historie programu dobrovolnictví v nemocnicích v ČR

- V roce 1998 proběhl první pokus o nastartování programu dobrovolnictví v nemocnicích, kdy se do programu Open society New York (dále jen OSI) přihlásila Baťova nemocnice Zlín a Nemocnice svatého Karla Bartolomějského v Praze. Realizátorům projektu se ale nepodařilo získat vedení nemocnice pro jeho realizaci.
- Koncem roku 1998 byla ke spolupráci doporučena Fakultní nemocnice v Plzni. V té době Hestia – národní dobrovolnické centrum (dále jen Hestia-NDC) po dohodě s OSI převzala tento pilotní program s názvem **Dobrovolníci v nemocnicích**. První klinikou, se kterou Hestia-NDC navázala kontakt, byla klinika dětské onkologie ve FN Motol (styčnými osobami jednání se stal prof. Josef Koutecký a MUDr. Ivana Stará).

¹³ *W*www.hest.cz [online]. [2002] [cit. 2009-01-17]. Dostupný z WWW: <http://www.hest.cz/ndc_4.shtml>.

- Do dubna 2001 se počet nemocnic a zdravotnických zařízení rozrostl na pět.
- Vedle zmiňovaného programu se rozvíjely i další projekty, které využívaly dobrovolníky, program „Dobrovolníci v nemocnicích“ byl ovšem první, který se snažil zmapovat situaci v nemocnicích a připravit a odzkoušet ucelený systém práce s dobrovolníky v nemocnicích.
- Snahou Hestia-NDC bylo zajistit i po skončení pilotního programu vhodné podmínky pro další nemocnice a zdravotnická zařízení hodlající s dobrovolníky spolupracovat. Pro tuto myšlenku se podařilo získat podporu ministerstva zdravotnictví ČR.
- V roce 2002 ministerstvo vypsal pro dobrovolnické programy v nemocnicích dotace. Celkem se sešlo 14 projektů s celkovou požadovanou částkou 2 259 400 Kč a dotace byla přidělena 10 projektům v celkové výši 904 000 Kč.

(NOVOTNÝ a STARÁ, 2002)

4.2.2 Dobrovolnictví jako součást psychosociální péče o nemocného

Psychosociální péče by z mého pohledu měla být komplexní, rozmanitá, měla by nabízet určitou multidisciplinaritu a zároveň klást nároky na spolupráci různých služeb. Pokud má být taková péče poskytována kvalitně, musí jít o nároky poměrně vysoké. Pokud navíc jde o spojení světa zaběhnutých kolejí nemocnic s dobrovolnou činností přicházející zvenku, může toto partnerství přinášet mnohé těžkosti, ale i cenné zkušenosti pro oba světy zároveň. K tomu uvádím příspěvek od přímé účastnice jednoho z takových propojování služeb:

Dobrovolnictví v nemocnicích klade celkem vysoké nároky na organizaci systému dobrovolnictví a následnou koordinaci činnosti dobrovolníků. Z těchto důvodů musí i dobrovolnictví mít jasná pravidla a zapadat do systému péče o pacienty. Dobrým cílem je vytvoření funkčního systému, který se postupně stává součástí komplexní péče o pacienty (VAŇKOVÁ, 2007).

Role dobrovolníka v rámci psychosociálního systému může být různá. Nejdůležitější rolí, kterou mohou dobrovolníci v nemocnicích zastoupit, je u nemocných udržení sociálních kontaktů a emoční a duševní aktivity. Dobrovolník nabízející takovéto služby se tak může stát pro pacienta spojnicí s vnějším zdravým světem, kontaktním mostem pro člověka v obtížné životní situaci a v neposlední řadě i nositelem změny v jeho přístupu k životu.

Stručně řečeno dětský i dospělý pacient pro zmírnění svých potíží potřebuje:

- Tělesné uzdravení nebo zmírnění obtíží, které nemoc přináší;
- Obnovení rovnováhy v oblasti duševní, vztahové a sociální;
- Začlenění zkušeností získaných během nemoci do běžného života.

Dobrovolník tomuto procesu může přispět tím, že posiluje:

- To, co je zdravé a co pacient v nemoci neztrácí;
- To, co má pro pacienta hodnotu;
- To, co může otevřít jiné životní souvislosti.

(NOVOTNÝ a STARÁ, 2002)

4.2.3 Model fungování programu „Dobrovolníci v nemocnicích“ ve FN Motol a jeho praktický průběh

V prvních letech fungování programu se i v Motole nejlépe osvědčil externě-interní model řízení, kdy partnerem nemocnice byla nestátní nezisková organizace. Od roku

2000 do konce roku 2003 zajišťovala takto dobrovolníky obecně prospěšná společnost Klub Interaktivního domu. Smluvní spolupráce mezi oběma stranami položila základy k vytvoření specializovaného Dobrovolnického centra pro nemocnici a umožnila rychlé rozšíření dobrovolnických aktivit na dětská i dospělá pracoviště.

V roce 2003 byl program Dobrovolníci v nemocnici akreditován Ministerstvem vnitra ČR prostřednictvím Hestia-NDC, které je nyní externím metodickým partnerem FN Motol pro tento program a zároveň vysílající organizací dobrovolníků podle Zákona o dobrovolnické službě č.198/2002 Sb.

Program je metodicky supervidován Hestia-NDC, koncepčně a organizačně za program v nemocnici odpovídá **garant programu** (odpovídá za vytvoření funkčního modelu a koncepce dobrovolnického programu, má přehled o dobrovolnickém programu jako celku, metodicky spolupracuje s Hestia-NDC na rozvojové koncepci dobrovolnického programu ve FN Motol) a **koordinátorka dobrovolníků** (úzce spolupracuje s garantem programu na realizaci programu, provádí nábor a výběr dobrovolníků, připravuje a vede úvodní školení dobrovolníků). Na každém oddělení, kam docházejí dobrovolníci, je odpovědnou osobou tzv. **kontaktní osoba** (je zaměstnancem oddělení, na kterém pomáhají dobrovolníci, podílí se na výběru dobrovolnických činností, které vyhovují potřebám oddělení, provádí podrobnější zaškolení do provozu a problematiky daného oddělení, má přehled o fungování dobrovolníků na oddělení).

Každý dobrovolník po úvodním rozhovoru s koordinátorkou absolvuje jednodenní školení, při kterém je seznámen se všemi náležitostmi programu. Po podpisu administrativních formalit (dohoda o dobrovolnické činnosti, závazek mlčenlivosti dobrovolníka, kodex dobrovolníka, registrační karta) může vykonávat dlouhodobou dobrovolnickou činnost v nemocnici. Má povinnost účastnit se pravidelných supervizních

setkání a má možnost rozšiřovat své znalosti a dovednosti na odborných seminářích a kurzech, určených dobrovolníkům.

Každý dobrovolník odevzdává koordinátorce čerstvý výpis z rejstříku trestů a má zajištěno pojištění.¹⁴

Pro představu zde uvádím grafy, ze kterých je možno vidět rozložení dobrovolníků na dětských a dospělých klinikách v roce 2007. Údaje z pozdějších let se mi bohužel nepodařilo získat. Oba grafy jsou převzaty ze souhrnné zprávy dobrovolnického centra ve FN Motol¹⁵.

¹⁴ *W_{www.fnmotol.cz}* [online]. 2008 [cit. 2009-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.fnmotol.cz/organizace-programu-ve-fn-motol.html>>.

¹⁵ *W_{www.fnmotol.cz}* [online]. 2008 [cit. 2009-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.fnmotol.cz/link-dokumenty-ke-stazeni>>.

4.3 Specifické formy dobrovolnictví

Dále zmiňuji i specifické formy dobrovolnictví, a to proto, abychom neopomněli, že i zdánlivě malými činy třeba v rámci sousedské pomoci, nebo dárcovstvím se také „dopouštíme“ dobrovolnictví. Dále pak uvádím principy a formy firemního dobrovolnictví.

4.3.1 Dobrovolná občanská výpomoc

Dobrovolná občanská výpomoc je tradiční součástí jakékoli společnosti již od prvopočátku její existence. Jedná se o systém vzájemných protisluzeb, který se úspěšně rozvíjel v uplynulém období totalitní společnosti díky absenci normálně fungujícího trhu i služeb. Tento systém se rozrostl do nevídaných rozměrů a připomínal spíše starověkou ekonomiku. Stalo se tradicí, že v okruhu svých známých či spolupracovníků si lidé půjčovali náradí i oblečení, obydlí a vozidla, za přidružené výměny aktuálních, více či

méně relevantních informací. Během uplynulých deseti let se tyto formy dobrovolnictví postupně transformují v tržní vztahy, ale jsou doposud běžné v rámci rodiny, širšího příbuzenstva a sousedských vztahů. Na venkově si lidé ještě dnes navzájem pomáhají při sklizni či stěhování.

Jedním ze způsobů, který organizuje větší skupinu lidí na stejném principu dobrovolnictví a snaží se odpoutat od závislosti na peněžním systému současné společnosti, je LETS ¹⁶.

4.3.2 Dobrovolnictví veřejně prospěšné

Dobrovolnictví veřejně prospěšné vychází z ochoty občanů angažovat se svobodně a podle svého přesvědčení, ať již pro druhé nebo pro určité změny ve společnosti. Oproti vzájemně prospěšnému dobrovolnictví je u tohoto typu dobrovolnictví na prvním místě potřeba být užitečný svému okolí. Klasickým příkladem jsou dobrovolní dárci krve či horská služba, ale i skauting a YMCA. Po roce 1989 se u nás stala platformou pro tento typ dobrovolnictví řada nevládních neziskových organizací, které se snaží získat pro svoji činnost dobrovolníky z řad veřejnosti, ať již se jedná o jednorázové akce nebo dlouhodobou dobrovolnou spolupráci. ¹⁷

¹⁶ *W_{www.lets.ecn.cz}* [online]. 2002 [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://lets.ecn.cz/cojelets.php>>. Pojďme si pomáhat – LETS je výměna služeb a výrobků na základě bezhotovostních plateb, realizovaných pomocí imaginárních platebních jednotek přes účetní systém – konto – vedené koordinačním centrem. LETS je organizován podle vzoru společností, které již úspěšně existují v Anglii, USA, Kanadě, Německu, Itálii, Austrálii atd. Tyto společnosti – alternativy tržní ekonomiky – jsou vždy neziskové, dobrovolné, platební jednotky se rovnají běžné měně a neúčtuje se z nich úrok. Všichni členové/ky mají přístup ke všem nabízeným službám nebo výrobkům, jestliže poskytují služby nebo výrobky dalším členům/členkám. LETS je zkratka anglického „*local exchange trading systems*“, což lze do češtiny přeložit jako „*obchodní systémy místní směny*“. Setkat se lze i s překladem „*systémy místního výměnného obchodu*“, ale i s pojmem „*kruh výměn*“.

LETS je alternativní ekonomický (resp. obchodní) systém, který má za cíl napomoci místnímu obchodování. Tvoří ho skupina lidí, kteří k obchodování mezi sebou nepoužívají normální měnu (např. koruny), ale měnu vlastní, takovou, kterou si sami vytvořili.

¹⁷ *W_{www.dobrovolnik.cz}* [online]. [2001] [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <http://www.dobrovolnik.cz/d_hist.shtml>.

4.3.3 Firemní dárcovství

Obecně známo je, že firmy často podporují různé organizace, projekty apod. Forem, možností a způsobů, jak se může firma nebo jednotlivec po finanční stránce podílet a podporovat nejrůznější akce a projekty organizací nebo je samé, je několik. Pro představu zde uvádím několik z nich.

K formám, výhodám a úskalím firemního dobrovolnictví se ve svém článku „Z tvůrců zisků na spolutvůrce hodnot“ vyjadřuje Zuzana Bartošová¹⁸:

Evropská Unie vydala Zelenou knihu, která usiluje o začlenění společenské odpovědnosti firem do mnohostranných mezinárodních iniciativ. Organizace světový program pro trpící hladem vydala k 1. 6. 2005 mapu globálního hladovění, která je určena firemním dárcům, kteří se chtějí zapojit do boje proti tomuto světovému problému. Oxfam, světová rozvojová organizace, věří, že firmy mohou přispět ke snižování chudoby a udržitelnému rozvoji. Spojené Národy, Mezinárodní organizace práce (ILO), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) – propagují všechny nebo vybrané principy společenské odpovědnosti firem.

Firmy jsou denně vyzývány k angažovanosti v oblasti firemní filantropie a společenské odpovědnosti. Mají zlepšit své okolí na lokální úrovni či se podílet na řešení globálních společenských problémů. Stávají se součástí celosvětového hnutí zaměřeného na rozšíření role z „tvůrců zisků“ na „spolutvůrce hodnot“. Hlavním mottem této globální kampaně je, že „firma, která nedělá nic jiného, než vydělává peníze, je firma špatná“. Výzvy se neobracejí pouze na významné mezinárodní společnosti, stále více se pozornost soustřeďuje rovněž na firmy na národních a regionálních úrovních.

Podle londýnské burzy cenných papírů věnovalo na dobročinné účely v roce 2004 TOP 100 firem finanční prostředky ve výši 872 mil. £. Jedná se o částku, která se oproti

¹⁸ *Www.sof.cz* [online]. [2005] [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.sof.cz/download/firemni-filantropie.pdf>>.

předchozímu roku zvýšila o 7 %. V ČR TOP 10 největších firemních dárců věnovalo za rok 2004 na dobročinné účely formou darů více než 110 mil. Kč. Uvedené částky i řada dalších faktorů svědčí o tom, že podíl firem na řešení mnohých společenských problémů narůstá. Firmy stále více přejímají roli firemních občanů, kteří mají prostředky i schopnost ovlivnit nejen dění ve společnosti, ale zejména její kvalitu a úroveň, a to jak svým komerčním působením, tak svým filantropickým chováním.

Zuzana Bartošová dále uvádí, že v ČR zatím neexistují komplexní přesná čísla o tom, kolik firmy poskytují na veřejně prospěšné projekty a organizace. Podle údajů Ministerstva financí se v roce 2003 jednalo nejméně o 1,7 miliardy korun (částka, kterou si firmy odepsaly od základu daně z příjmů). Ve srovnání s ostatními prostředky, které na veřejně prospěšné projekty směřovaly v témže roce z nefiremních domácích zdrojů, se jedná o významnou částku, bez níž by nebylo možné realizovat řadu potřebných projektů. I přestože v porovnání s tradičními zeměmi EU se nejedná o prostředky vysoké, již nyní se ukazuje, že firemní dárcovství také u nás sehrává důležitou roli. V České republice se dárcovství věnuje 67 % firem, z toho se jich 25 % věnuje pouze dárcovství a 42 % se věnuje také sponzoringu. Nejvíce firmy podporují volný čas a amatérský sport, humanitární a sociální oblast. Nejméně podporované oblasti jsou výzkum, lidská práva a veřejná politika.

4.3.3.1 Firemní dárcovství peněžní

Podle průzkumu firemního dárcovství se peněžnímu dárcovství věnuje 87 % firem. Silně je zastoupeno i dárcovství formou věcného daru (77 %). Své služby v rámci firemní filantropie naopak poskytuje jen 31% firem, dobrovolnou práci svých zaměstnanců věnuje 13 % firem. 96 % firem přitom podporuje vybrané neziskové organizace přímo. Dlouhodobé partnerství (dlouhodobou podporu vybranému subjektu) využívá 50 % firem

a 23 % firemních dárců má zkušenosti se společným projektem s neziskovou organizací. Nejvíce využívanou a nejjednodušší formou podpory je v ČR i v zahraničí **přímá podpora** prostřednictvím finančního či věcného daru. Tato podpora spočívá v tom, že firma daruje prostředky na podporu veřejně prospěšného projektu. Dále Zuzana Bartošová uvádí ve svém článku ¹⁹ možné formy finančního firemního dárcovství:

Firemní nadace / Firemní nadační fond

Firemní nadace jsou samostatné právní subjekty, které fungují na stejném principu jako jakákoli jiná nadace. Od běžných nadací se liší tím, že jejich zakladateli jsou firmy, od kterých také získávají většinu prostředků na realizaci veřejně prospěšných projektů a rovněž k zajištění svého fungování. Firemní nadace v ČR fungují buď tak, že rozdělují každoročně přidělený rozpočet od mateřské firmy, nebo jako majetkové, které mají velké nadační jmění, jehož výnosy každoročně rozdělují. Zcela zvláštní kategorií jsou firemní nadace, které vedle zdrojů od mateřské firmy získávají i další zdroje, například od jiných firem, pořádají veřejné sbírky apod.

Cause Related Marketing

Tato forma podpory spočívá v tom, že firma propojí své komerční aktivity s filantropickými. Z určitého vybraného produktu daruje jistou částku na dobročinné účely, např. korunu z prodané krabičky léků na handicapované sportovce. Cause related marketing byl poprvé použit ve Spojených státech na začátku 20. století výrobcem bonbonů, který tehdy svou část zisku daroval dětem v sirotčinci. Dnes je již považován za běžný fundraisingový nástroj neziskových organizací. Ve VB bylo např. v roce 2004 tímto způsobem získáno na charitativní projekty přes 58 mil. liber. Dobře koncipované

¹⁹ *Www.sof.cz* [online]. [2005] [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.sof.cz/download/firemni-filantropie.pdf>>.

a realizované cause related marketingové programy mohou zvýšit firemní důvěryhodnost, profilovat firemní značku a posílit vztah firmy s jejími klíčovými stakeholdry.

Matchingový fond

Tradiční formou kombinace angažovanosti zaměstnanců a firemní podpory je tzv. matchingový fond. Jedná se o finanční prostředky, které firma vynaloží za účelem znásobení neboli navýšení určité částky vybrané mezi zaměstnanci.

4.3.4.2 Firemní dárcovství nepeněžní

O další formě firemního dárcovství, tentokrát nefinanční, Zuzana Bartošová ²⁰ píše, že správně zvolená forma nefinanční podpory může přinést benefity jak neziskové organizaci tak firmě. Typickým příkladem této win-win situace je podpora, kterou firmy poskytují prostřednictvím vlastního majetku a výrobků, kdy kromě toho, že podpoří neziskovou organizaci, mohou takto rovněž propagovat svou značku. Dále mohou firmy „nabídnout“ služby formou finanční a administrativní podpory a specializované služby (právní, finanční, účetní, audit apod.), pronájem prostor, leasing, poradenství, konzultace, know-how, zapůjčení techniky, poskytování prostoru, hrazení nájemného, poskytování prezentačních a reklamních ploch (na obalech výrobků, v korespondenci...), zapůjčování distribuční sítě, dobrovolnou práci svých zaměstnanců, postoupení (darování) akcií. Konkrétně se může jednat například o následující formy pomoci:

Školení, vzdělávání a odborná pomoc

Firmy mohou poskytnout neziskovým organizacím své poradenské služby pro bono nebo levněji. Tento způsob podpory je pro neziskové organizace přínosný, protože vede

²⁰ *W*www.hest.cz [online]. [2002] [cit. 2009-01-17]. Dostupný z WWW: <http://www.hest.cz/ndc_4.shtml>.

k rozvoji veřejně prospěšných projektů a také k úspoře nákladů při realizaci projektů. V neposlední řadě se osvědčuje při zvyšování odbornosti a profesionalizace, a to jak u neziskové organizace (realizátora projektu), tak u obdarovaného (příjemce podpory).

Účast ve správních radách a grantových komisích neziskových organizací

Tato forma spolupráce se ukazuje jako velmi prospěšná, neboť zástupci obou sfér mají možnost společně rozhodovat o tom, jak budou veřejně prospěšné projekty realizovány. Nezisková organizace do spolupráce přináší především znalost sociální sféry a zkušenosti s odstraňováním či snižováním negativních společenských jevů. Firmy naopak přinášejí znalosti, které mohou výrazně přispět k efektivnějšímu fungování neziskových organizací a realizovaných projektů.

Firemní dobrovolnictví

Tímto pojmem bych se ráda zabývala trochu podrobněji, a to proto, že u nás jde o poměrně nový trend, a také pochopitelně proto, že s tématem dobrovolnictví souvisí více než úzce. Michaela Nešporová ve svém příspěvku o firemním dobrovolnictví v publikaci „Napříč společenskou odpovědností firem“²¹, vydané společností AISIS, vymezuje pojem firemního dobrovolnictví a uvádí jeho typy:

Pojem „firemní dobrovolnictví“ označuje koncept spojující obecně prospěšné aktivity podniku s podporou dobrovolné činnosti zaměstnanců. Tento koncept, který je v ČR známý jako „firemní dobrovolnictví“, „dobrovolníci z komerčních firem“ nebo „VIP dobrovolníci“, nabízí firmám nejenom možnost prezentovat své sociálně odpovědné chování široké veřejnosti, ale především jim dává šanci aktivně se podílet na utváření sociálního prostředí, v němž jsou zakotveny a na kterém participují. Firma, která firemní dobrovolnictví realizuje, se angažuje prostřednictvím svých zaměstnanců pro blaho svého

²¹ *Napříč společenskou odpovědností firem*. Kladno : [s.n.], 2005. 163 s. Dostupný z WWW: <<http://www.sof.cz/download/Napric-SOF.pdf>>.

okolí – vyvíjí vlastní obecně prospěšné projekty, na kterých se zaměstnanci mohou dobrovolně podílet; uvolňuje své zaměstnance pro výkon dobrovolné činnosti; pokouší se navázat kontakt nebo partnerství s neziskovou organizací, ve které mohou zaměstnanci firmy pracovat jako dobrovolníci.

Ve smyslu tohoto konceptu se firma snaží vzbudit a zvýšit zájem svých zaměstnanců o dobrovolnou práci tím, že jejich dobrovolnou činnost uznává, oceňuje a podle možnosti různým způsobem podporuje. V souhrnu lze tedy o firemním dobrovolnictví mluvit pokaždé, kdy firma provádí nebo podporuje obecně prospěšnou činnost, na které se zaměstnanci firmy dobrovolně podílejí, a v jejímž rámci popřípadě investuje věcné nebo finanční prostředky. Na aktivitách firemního dobrovolnictví, které podnik iniciuje a provádí, se mohou podílet jak pouze vybrané skupiny zaměstnanců, tak i celé osazenstvo firmy. Způsoby, které se firmám k podpoře dobrovolné práce zaměstnanců nabízejí, jsou velmi různorodé a jejich výběr podléhá specifikům a možnostem jednotlivých firem. Firemní dobrovolnictví neboli Corporate Volunteering je považováno za jeden z instrumentů původně angloamerického konceptu firemního jednání, tzv. Corporate Citizenship. Základními typy firemního dobrovolnictví jsou podle Michaely Nešporové:

- **Talentská databanka** – firma se podílí na zprostředkování zaměstnanců zajímajících se o dobrovolnictví neziskové organizaci tím, že vytvoří databanku např. na intranetu, do které se mohou tito zaměstnanci zaznamenávat. Přístup k databance firma umožní neziskovým organizacím hledajícím dobrovolníky nebo dobrovolnickému centru. Při zřízení podnikového informačního místa pro dobrovolnictví nechává firma zjistit veškeré možnosti k výkonu dobrovolné činnosti v komunitě, umožní neziskovým organizacím zveřejnit jejich poptávku a následně tyto informace zpřístupní zaměstnancům.

- **Podnikem iniciované a vedené firemní dobrovolnictví** je takové, kdy se firma angažuje „přímo“ vytvořením „firemních obecně prospěšných programů“, na kterých se zaměstnanci mohou dobrovolně podílet a které probíhají převážně v placené pracovní době. Firma je iniciátorem dobrovolných aktivit, přejímá jejich plánování a organizaci, určuje druh, místo činnosti a motivuje zaměstnance k účasti na svém projektu. Ke krátkým formám firemního dobrovolnictví patří **akční den**, kdy se skupina zaměstnanců nebo dokonce celé osazenstvo podniku angažuje dobrovolně jeden den v roce pro dobročinné účely. „Učit se v cizích světech“ je motto formy firemního dobrovolnictví známé jako „switch“ nebo **sociální praxe**. Zaměstnanci firmy podílející se na této formě doslova „změní stranu“ a pracují po dobu jednoho týdne v určitém sociálním zařízení. Navázání kontaktu s klienty sociálního zařízení otevírá firemním zaměstnancům náhled do jiného světa, který jim současně umožňuje i osobní rozvoj, např. zvýšením schopnosti empatie a zlepšení komunikačních dovedností.
- **Secondment** (služební pobyt) – představuje dlouhodobou formu firemního dobrovolnictví, která spočívá ve „vyslání“ firemních zaměstnanců do veřejně prospěšné organizace na zpravidla šest měsíců až dva roky.
- **Služby pro bono** – označované také jako „virtuální nebo neviditelná angažovanost“, jsou bezplatné služby „pro veřejné blaho“ v rámci kompetence firmy: firma provede prostřednictvím svých pracovníků bezplatnou službu pro neziskovou organizaci v té oblasti, která je její specializací. Pro bono služba tvoří svou přístupností jádro konceptu firemního dobrovolnictví pro malé a střední firmy. Nežádka využívají této formy CV právnické firmy, které stanoví objem času zastupování zdarma například v případě porušování lidských práv.

4.3.4 Individuální dárcovství

V této kapitole zmiňuji pouze formy individuální dárcovství finančního typu, forma dárcovství nefinanční, tedy individuální dobrovolnictví, je předmětem celé mojí práce. Dárcovství si již u naší veřejnosti našlo své místo. Pro stále více lidí je přirozené jednorázově přispívat na veřejně prospěšné účely či do sbírek pro obyvatele postižené přírodními katastrofami. Je to jednoduchá pasivní forma, jak jednorázově uspokojit své vlastní svědomí a zároveň vložit peníz na dobrý účel. Věnovat svůj čas a energii jako dobrovolník již vyžaduje větší odhodlání a nadšení. Mezi formy dárcovství můžeme zařadit například veřejné sbírky a v posledních letech velmi oblíbenou formu dárcovství, a to DMS²². K tomuto fenoménu se vyjadřuje Jiří Bárta:

Fenoménem individuálního dárcovství se v posledních několika letech staly tzv. DMS, tedy dárcovské textové zprávy. Masovou podporu nejširší veřejnosti vyvolávají zejména případy rozsáhlých živelných pohrom (povodně, tsunami, zemětřesení). Z pohledu okamžitého získání prostředků jsou úspěšné také kampaně, kdy veřejnost určitý den přispívá zakoupením drobných dáreků na konkrétní projekty (např. Sluníčkový den, Bílá pastelka apod.). Tyto kampaně mají vysoký, avšak pouze krátkodobý efekt²³.

Uvádím zde něco málo ze statistiky individuálního dárcovství v ČR v celku i podle jeho forem. Data vycházejí z průzkumu STEM, který v posledních pěti letech provedl několik výzkumů k této oblasti.

²² *W*www.dobrovolnik.cz [online]. [2001] [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <http://www.dobrovolnik.cz/d_druhy.shtml>.

²³ BÁRTA, Jiří. *W*www.neziskovky.cz [online]. 2002 , 2008 [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <http://neziskovky.cz/_dataPublic/attachments/a26eeb3d6a806973ac95108099c973d0/filantropie_v_CR.doc>.

Podle průzkumu STEM pro NROS z roku 2004 se podíl dárců NNO mezi českými obyvateli od roku 2000 výrazně nezměnil. Podle častých výpovědí v posledních dvanácti měsících obdarovalo věcným či peněžním darem některou z neziskových organizací 47% obyvatel ČR, tj. o 4% více než v roce 2000. Zhruba čtvrtina obyvatel věnovala dar (26%) jedné neziskové organizaci, asi pětina (21%) přispěla svým darem dvěma nebo více NNO. Částky, které lidé věnují neziskovým organizacím, obvykle nejsou příliš vysoké. U dvou třetin dárců (67%) celková hodnota daru, ať už finančního či věcného, nepřesáhla v minulém roce obnos 700 Kč. Zhruba každý desátý občan (13%) poskytl nějaké neziskové organizaci dar v hodnotě od 700 do 1 400 Kč. Dar vyšší ceny (nad 4 000 Kč) věnovalo neziskovým organizacím 5% lidí. Své dary dedikovali občané především dětem (49%), tělesně handicapovaným (35%) nebo lidem postiženým přírodní katastrofou (24%).

Podle výzkumu Nadace Partnerství z roku 2003, který byl zaměřen výhradně na organizace v oblasti životního prostředí, dvě třetiny organizací (62%) mají individuální dárece. Ve většině případů jsou však počty přispěvatelů velmi nízké: pouze u čtvrtiny z nich převyšuje počet pravidelných nebo příležitostných dárců 20. Tomu odpovídá i nízký podíl příjmů od individuálních dárců na celkových rozpočtech organizací, tyto příjmy pokrývají v průměru jen 6% nákladů organizací.

Dárcovské metody

Podle výzkumu Market Vision pro Spiralis z roku 2003 ti, kteří za poslední rok alespoň jednou věnovali peníze NO, platili v převážné většině hotovostí (53%) anebo složenkou (43%). Zbytek využil možnosti bankovního převodu.

Při získávání peněz preferují neziskovky osobní kontakt, ať už jakýmkoli způsobem. Menšinovou formou komunikace je reklama, využívaná asi ve 20%. Jde o organizace s větším rozpočtem. Finance získávají většinou jednorázovým platebním příkazem (82%

organizací) nebo v hotovosti (66% NO). Trvalým bankovním příkazem 24%. Zastoupení internetu a mobilu jako nástroje fundraisingu je statisticky nízké (14%) a jen občasné.

Veřejné sbírky

Podle průzkumu Factum Invenio pro UNICEF z roku 2005 80% dotázaných Čechů uvedlo, že během posledních dvou let přispělo nějaké humanitární organizaci. V roce 2005 došlo k zásadnímu nárůstu v přispívání zejména formou opakovaných příspěvků. Tento nárůst nastartovala s největší pravděpodobností katastrofa v jihovýchodní Asii – vlny tsunami a další přírodní katastrofy, kdy se rozšířila možnost přispívat prostřednictvím mobilu, formou DMS²⁴. Na základě průzkumu STEM pro NROS z roku 2006 se veřejné sbírky dostaly do povědomí veřejnosti a jejich znalost se v průběhu času upevňuje.

Konkrétnější obrázek o firemním sponzorství a individuálním dárcovství v ČR si můžeme udělat díky datům ministerstva financí, vycházejících z počtu daňových odpočtů z důvodu dárcovství.²⁵

²⁴ *W*www.neziskovsky.cz [online]. 2002 , 2008 [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <http://neziskovsky.cz/_dataPublic/attachments/a26eeb3d6a806973ac95108099c973d0/filantropie_v_CR.doc>.

²⁵ BÁRTA , Jiří. *W*www.neziskovsky.cz [online]. 2002 , 2008 [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <http://neziskovsky.cz/_dataPublic/attachments/a26eeb3d6a806973ac95108099c973d0/filantropie_v_CR.doc>.

INDIVIDUÁLNÍ DÁRCI			
Rok	Počet dárců	Objem darů v miliardách Kč	Poznámka
2000	71 496	0,670	
2001	78 191	0,760	
2002	102 811	0,995	povodně
2003	89 274	0,911	
2004	92 885	0,981	
2005	121 469	1,190	tsunami
2006	128 430	1,250	
2007	140 160	1,455	
FIREMNÍ DÁRCI			
Rok	Počet dárců	Objem darů v miliardách Kč	Poznámka
2000	9 419	0,746	
2001	10 626	1,018	
2002	13 888	1,950	povodně
2003	12 223	1,545	
2004	13 947	2,068	
2005	15 997	2,159	tsunami
2006	13 812	2,045	
2007	18 624	2,367	

Jak je vidět v tabulce, trend dárcovství v České republice má stoupající tendenci. Stejně tak si je potřeba uvědomit, že „...použitá statistická data mají pouze omezenou vypovídací schopnost. Je třeba vzít na vědomí, že řada fyzických osob, které poskytují dary, vůbec nepodává daňová přiznání (například velká část zaměstnanců, důchodců apod.) a nebo daňové přiznání podává a poskytnutý dar v něm neuvádí nebo uvádí pouze v částečné výši, a to z různých důvodů (například daňový subjekt je ve ztrátě nebo hodnota daru převyšuje maximální výši odčitatelné položky).“²⁶

²⁶ *W*www.neziskovky.cz [online]. 2002 , 2008 [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://neziskovky.cz/cz/fakta/darcovstvi/darcovstvi-v-cislech/>>.

5 Dobrovolnictví – právní úprava

V kapitole pojednávající o právní úpravě dobrovolnictví vycházím zejména z článků uveřejněných na stránkách Ecconect ²⁷, z článku Mgr. Jitky Gjuríčové ²⁸ o historii legislativní úpravy dobrovolnictví v České republice a z informací Národního informačního centra pro mládež.

Rok 2001 byl vyhlášen OSN za Mezinárodní rok dobrovolníků, což k tomuto fenoménu obrátilo pozornost neziskového sektoru i mnohých vlád. Obecně se dá říci, že až do této doby byla tato oblast (alespoň v Evropě) vnímána jako organická součást občanské společnosti bez potřeby zvláštní regulace. Jiné to bylo v USA, o čemž blíže píšu v kapitole o historii dobrovolnictví.

S tím nastala potřeba právně upravit dobrovolnický vztah. V roce 2001 se řada vlád začala zabývat vytvořením dobrovolnického zákonodárství, protože na jedné straně jsou dobrovolníci považováni za cenný zdroj k řešení problémů sociálních i pomoci při živelných katastrofách. Na druhé straně nasazení dobrovolníků naráží na řadu problémů při neexistenci právních předpisů.

Absence právního vymezení dobrovolné služby přinášela následující těžkosti:

- Vystupování vůči třetím stranám: pojem dobrovolník nebyl znám a tak z právního hlediska vztah mezi dobrovolníkem, organizací a další stranou v podstatě neexistoval.
- Vztah mezi dobrovolníkem a organizací se řešil a dosud řeší adaptací příkazní smlouvy na podmínky dobrovolnictví.

²⁷ [Http://nno.ecn.cz](http://nno.ecn.cz) [online]. [1992] [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=nP2x1--&x=114970>>.

²⁸ [Www .dobrovolnik.cz](http://www.dobrovolnik.cz) [online]. [2001] [cit. 2009-03-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.dobrovolnik.cz/clanky/?x=2103979>>.

- Řešení právní odpovědnosti dobrovolníků a odpovědnosti organizací za dobrovolníky.
- Účast dobrovolníků v mezinárodních programech. Situace se zejména komplikovala při udělování víz zahraničním dobrovolníkům a českým dobrovolníkům vyjíždějícím do zahraničí, při proplácení výdajů a kapesného dobrovolníkům z mezinárodních fondů.
- Daňové a účetní. Dobrovolnická práce nemohla být započítána jako vklad organizace do projektu, i když například programy Phare a Acess financované ze zdrojů Evropské unie toto umožňují. Pokud by se něco takového přece stalo, hrozilo, že finanční úřad bude požadovat zdanění benefitu z dobrovolnické práce.
- Účast nezaměstnaných dobrovolníků v dlouhodobých programech. Dobrovolníci byli v konkrétním případě obviněni, že pracují načerno, protože dobrovolnický závazek odlišný od pracovního neexistoval.

Příkladem toho, k čemu mohla vést absence příslušného zákona, budiž záznam kauzy z Uherského Hradiště (viz příloha 1.), kde se místní Charita inspirovala celostátním programem Dobrovolnictví nezaměstnaných absolventů. Program vedlo Národní dobrovolnické centrum Hestia ve spolupráci s ministerstvem práce a sociálních věcí. Cílem programu jakožto nástroje aktivní politiky zaměstnanosti bylo pomoci nezaměstnaným dostat se z psychosociální krize, získat praxi, kontakty a pracovní návyky.²⁹

²⁹ *Www.neziskovky.cz* [online]. 2002, 2008 [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://neziskovky.cz/cz/fakta/darcovstvi/darcovstvi-v-cislech/>>.

Jitka Gjuričová k tomu ve svém článku dodává shrnující informaci o zákonu:

*Smyslem zákona bylo vytvoření co možná nejpříznivějšího prostředí pro fungování dobrovolnictví v České republice. Zákon představuje ucelený, vzájemně provázaný systém podmínek, jejichž splnění umožňuje občanským sdružením, obecně prospěšným společnostem, církvím a náboženským společnostem a jejich právníckým osobám dosáhnout na udělení akreditace pro oblast dobrovolnické služby.*³⁰

Zákon o dobrovolnictví se tedy začal tvořit v průběhu roku 2001, a to za podpory tehdejší vlády. Byl vytvořen národní výbor pro Mezinárodní rok dobrovolníků za čestného předsednictví premiéra Miloše Zemana a výkonného předsednictví ministra práce a sociálních věcí Vladimíra Špidly. Pod jeho vedením byl vypsán grantový program podporující rozvoj dobrovolnictví a začala práce na přípravě prvního zákona upravujícího podmínky dobrovolné činnosti v ČR. Přitom byla vůle předložit návrh zákona k projednání do parlamentu co nejdříve. Na návrhu zákona pracovala skupina složená z právních expertů úřadu vlády, zástupců neziskových organizací a nezávislých odborníků.

Idea zákona je založena na skutečnosti, že ve společnosti budou vždy existovat skupiny lidí, kteří potřebují pomoc druhých, nebo kteří se ocitají v krizových situacích bez vlastního zavinění a nejsou schopni si pomoci vlastními prostředky. Na druhé straně existují i lidé, kteří podle svých schopností a možností nabízejí potřebnou pomoc. Dobrovolná činnost nemá nahrazovat státní péči o sociální soudržnost, ale jednat v situacích, ve kterých by intervence státu nebyla efektivní, nebo dokonce vůbec možná. Tyto zásady jsou tedy v souladu s principem subsidiarity (politická zásada, podle níž se rozhodování a zodpovědnost ve veřejných záležitostech má odehrávat na tom nejnižším

³⁰ [Http://nno.ecn.cz](http://nno.ecn.cz) [online]. [1992] [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=nP2x1--&x=114970>>.

stupni veřejné správy, který je nejbližší občanům)³¹ a s tvorbou sociálně udržitelného prostředí, uplatňovanými v zemích Evropské unie.³²

5.1 Práva, povinnosti a nároky dobrovolníka

Praktický dopad právních předpisů k dobrovolnictví je velmi srozumitelně popsán na stránkách Národního informačního centra pro mládež³³, dovoluji si tedy tento zdroj citovat:

K dobrovolnictví se vztahuje zejména **zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů**, který upravuje podmínky pro státem podporované dobrovolnictví, a nikoliv podmínky dobrovolné činnosti obecně.

Dobrovolník může pracovat:

- na plný úvazek, ale také při svém běžném zaměstnání či studiu;
- nárazově nebo pravidelně;
- v oboru, který je mu profesně blízký, i v odvětví zcela odlišném.

Je však nutné, aby svou dobrovolnickou službu vykonával mimo svou „hlavní“ činnost, tedy mimo studium, práci či služební poměr. Dobrovolnictví se též nesmí provozovat v rámci podnikatelské či jiné výtěžné činnosti.

³¹ [Http://cs.wikipedia.org](http://cs.wikipedia.org) [online]. 2002 [cit. 2009-08-04]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Subsidiarita>>.

³² [Www.neziskovky.cz](http://www.neziskovky.cz) [online]. 2002, 2008 [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://neziskovky.cz/cz/fakta/darcovstvi/darcovstvi-v-cislech/>>.

³³ [Www.icm.cz](http://www.icm.cz) [online]. c2006 [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.icm.cz/dobrovolnictvi-legislativa/>>.

Praktické výhody dobrovolnictví (hovoříme o výhodách nabízených dobrovolníkům, vykonávajících svou činnost v akreditované organizaci):

Výkon dlouhodobé dobrovolnické služby dobrovolníkovi umožňuje zažádat o **hmotné zabezpečení** v nezaměstnanosti (tzv. podpora v nezaměstnanosti). Podmínkou je evidence u úřadu práce a výkon dlouhodobé dobrovolnické služby, která v průměru přesáhne dvacet hodin v kalendářním týdnu.

- Doba dlouhodobé dobrovolnické služby přesahující v průměru dvacet hodin týdně se započítává jako relevantní doba pro účely důchodového pojištění.
- Při splnění zákonem daných podmínek může mít dobrovolník státem hrazeno zdravotní pojištění po dobu výkonu dobrovolnické služby, pokud jeho činnost přesáhne v průměru dvacet hodin týdně.
- Dobrovolník v akreditované organizaci má smluvně zajištěné postavení.
- Je pojištěn proti škodám na zdraví a majetku, které vzniknou jemu osobně, nebo které by mohl neúmyslně způsobit dalším osobám.
- S výkonem dobrovolnické činnosti máte minimální finanční náklady - vysílající organizace může hradit stravné, ubytování, cestovné, kapesné.
- Má nárok na poskytnutí kvalitní přípravy k výkonu dobrovolnické činnosti a na poskytnutí pracovních prostředků a ochranných pomůcek.

Povinností dobrovolníka je:

- Dodržovat zákon o dobrovolnické službě a podmínky výkonu dobrovolnické činnosti dohodnuté s vysílající organizací ve smlouvě.
- Absolvovat přípravu k dobrovolnické činnosti.
- Předložit zdravotní a jiné doklady (například výpis z rejstříku trestů, doklady o dosaženém vzdělání) podle požadavků vysílající organizace a podle povahy dobrovolnické služby.

K dalším povinnostem dobrovolníka patří:

- Splnit úkoly, ke kterým se zavázal.
- Spolehlivost.
- Nezneužívat projevené důvěry.
- Požádat o pomoc, kterou při své činnosti potřebuje.
- Znat a brát na vědomí své limity (časové, zdravotní atd.).
- Být „týmovým hráčem“.
- Ztotožňovat se s posláním organizace, pro kterou činnost vykonává.

Práвам dobrovolníka je:

- Dostat úplné informace o poslání a činnosti organizace, ve které chce jako dobrovolník pomoci.
- Dostat vyčerpávající informace o činnosti, kterou by měl vykonávat.
- Vykonávat činnost, která bude naplňovat dobrovolníkovu očekávání.
- Kontakt a spolupráce s koordinátorem dobrovolníků nebo s jinou osobou, která je pověřena kontaktem s dobrovolníky v dané organizaci.
- Kontakt a spolupráce s osobou, která dobrovolníkovi činnost zadává a zpět ji od něj přijímá.
- Zaškolení, výcvik a trénink.
- Supervize -individuálně či ve skupině společně s jinými dobrovolníky působícími v organizaci.
- Odmítnout činnost, která nebude vyhovovat zájmům a schopnostem dobrovolníka.
- Možnost účastnit se hodnotícího procesu.
- Být za dobře vykonanou činnost morálně ohodnocen a pojištěn pro případ odpovědnosti za škody.

- V případě neuspokojivé spolupráce má dobrovolník právo opětně kontaktovat dobrovolnické centrum se žádostí o nabídku dalších dobrovolných aktivit.

Vytvořením prováděcích předpisů, pravidel pro akreditaci, výběr organizací a jejich následnou akreditací bylo pověřeno Ministerstvo vnitra ČR.

Rychlé vypracování a přijetí zákona o dobrovolnické službě ukázalo, že stát je za určitých okolností ochoten a schopen podporovat neziskový sektor. Pozitivní bylo také zapojení zástupců neziskového sektoru do připomínkovacího řízení. Svou roli v tomto případě sehrál jistě mezinárodní tlak a medializace problematiky v souvislosti s Mezinárodním rokem dobrovolníků a fakt, že přijetí zákona nestály v cestě zájmy žádné z vlivových skupin.

Na druhou stranu sami předkladatelé uznávali, že konečná podoba zákona není ideální, že nedává jednoznačné vodítko pro praxi úřadů, které(jak je zřejmé z kauzy z Uherského Hradiště), mohou předpisy vykládat i proti jejich záměru, pokud není explicitně vyjádřen. Bylo však shledáno účelným přijmout zákon co nejrychleji, dokud je příhodný čas raději, v nedokonalé formě, než riskovat, že nový parlament projednávání zákona odloží, anebo zamítne.³⁴

5.2 Akreditace organizací, právní legislativa dobrovolnictví v zemích EU

Posuňme se teď v historii právní úpravy českého dobrovolnictví dál. Za určitý mezník můžeme tedy považovat 1. leden 2003, kdy začíná platit zákon o dobrovolnické službě, jak již bylo řečeno výše. Vychází ve sbírce zákonů, v částce 82/2002 jako zákon č. **198/2002 Sb.** ze dne 24. dubna 2002 pod názvem: "**Zákon o dobrovolnické službě a o změně**

³⁴ [Http://nno.ecn.cz](http://nno.ecn.cz) [online]. [1992] [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=nP2x1--&x=114970>>.

některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě)" ³⁵. Mgr. Jitka Gjuričová ve svém článku o historii legislativy dobrovolnictví v ČR ³⁶ upřesňuje některé detaily k akreditacím a jejich udělování. Akreditace spadá do působnosti Ministerstva vnitra ČR, Odboru prevence kriminality. Akreditace je svého druhu „značkou kvality“ – garancí, že akreditovaná organizace všem svým partnerům, působícím v akreditovaném režimu, zajišťuje služby ve standardní kvalitě. Na druhou stranu ale zákon nepůsobí direktivně, protože nechává na těch, kterých se týká, svobodnou volbu, zda proces akreditace podstoupí a zda se budou zákonem řídit nebo ne.

Ze stejného zdroje si dovoluji převzít i počty akreditovaných organizací, některé obecné poznatky o těchto organizacích a v krátkosti informace o legislativní úpravě dobrovolnictví v dalších státech EU.

První akreditace byla udělena v červnu 2003. Od roku 2003 do dubna 2008 bylo uděleno 295 akreditací. Některé organizace mají akreditováno více dobrovolnických projektů současně. Organizace, které akreditaci získaly, působí na celém území republiky i v zahraničí. Na počátku roku 2007 akreditované organizace deklarovaly vyslání přibližně deseti tisíc aktivních dobrovolníků, kteří se podíleli na veřejně prospěšné činnosti organizací v průběhu celého roku.

- Za více než pět let působení zákona se ukazuje, že akreditační proces s úspěchem absolvují zejména organizace, které mají dlouhodobé zkušenosti s dobrovolnickou činností a které jsou zvyklé při své práci uplatňovat řadu požadavků, které zákon předpokládá.

³⁵ *Www.dobrovolnik.cz* [online]. [2001] [cit. 2009-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.dobrovolnik.cz/poradna.shtml?x=170755>>.

³⁶ *Www.dobrovolnik.cz* [online]. [2001] [cit. 2009-03-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.dobrovolnik.cz/clanky/?x=2103979>>.

- Dotace akreditovaným organizacím se udělují v souladu s návrhem Dotační komise pro oblast dobrovolnické služby, která je poradním orgánem ředitele Odboru prevence kriminality. Dotace jsou poskytovány zejména na položky důležité pro zajištění bezpečnosti a koordinace průběhu dobrovolnické činnosti.
- V prvním roce působnosti zákona – na podzim roku 2003 – bylo podpořeno osm projektů sedmi organizací částkou 751 000 korun.
- V roce (2008) bylo již podpořeno sto třicet osm projektů 102 organizací částkou 13 190 000 korun.
- V souvislosti s narůstajícím počtem akreditovaných organizací byl v roce 2007 přidělený rozpočet dočerpán a byl zaznamenán velký převis mezi poptávkou a finančními možnostmi Ministerstva vnitra. Problémem je, že pro rok 2008 došlo v souvislosti se snižováním výdajů ze státního rozpočtu i ke snížení částky určené na podporu financování dobrovolnické služby.

Dotace souhrnně v tabulce ³⁷:

Roky	Čerpání dotace
2003	751 000 Kč
2004	5 285 000 Kč
2005	9 798 000 Kč
2006	12 801 000 Kč
2007	14 880 000 Kč
2008	13 190 000 Kč

³⁷ *W*www.mvcr.cz [online]. [2001] [cit. 2009-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/soubor/kromeriz-pdf.aspx>>.

Šárka Gjuričová dále hovoří ve svém článku o tom, že v zahraničí je pozitivně vnímán fakt, že Česká republika je jedna z mála zemí EU disponující legislativou upravující dobrovolnictví. Mimo ni přijali zvláštní zákon, upravující dobrovolnickou službu, také v Belgii, Maďarsku, Itálii, Lotyšsku, Lucembursku, Polsku, Portugalsku, Rumunsku, Španělsku a Makedonii. Chorvatsko a Bosna a Hercegovina tuto úpravu připravují. Všechny zákony mají podobnou strukturu, liší se v jednotlivostech a v kladení důrazu na některé oblasti s dobrovolnickou službou související. Společným rysem všech zákonů je důraz na oddělení a odlišení dobrovolnické služby od činností vykonávaných v rámci pracovního poměru. Podobná je také úprava náležitostí smluv uzavíraných mezi organizacemi a dobrovolníky. Zákony dále jmenují způsoby, kterými je možno ukončit tento právní vztah a vyjmenovávají práva a povinnosti obou smluvních stran. Některé ze zákonů o dobrovolnické službě výslovně upravují oblasti, v nichž může být dobrovolnická služba vykonávána (například Česká republika, Španělsko, Polsko).³⁸

5.3 Zhodnocení zákona o dobrovolnictví a příprava jeho novel

Informace o dotazníkovém šetření, zorganizovaném odborem prevence kriminality Ministerstva vnitra v červenci roku 2007 mezi nestátními neziskovými organizacemi v souvislosti s plánovanou novelizací zákona o dobrovolnické službě, přinesl příspěvek Jitky Gjuričové³⁹ „Dobrovolnictví není amatérismus“ na mezinárodní konferenci „**10 let rozvoje dobrovolnictví – rehabilitace občanských ctností**“, pořádané Klubem UNESCO Kroměříž a organizací HESTIA – Národním dobrovolnickým centrem, která se konala ve dnech 5. a 6. května 2008:

³⁸ *Www.dobrovolnik.cz* [online]. [2001] [cit. 2009-03-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.dobrovolnik.cz/clanky/?x=2103979>>.

³⁹ *Www.mvcr.cz* [online]. [2001] [cit. 2009-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/soubor/kromeriz-pdf.aspx>>.

„Na naše dotazy (odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra) jsme obdrželi 54 odpovědí jak akreditovaných organizací (tvořila je zhruba polovina), tak subjektů, které organizují dobrovolnickou činnost mimo rámec zákona o dobrovolnické službě.

Z doručených odpovědí lze stručně shrnout:

- Více než polovina organizací se vyslovila pro začlenění obecné definice dobrovolnictví a jeho přínosu do novely zákona, 28 organizací se vyjádřilo pro práci dobrovolníků, kteří jsou odborně na úrovni možného zaměstnance, 33 organizací požaduje umožnit členům vykonávat dobrovolnictví pro svoji organizaci, 17 organizací je pro zohlednění typu dobrovolnické práce při pojištění (pojištění je problematické u zahraničních dobrovolníků). Organizace navrhuji zvýšit dobu platnosti akreditace ze tří na pět let.
- Posledním problémem k řešení je nemožnost vysílání dobrovolníků do přijímajících organizací, jejichž předmětem činnosti je podnikání.

5.4 Nepřímá novela zákona o dobrovolnické službě

Tzv. nepřímá novela zákona o dobrovolnické službě byla schválena Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR a vešla v platnost od 1.1. 2009. V souvislosti s vládními návrhy na změnu zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, a zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, dochází k výrazným změnám i v zákoně o dobrovolnické službě. Jedná se o vložení nové druhé části do zákona o dobrovolnické službě pojmenované Dobrovolnická služba v obci.⁴⁰

V souvislosti s novelou zákona o zaměstnanosti a zákona o pomoci v hmotné nouzi, platnou od 1. ledna 2009, se objevil nový pojem **veřejná služba**, který bývá někdy mylně

⁴⁰ *W*www.dobrovolnik.cz [online]. [2001] [cit. 2009-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.dobrovolnik.cz/clanky/?x=2103979>>.

zaměňován s dobrovolnickou službou. Do konce roku 2008 platilo, že nezaměstnaný, který působí jako dobrovolník v akreditovaném programu podle zákona o dobrovolnické službě, a to v režimu tzv. dlouhodobé dobrovolnické služby (v průměru 20 hodin v kalendářním týdnu při trvání této dlouhodobé služby nejméně 3 měsíce) má nárok na zápočet této doby do odpracovaných let do důchodu. Tato možnost zůstává i nadále, nezaměstnaný člověk má však v rámci tvorby tzv. individuálního akčního plánu, který je úřadem práce sestavován, je-li v evidenci déle než 5 měsíců, na výběr ještě druhou variantu – veřejnou službu. Veřejnou službu organizuje **obec**, která určuje nezaměstnanému, co bude dělat ve prospěch obce. Dobrovolné je pouze přihlášení k této službě, ale **konkrétní druh práce bude nezaměstnanému přidělen**, a to zejména při zlepšování životního prostředí v obci, udržování čistoty ulic a jiných veřejných prostranství, pomoci v oblasti kulturního rozvoje a sociální péče. Institut veřejné služby vznikl z podnětů mnoha starostů, kteří chtěli využít pro blaho obce osoby dlouhodobě závislé na sociálních dávkách. Veřejnou službu totiž mohou vykonávat lidé, kterým jsou poskytovány **dávky pomoci v hmotné nouzi**, a to v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu. Nepomůže jim však finančně, pouze nabízí další formu zachování pracovních dovedností u osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze (vedle veřejně prospěšných prací, dobrovolnické služby apod.). **Za výkon veřejné služby nenáleží odměna**, osoba v hmotné nouzi vykonává tuto činnost zdarma. To je zřejmě důvodem k záměně s dobrovolnickou službou. Dobrovolnická služba v akreditovaném režimu je dále možná podle zákona o dobrovolnické službě. Akreditace se týká pouze nestátních neziskových organizací, obce tudíž jsou z tohoto okruhu vyňaty. Se zavedením veřejné služby nyní dostávají možnost i ony svým občanům, kteří se ocitli ve stavu hmotné nouze, nabídnout možnost vymanit se z dočasné nepříznivé sociální situace a získat dovednosti a pracovní návyky, které jim mohou ulehčit přechod na běžný trh práce. Výhodné na tom je, že obce nebudou mít (na

rozdíl od známých veřejně prospěšných prací) **žádné výdaje na mzdy**, a Ministerstvo práce a sociálních věcí může dokonce obcím poskytnout **dotaci na úhradu pojistného**, které kryje odpovědnost za škodu na majetku nebo na zdraví, kterou člověk vykonávající veřejnou službu způsobí nebo která bude způsobena. Jemu Obec je také povinna uzavřít s osobou v hmotné nouzi **smlouvu o výkonu veřejné služby**. Podobnost s režimem akreditovaného dobrovolnického programu je nasnadě. Přesto je však důležité oba nástroje – veřejnou službu a dobrovolnickou službu rozlišovat. Do dobrovolnického centra totiž mohou směřovat kroky nezaměstnaných, jak s akčním plánem z Úřadu práce, (pobírají-li podporu v nezaměstnanosti), tak z obce, dostávají-li dávky životního minima. Důležité je pak umět najít tu správnou cestu každému z nich.⁴¹

K možným nejasnostem, spojeným s uvedením novel zákona o zaměstnanosti a zákona o pomoci v hmotné nouzi, se vyjadřuje i dokument zpracovaný Odborem prevence kriminality při ministerstvu vnitra ČR. V dokumentu jsou uvedeny souvislosti zákona o dobrovolnické službě č. 198/2002 Sb. s jinými právními předpisy a ustanoveními, které upravují podmínky v nezaměstnanosti (viz příloha 2.).

5.5 Budoucnost právní úpravy dobrovolnictví

K budoucnosti právní úpravy dobrovolnictví dále znovu Mgr. Jitka Gjuričová⁴²:

Ministerstvo vnitra si uložilo úkol novelizovat zákon o dobrovolnické službě a prosadilo jej do usnesení vlády ze dne 16. ledna 2008 č. 36 o Plánu legislativních prací vlády na rok 2008. Nabytí účinnosti novely je plánováno k 1. lednu 2010. Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra již má pracovní návrh novely zákona připraven. Nyní plánujeme

⁴¹ Veřejná služba a dobrovolnická služba. *E-nezištník* [online]. 2009 [cit. 2009-03-14], s. 1-2. Dostupný z WWW: <http://www.ops.cz/admin/e_nahled.php?rocnik=2009&cislo=1#menu2>.

⁴² *Www.dobrovolnik.cz* [online]. [2001] [cit. 2009-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.dobrovolnik.cz/clanky/?x=2103979>>.

uspořádat veřejné pracovní jednání a diskutovat obsah návrhu s nestátními neziskovými organizacemi, Radou vlády pro nestátní neziskové organizace a s dotčenými správními úřady (ministerstva, kraje, obce).

Pracovní návrh Ministerstva vnitra obsahuje obecné vymezení celého spektra dobrovolnictví, jeho uznání státem a nástin základních vazeb. Tato obecná část by mohla například znít následovně: „Dobrovolnictví je respektovaná veřejně prospěšná činnost konaná dobrovolníky svobodně a bez nároku na odměnu. Dobrovolník a příjemce veřejně prospěšné činnosti mohou po oboustranné dohodě vzájemně vymezit svá práva, povinnosti a míru ochrany s využitím ustanovení zákona o dobrovolnické službě a v souladu s dobrými mravy tak, aby bylo sníženo riziko újmy zúčastněných osob.“ Po obecné části by měla následovat část speciální, která by se týkala nestátních neziskových organizací, dobrovolníků a dalších subjektů v akreditovaném a Ministerstvem vnitra přímo finančně podporovaném režimu. Ve speciální části je navrhováno:

1. Zrušit taxativní výčet oblastí výkonu dobrovolnické služby vymezený v § 2. Cílem je rozšíření oblastí dobrovolnické služby do sfér, které nejsou přímo taxativně v zákoně vymezeny – například pomoc umírajícím, pomoc osobám při výkonu trestu odnětí svobody, doprovod a asistence obětem trestných činů na policejních služebnách atp.
2. Umožnit zaměstnancům vykonávat dobrovolnictví u přijímající organizace, kde pracují za podmínky odlišení povinností zaměstnance a dobrovolníka.
3. Umožnit mladým lidem starším patnácti let vykonávat dobrovolnictví v zahraničí.
4. Prodloužit délku akreditace na minimálně čtyři roky.
5. Jednoznačně stanovit míru odbornosti dobrovolníka tak, aby se nesnižovala kvalita jím poskytovaných činností a byl využit jeho odborný a zkušenostní potenciál

a zároveň aby nebyli dobrovolníci využíváni jako bezplatná náhrada odborných zaměstnanců.

6. Umožnit činnost dobrovolníků v organizacích, které mají právní formu ziskového subjektu – s. r. o. nebo a. s., ale kde je přítomnost dobrovolníků vysoce žádoucí. Klasickým příkladem je přítomnost dobrovolníků v nemocnicích, jejichž právní forma se změnila z příspěvkové organizace kraje či obce na ziskovou právní formu.⁴³

Další příležitostí, jak opětovně poukázat na nutné změny, bylo pozvání Mgr. Jitky Gjuričové, ředitelky Odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra, na pracovní jednání o podobě novely zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, které se konalo 30. července 2008. Pozvány byly zejména organizace, které jsou podle současného zákona tzv. akreditované a využívají podpůrného systému pro přijímání a hoštění dobrovolníků. K této plánované novele ještě dodávám zprávu z „druhého břehu“, tedy z řad vysílajících organizací:

Příslušné oddělení ministerstva na základě zkušeností s akreditacemi, průběhem dobrovolnické služby a s různými kontrolami a šetřeními znovelizovalo speciální část zákona, která tento systém detailně zakotvuje. Naproti tomu skromně a jakoby bojácně byla zpracována obecná část, která měla otevřít cestu pro uznání dobrovolné práce v těch organizacích a programech, které akreditaci nemají. A že jich je! Vždyť současná podoba zákona vylučuje dobrovolnictví s členstvím v neziskové organizaci, takže mimo její působnost stojí většina občanských sdružení, např. sdružení dětí a mládeže. Dále je český zákon naprosto nepropojený s evropskou legislativou, a v některých případech je dokonce v rozporu s institutem Evropské dobrovolné služby.

⁴³ *W*www.dobrovolnik.cz [online]. [2001] [cit. 2009-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.dobrovolnik.cz/clanky/?x=2103979>>.

Od roku 2002 doba pokročila a na poli dobrovolnictví jsou nové výzvy, které v některých případech přinesl vývoj, někdy k nám přišly ze zahraničí. ČRDM (Česká rada dětí a mládeže) usiluje o to, aby odpovědi na tyto výzvy byly zapracovány v nové podobě zákona. Kromě toho, že jsme přesvědčeni, že princip členství není v rozporu s principem dobrovolnosti, když se členové věnují veřejně prospěšným činnostem (jako je např. výchova a vzdělávání), je další řada bodů, které mnozí z nás cítí jako slabé stránky pro rozvoj sektoru dobrovolnictví. Jedním z těch často zmiňovaných je zákonné ošetření možnosti vykazovat podle státem stanovené metodiky dobrovolnou práci jako kofinancování grantů a dotací.

Diskuse, která proběhla během pracovního jednání, snad přesvědčila Ministerstvo vnitra, že nevystačí s technickou novelou. Je třeba dosáhnout systémových a ideových změn a připravit moderní zákon, který bude mezirezortní a dostatečně propojený s ostatní legislativou v ČR. Proklamovaným plánem ministerstva bylo předložit návrh novely vládě do konce roku 2008, během roku 2009 ho nechat projít legislativním procesem a nastavit platnost od roku 2010. Po obsáhlé diskusi se nyní ukazuje, že takový komplex změn pravděpodobně nebude možné ošetřit jen novelou, ale bude lepší vypracovat nový zákon. I když to může přinést delší čekání na výsledek.

Pokud by se rok 2011 stal Evropským rokem dobrovolnictví, mohl by to být krásný dárek pro „naše dobrovolníky“.⁴⁴

⁴⁴ *W*www.adam.cz [online]. [2000] [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.adam.cz/clanek-2008080009-bude-mit-ceska-republika-novy-zakon-pro-upravu-dobrovolnictvi.html>>.

6 Motivace

Pojmem motivace bychom se mohli zabývat dlouze a plně by jistě vystačil i jako téma samotné diplomové práce. Vzhledem k tomu, že motivace je předmětem mojí práce vlastně jenom z poloviny, uvedu zde pouze základní teoretické přístupy k tomuto fenoménu a ještě několik teoreticko-praktických poznámek, doplněných mými komentáři.

Navzdory tomu, co jsem právě uvedla, pokládám motivaci lidí k činnosti (v našem případě dobrovolné činnosti) za zásadní a klíčový hybatel. Smékal uvádí, že obsah činnosti člověka a to jak předmětné nebo sociální styky jsou regulovány systémem rysů, stavů, potřeb a procesů, souhrnně označovanými jako motivy. Dodává dále, že proto je možno systém zaměřenosti nazývat též motivačním systémem a lze jej chápat jako systém podněcujících determinant a dynamismů. Pokud by se nám podařilo dohlédnout všech jednotlivých hybných sil, které ovlivnily to které chování, dostaneme se k **motivům** (SMÉKAL, 2002, s.232). Nakonečný se k teorii motivace vyjadřuje: „Problém motivace lidského chování je velmi komplexní, ale je klíčem k pochopení lidské psychiky, neboť ta, jako více či méně vědomě zaměřená činnost, dává lidským činům jejich individuální smysl. Proto je studium motivace klíčem k psychologickému porozumění člověku“ (NAKONEČNÝ, 1996, s.7). Zároveň ale musíme mít na mysli i stanovisko další a to, že je dle Homoly možno motivaci označit z psychologických pojmů za pojem nejméně uspokojivě vysvětlený a že je ve skutečnosti pouze odvozeným pojmem, hypotetickou konstrukcí (HOMOLA, 1972).

„Při studiu motivace musíme vycházet z toho, že každý čin má dva póly, vnější a vnitřní. Vnější pól, to je úhrn všech projevů, které můžeme zvenčí na druhém člověku pozorovat: *chování a jednání*. Ten druhý probíhá ve skrytosti našeho nitra: *prožívání*“ (MRKVIČKA, 1972, s.14).

Nakonečný ve své knize upozorňuje na to, že stejně jako každý intelektuální proces, má i motivace svou emocionální komponentu. Uvádí, že pokud bychom motivaci pojímali

jako proces, který zaměřuje, energetizuje a udržuje zacílené chování, či jako proces, v němž se konstituují „psychické důvody“ chování, umožní nám to samostatnou tematizaci vztahu motivace k emocím. Motivace je tak procesem, který vnějšímu nebo vnitřnímu podnětu propůjčuje kvalitu a zpevnění. Dále uvádí, že úzká integrace emocionálních a motivačních procesů plyne již z toho, že procesy motivace jsou prožívány jako snahy, které jsou provázeny více či méně jasným vědomím cíle (NAKONEČNÝ, 2000). K tomu Smékal: „Tak ze strachu člověk utíká, ve hněvu útočí, v lásce vábí. Rozlišujeme emoce podle jejich dynamického efektu, podle toho, co jedinec dělá, když je emočně aktivován“ (SMÉKAL, 2002, s.244). Dánský psycholog a teoretik motivace K. B. Madsen po syntéze výsledků ze studií jednotlivých teorií motivace dochází k tomu, že motivací jsou všechny dynamogenní funkce, tj. funkce, které determinují energetické charakteristiky chování (MADSEN, 1972, s.351).

Mrkvičkovo poukázání na bipolaritu motivace spolu s Nakonečného a Smékalovými poznámkami o moci motivace dodat lidským činům individuální smysl mě upozornilo na to, abych se při osobním setkání s dobrovolníky nenechala zlákat vysvětlením, které se z obecného úhlu pohledu nabízí. Tedy, že dobrovolnictví má smysl proto, že je chvályhodné, společensky prospěšné. A neopomněla jsem se zaměřit i na individuální smysl dobrovolné činnosti a pocity s ní spojené u každého z dotazovaných.

6.1 Motiv

- Pojem „motiv“ pochází z latinského *moventis*, resp. *Motivus* = hýbající. Jak uvádí Smékal, je motiv pojmenování hnacích sil lidské činnosti, které se nacházejí v individuu, vedle pak stojí incentive, tedy takzvané pobídky k jednání přicházející zvenku (SMÉKAL, 2002).
- Motiv je pohnutka, příčina činnosti, jednání člověka zaměřené na uspokojení určité potřeby. Motiv má směr, intenzitu, trvalost; pramení z podnětů vnitřních, vědomých, bezděčných, podvědomých a vnějších, má významnou úlohu při emoční, myšlenkové a fantazijní činnosti člověka; motivy bývají různě klasifikovány, nejčastěji v souvislosti s dělením potřeb; někdy jsou děleny na primární (instinktivní, organické, viscerogenní, vrozené) a sekundární (naučené, sociogenní a získané) (HARTL a HARTLOVÁ, 2000).

Homola definuje motiv jako označení určitých vnitřních podmínek, které vzbuzují a udržují aktivitu člověka a které určují, že se chová určitým způsobem. Klasifikaci motivů označuje Homola za neobyčejně obtížnou, a to zejména proto, že jde o terminologickou houštinu, jak píše ve své knize *Motivace lidského chování*. Uvádí několik východisek, podle kterých se dají motivy dělit. A to např. podle vzniku (primární a sekundární), podle orientace (na prostředky a cíle), podle znaménka (pozitivní, apetitivní a negativní, averzivní), podle stupně vědomí (vědomé a nevědomé). Dále pak je možné se zabývat motivy vzhledem k jejich časovým možnostem (trvalosti), k jejich vztahu k já jako centru osobnosti), k jejich rozsahu (kolik různých možných odpovědí s nimi může být spojeno) i k jejich postavení v osobnosti a jejich vzniku (zda jsou závislé na jiných motivech nebo zda jsou autonomní). Uvádí dále, že pro každého jedince je charakteristický určitý relativně stálý soubor motivů, který označuje jako motivační systém osobnosti. Tento systém se dle Homoly vytváří během života jedince a není zcela konzistentní (HOMOLA,

1972, s.13-20). Smékal poukazuje na důležitost rozlišení motivů vědomých a nevědomých. Uvádí metaforu, podle které si je možno představit motiv ledovce (jak motivaci viděl Freud). Prakticky to znamená, že 80% až 90% našeho prožívání a jednání probíhá automaticky bez účasti uvědomování. Do prostoru vědomí vstupuje pouze asi 10 až 20% komponent motivace, a to patrně ve chvílích, kdy jednání narazí na překážku, nebo kdy prožitek či obsah vědomí jsou bolestné, nepochopitelné nebo vyžadující zaujetí stanoviska (SMÉKAL, 2002, s.234). Pro K. B. Madsena jsou motivy všechny hypotetické dynamogenní funkce (MADSEN, 1972, s.352). Zajímavé rozšíření pojmu motiv přináší Carlo Gustavo a jeho kolegové, kteří se ve výzkumu zabývají se souhrou vlastností, jako je vřelost, extraverte a prosociální chování, s motivací a to vše v souvislosti s dobrovolnou činností. Dokazují zde, že motivy a vlastnosti člověka se vzájemně ovlivňují a že právě prosociální chování a jeho vztah k vlastnostem člověka může být ovlivněno motivy. Dochází k tomu, že u prospolečenského chování, jako je třeba dobrovolnictví, jsou vlastnosti člověka spíše vedlejší a že jsou to zejména motivy, které toto chování ovlivňují (motivы pochopitelně nasedají na dané vlastnosti člověka, jak již bylo řečeno výše). Uvádějí šest motivů, které dle jejich studie ovlivňují motivaci k dobrovolné činnosti:

- 1) Podpora profesní kariéry;
- 2) učení se novým věcem (zvládání nových úkolů);
- 3) poznávání nových lidí;
- 4) únik před nepříjemnými pocity;
- 5) osobní rozvoj;
- 6) vyjádření společenské hodnoty.

(CARLO GUSTAVO a kol., 2005).

6.1.1 Motiv versus potřeba

Nekonečný uvádí, že motivace je proces iniciovaný výchozím motivačním stavem, v jehož obsahu se odráží nějaký deficit. Chování směřuje k odstranění tohoto deficitu, které je prožíváno jako určitý druh uspokojení. Výchozí motivační stav charakterizovaný nějakým deficitem lze označit jako potřebu. Chování je instrumentální aktivita zprostředkující vztah mezi potřebou a jejím uspokojením. Motiv pak vyjadřuje obsah tohoto uspokojení. Potřeby i motivy jsou vnitřní psychické stavy, které jsou si komplementární (NAKONEČNÝ, 1996).

6.2 Teorie motivace

Pokud bychom měli uvést k pojmu motivace veškerá teoretická východiska, museli bychom zde uvést v podstatě všechny teorie osobnosti a jejich pohled na teorii motivace osobnosti. Každá z nich má teorii motivace pochopitelně odlišnou. Uvádím zde tedy ty teorie, u nichž mi připadá, že se k danému tématu vztahují nejvíce. Text a grafy k Maslowově teorii a k dalším třem teoriím jsem s laskavým svolením autora převzala ze stránek. K jednotlivým teoriím motivace jsem kurzívou doplňovala, v čem mě ta která teorie inspirovala při promýšlení, jak budu s dobrovolníky vést rozhovory a co mě vlastně z poněkud „bezhraničního“ pole motivace vlastně zajímá.

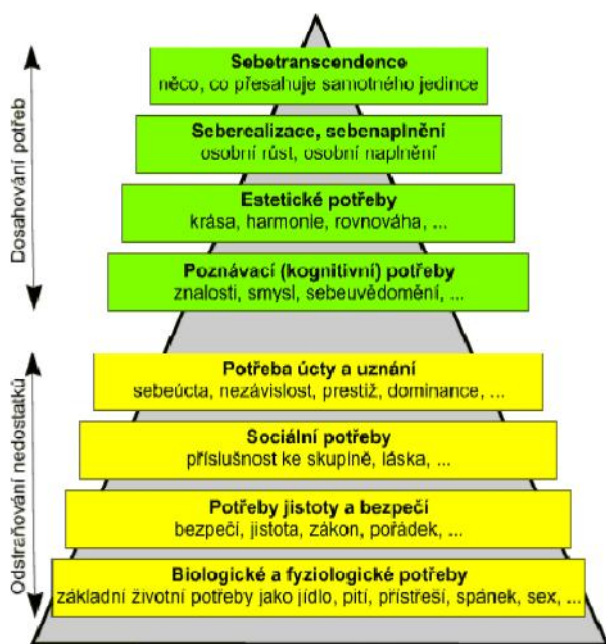
6.2.1 Maslowova hierarchická teorie potřeb

Teorie potřeb je pravděpodobně nejznámější teorií motivace. Tvrdí, že lidé jsou poháněni dosáhnout svého maximálního potenciálu, ovšem pokud se jim do cesty nepostaví překážky. Tyto překážky zahrnují hlad, žízeň, finanční problémy a vůbec všechno, co lidem brání v jejich plném rozvoji.

Jedním z nejvýznačnějších výzkumníků v této oblasti byl americký psycholog Abraham Maslow (1908 – 1970), který uvedl v roce 1943 svou slavnou hierarchii potřeb. Tato teorie tvrdí, že lidé jsou motivováni určitými potřebami a že tyto potřeby tvoří hierarchickou strukturu, která je tvořena dvěma hlavními skupinami: potřebami **odstranění** nějakého nedostatku (tzv. D-potřeby, jako Deficiency Needs) a potřebami **dosazení** něčeho (tzv. B-potřeby, od Being Values).

Nejsou-li uspokojeny D-potřeby, je pocíťována úzkost a snaha odstranit nedostatek, snaha zaplnit chybějící potřebu. Je-li potřeba uspokojena, není pocit žádný. A to je významný rozdíl od potřeb B-skupiny, ve které nejen že existuje dobrý pocit z naplnění těchto potřeb, ale naplněním této potřeby jsme dokonce motivováni o to více.

V rámci D-potřeb existují čtyři hierarchické úrovně: nejprve člověk uspokojuje své základnější lidské potřeby, které jsou dány evolucí, a když je má uspokojeny, teprve pak se snaží o naplňování neuspokojených potřeb vyšších. Pokud se objeví nedostatek v nižších vrstvách, člověk se nebude starat o vrstvy vyšší a vrátí se zpět k uspokojování těch základních.

Maslowova hierarchie potřeb

Původní teorie Abrahama Maslowa byla od svého vzniku v roce 1943 jejím autorem postupně doplňována a rozšiřována: pětiúrovňový model, ve kterém byla v B-potřebách pouze seberealizace, se změnil na současný osmiúrovňový. Maslow píše, že lidé, kteří dosáhli seberealizace a sebenaplnění, někdy zažívají stav, ve kterém si jsou vědomi nejen svého plného potenciálu, ale také něčeho, co je samotné přesahuje - plného potenciálu lidstva jako celku. Tento stav, stav sebetranscendence či spirituality, nakonec Maslow umístil na samý vrchol své pyramidy. Přesto Maslow na sklonku své pracovní kariéry (1971) připustil, že sebetranscendence nemusí nutně být podmíněna naplněním nižších potřeb. A ještě jedna věc: dosažení stavu sebenaplnění je ideál, který představuje úplné pochopení toho, kdo daný jedinec je, pocit hlubokého a integrálního naplnění. Znamená to, že veškeré individuální potřeby jsou naplněny. Dílo je dovršeno a není nic, co by ještě zbývalo. Nutně nastává konec v nehybnosti.

Díváme-li se na Maslowovu pyramidu potřeb, musí nás nutně napadnout, kterou z úrovní jeho pyramidy může dobrovolná činnost sytit. Pokud hovoříme o B-potřebách, tedy potřebách „vyšší úrovně“. Nemůže být jistě pochyb, že ty práce dobrovolníka naplňuje zcela jistě, ale co takhle kategorie sociálních potřeb, nebo potřeby úcty a uznání? Nenašel by někdo z dobrovolníků sebe (respektive své potřeby, motivy) třeba v těchto kategoriích?

6.2.2 Další teorie potřeb

Maslowovou prací byla inspirována celá řada dalších autorů, kteří pyramidu členili do jiných kategorií (např. James: materiální, sociální, spirituální; Mathews: fyziologická úroveň, úroveň příslušnosti a úroveň sebenaplnění; Alderfer: existencionální, vztahová a růstová, atd., atd.), jiní jej modifikovali (např. Allport) na systémový model, ve kterém nejsou až tak striktně vymezeny hierarchie. Zní to docela rozumně: i bezdomovec, který se

pochopitelně hlavně stará o přístřeší a jídlo, hledá porozumění a vztahy s jinými. A opačně; i velmi duchovní člověk dostává hlad a tiší tuto potřebu.

Systémový model nabízí i Stephen Covey ve formě čtyř základních lidských potřeb – fyzické, sociální, mentální a duchovní. Systém, ve kterém je nutno harmonicky uspokojovat všechny uvedené potřeby.

Velmi podobný model nabízejí Paul Lawrence a Nitin Nohria ve své publikaci z roku 2002 Driven: How Human Nature Shapes Our Choices. Zatímco Covey při konstrukci svého modelu vycházel ze studia „literatury moudrosti“, Lawrence a Nohria, odborníci na pracovní motivaci, vnímají člověka jako produkt přirozeného výběru. Vycházeli z poznatků evoluční biologie a psychologie a došli k závěru, že lidské chování je podřízeno čtyřem (ABCD) základním silám (drives):

Acquire

Potřeba jedince získávat objekty a zkušenosti, které stav jedince zlepšují vzhledem k ostatním lidem.

Bond

Potřeba navazovat s ostatními lidmi reciproční vztahy.

Comprehend

Potřeba poznávat a pochopit „smysl světa“, který je z větší části sociálním konstruktem.

Defend

Potřeba ochraňovat a bránit svou rodinu, přátele, přesvědčení a zdroje.

Autoři tvrdí, že tyto čtyři síly působí relativně nezávisle, což má své výhody i nevýhody. Výhodou je širší repertoár výběru, to jest větší flexibilita. Nevýhodou je, že se síly mohou dostat do konfliktu. Například: Dám přednost dobrému vztahu, nebo penězům, které z toho mohu získat? Chci se v této nové práci hlavně něčemu naučit, nebo mi jde jenom o mzdu? Lawrence a Nohria také došli k závěru, že pro dosažení cíle je nejlepší, pokud všechny čtyři síly působí **současně a jednotně** (ve stejném směru).

Ve zmiňované teorii motivace Paula Lawrence a Nitina Nohria je z mého pohledu akcentována potřeba jedince realizovat se v sociálních vztazích a hledat zde reciprocitu a zároveň získávat určitou zkušenost. Pro zkoumání motivace k dobrovolnictví mi připadá zajímavé v rozhovorech zjistit, co bylo z těchto sil (ABCD) těmi hybnými a co dobrovolníci svou prací získali nebo získávají. Dočkali se reciprocity? Pokud ano, tak té, kterou očekávali? Tyto otázky už úzce souvisí i s teorií motivace Victora Vrooma. Jeho teorii jsem zařadila do výčtu teorií motivace právě proto, že se zaměřuje na racionální očekávání člověka, a může tak dobře odhalit i možné obavy dobrovolníků z jejich dobrovolné práce. S čím vstupovali dobrovolníci do dobrovolné činnosti, jaké měli cíle? A to už se ve svých úvahách dostávám k další teorii motivace, a tou je teorie McClellandově, který zdůrazňuje i další zajímavé fenomény, které mohou vstupovat do hry, tedy: potřebu něčeho dosáhnout, někam patřit a potřebu moci.

Vroomova teorie očekávání

Procesní teorie se zabývají motivací v termínech racionálních kognitivních procesů. Známa je teorie očekávání Victora Vrooma (*1932):

Neustále v nás probíhá proces predikce budoucnosti. Jestliže jsme přesvědčeni o dosažitelnosti a atraktivnosti cíle a způsobu cesty k výsledku, pak jsme motivováni cíle

dosáhnout. Při rozhodování o našem chování upřednostňujeme to, které má největší motivační sílu. Motivační síla je v podstatě úměrná třem našim přesvědčením:

- a) Valence – přesvědčení o přitažlivosti cíle;
- b) Instrumentality – přesvědčení o tom, že když se budeme chovat definovaným způsobem, cíle dosáhneme;
- c) Expectancy – přesvědčení o tom, že se tak chovat budeme umět.

Z praktického hlediska je dle této teorie zkrátka nutné pracovat s těmito přesvědčeními:

- že cíl je a že je žádoucí;
- že je vůbec možné cíle dosáhnout;
- že právě daný člověk může cíle dosáhnout;
- že daný způsob dosažení cíle je vhodný a etický;
- že si daný člověk cíl zaslouží.

Co bylo u dobrovolníků cílem jejich činnosti? Naplnil se jim tento cíl? Naplnil se jim jiný, který před započítím činnosti nepředpokládali?

McClellandova teorie získaných potřeb

David C. McClelland (1917 – 1998) byl americkým behaviorálním a sociálním psychologem. Jeho teorie získaných potřeb je známa též pod jmény teorie tří potřeb, teorie naučených (osvojených) potřeb.

McClelland tvrdí, že lidé mají potřebu něčeho dosáhnout, někam patřit a potřebu moci. Liší se pouze tím, jaký mají vnitřní žebříček priorit těchto potřeb.

- Ten, který chce hlavně něčeho dosáhnout (Achiever), má tendenci excelovat a oceňuje časté potvrzování toho, jak je dobrý. Vyhýbá se riziku, ze kterého není patrný zisk, nebo kde je pravděpodobnost neúspěchu příliš vysoká.

- Ten, který chce hlavně někam patřit (Affiliation seeker), má tendenci vyhledávat zejména harmonické vztahy s ostatními lidmi. Je konformní. Vyhledává spíše souhlas než uznání.
- Ten, který má silnou potřebu moci (Power seeker) má tendenci k síle a moci, a to buď kvůli ovládnutí lidí nebo kvůli dosažení cíle. Nevyhledává ani uznání, ani ocenění, stačí mu pouze souhlasná dohoda.⁴⁵

Lewinova teorie dynamiky životního prostoru

Další teorií motivace je teorie Kurta Lewina, vycházející z jeho teorie osobnosti, ve které se uvádí, že životní prostor jedince je naplněn psychickou energií, která prostupuje jak osobou tak okolím. Lewin se ve své teorii o zdroji energie jasně nevyslovuje. Psychická energie se dle Lewina projevuje především dvěma způsoby: v osobě prostřednictvím tenzí, v okolí prostřednictvím vektorů. Vnitřní struktura osoby má tendenci k rovnováze. Tento stav naprosté vyváženosti energie je však často narušován tenzemi (DRAPELA, 2001). Základní motivační pojem je pro Lewina **potřeba**. Vzniká v psychologické rovině (jako například hlad). Každá potřeba uvolňuje energii. Uvolněním energie roste napětí v organismu. Nahromaděním napětí potom vznikne síla, určená nejen směrem (vektor), ale i typem vazby (pozitivní, negativní vazby).

- **Pozitivní vazba:** je taková vazba, o které si osobnost myslí, že při střetu s potřebou bude napětí zmenšeno. Tato vazba směřuje do pole osobnosti.
- **Negativní vazba:** je takový typ vazby, který vyvolává napětí. Čím je silnější negativní vazba, tím se zvyšuje napětí v organismu a při nadměrném zvyšování

⁴⁵ HÁJEK, Martin. *Www.vedeme.cz* [online]. Česká republika : c2005-2009 , 2|008 [cit. 2009-01-12]. Dostupný z WWW: <http://www.vedeme.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=85&Itemid=69>. Copyright © Martin Hájek, 2007, publikováno se souhlasem autora., 2009-01-12

napětí může dojít k poškození osobnosti. Negativní vazby se vždy snaží uniknout z pole osobnosti.

Pozitivní vazba tak posunuje člověka k aktivitě v určitém směru, kdežto negativní vazba odvrací osobu pryč od vytýčeného směru. Samozřejmě, že v poli osobnosti se vykytuje mnoho vazeb. A na jednu potřebu taktéž většinou působí více než jedna vazba, ať už pozitivní nebo negativní. Jsme vystaveni neustálému napětí. To proto, aby nás motivovalo k učení, činnosti. A právě učením, myšlením, provedením dojde k uvolnění napětí. Život je stálé vzájemné působení mezi starými a nedokončenými vazbami a vazbami vznikajícími nově. Celkové napětí v poli organismu nikdy nezmizí, může být pouze zmenšeno, nebo některé části napětí mohou být ukončeny s uspokojením potřeby. Náš osobnostní systém se tak udržuje otevřený, schopný objevovat nové události, lidi a možnosti.⁴⁶

Pustil se někdo z dobrovolníků do dobrovolné činnosti pod tlakem napětí? Byla dobrovolná činnost určitým ventilem pro nahromaděnou energii?

Rogersova teorie základní lidské motivace

Každý jedinec má základní tendenci k sebeaktualizaci a usiluje o ni. Sebeaktualizace obsahuje řadu potřeb, např. potřebu potravy, bezpečí, nezávislosti, sebeřízení a naplnění prostřednictvím opravdových interpersonálních vztahů. Chování je vždy motivováno přítomnými potřebami, nikoli minulými událostmi, i když ty mohou do určité míry motivaci ovlivnit. Působení sebeaktualizační tendence a z ní vyplývající cílesměrné chování sílí až do té míry, že je člověk vnitřně svoboden. Úsilí a sebeaktualizace je provázeno emocemi, které získávají na síle tím víc, čím více člověk rozpoznává význam svého snažení (DRAPELA, 2001, s.126).

⁴⁶ [Http://it.pedf.cuni.cz/](http://it.pedf.cuni.cz/) [online]. 2006 [cit. 2009-03-21]. Dostupný z WWW: <http://it.pedf.cuni.cz/strstud/edutech/2005_Lewin_Vankova/>.

Vnímali dobrovolníci svou činnost jako motiv rozvinout všechny své osobní potenciality, jak vykládá Hartl ve svém slovníku pojem sebeaktualizace? (HARTL a HARTLOVÁ, 2000)

6.3 Hodnota

Člověk se svou poznávací vybaveností je také jediný z živých tvorů schopen specifické lidské činnosti - hodnocení. Některé věci a jevy považuje pro svůj život za významné, jiné za méně významné, nebo bezvýznamné (ROSENZWEIG, 1991, s.5).

Činnost člověka v nejrůznějších formách je vždy podmíněna konkrétními vlastnostmi jeho osobnosti. Její celkové uspořádání, struktura a dynamika významně podmiňují to, jakých výsledků člověk v činnosti dosahuje, a tedy i to, jak na základě procesu hodnocení člověk hodnotí předměty a jevy skutečnosti. To znamená, že vztah člověka k hodnotám, to, které hodnoty přijímá, uznává apod., závisí i na vlastnostech jeho osobnosti. Celý soubor a systém jedincem přijatých, uznávaných a preferovaných hodnot určuje základ pro jeho hodnotovou orientaci, která podmiňuje jeho činnost, jednání, vztah k životu, společnosti, sobě samému apod. Příčiny tohoto jednání a kvalitu uvedených vztahů nám proto může objasnit poznání toho, co konkrétní jedinec uznává ve svém životě za hodnoty (VELEHRADSKÝ, 1978, s.30, 61). Z tohoto výkladu lze vyvodit, že chování člověka je ovlivněno sadou hodnot, tedy hodnotovým systémem, kterým se řídí a dle kterého svou činnost směřuje. Růžička hovoří o tom, že hodnota lidských činů se objevuje v kontextech chvíle. Dál píše, že je paradoxní, že právě v kontextu chvíle se ukazují obecné platnosti určitých hodnot, avšak pouze daná chvíle jim dává smysl a ustavuje jejich význam. Proto je měřítkem obecné platnosti hodnot jejich konkrétní živé uskutečnění a naplnění. Dále dodává, že svobodný výkon existence, odpovědnost a osobní rozhodování, které přebírá specifické riziko dané neprůhledností budoucího, činí člověka zvláštním způsobem

budoucímu vydaným (RŮŽIČKA, 2003, s.30-31). V kontextu uvedeného citátu mě k tématu dobrovolnictví napadá, že to tak skutečně obvykle platí. Lidé pouštějící se do dobrovolné činnosti jsou skutečně vydáni budoucí zkušenosti. Dalo by se namítnout, že dobrovolníci jsou neprůhlednosti budoucího vydání stejně tak jako my ostatní, co denně vstáváme z postelí a vydáváme se vstříc neprůhledné budoucnosti. Dovoluji si namítnout, že tu rozdíl je. Ten hlavní rozdíl vidím v tom, že ve většině případů se vydáváme vstříc něčemu za něco, ve smyslu něčeho hmotného. Dobrovolník se dává z tohoto materiálního pohledu všanc za nic, tedy dobrovolně. Jakou obecnou platnost hodnot ukáže konkrétní živé uskutečnění ve vydání se budoucnosti u nás, kteří jdeme vstříc zážitku budoucnosti také, v horším případě pouze proto, abychom naplnili materiální potřeby? A naopak: jak je to u dobrovolníků, jaké obecné hodnoty a jejich systém stojí za dobrovolnou činností? Co lidi k dobrovolné činnosti motivuje? Tímto krátkým shrnutím podkapitoly o hodnotách jsem si vytvořila oslí můstek k praktické části mé diplomové práce, v níž by se měla spojit doposud poněkud uměle oddělená témata dobrovolnictví a motivace.

7 Motivace k dobrovolnictví

Výzkumů a prací, které zkoumaly motivaci k dobrovolnictví, byla uskutečněna celá řada. V této kapitole představím pochopitelně jenom zlomek z poznatků, které výzkumy přinesly, a také se pokusím ohraničit „pole“ zájmu v rozhovorech, které jsou součástí mého výzkumu.

7.1 Některé výzkumy a poznatky k motivaci k dobrovolnictví

Z výzkumu Pavola Friče, který byl na téma motivace k dobrovolnictví uskutečněn v roce 2000, vyplývá, že pro 95% českých dobrovolníků je motivem pro jejich práci pocit smysluplné práce, 77% uvádí, že jim dobrovolná činnost posiluje sebevědomí, 71% z nich v dobrovolnictví nalézá naplnění volného času, 63% dobrovolníků uvádí, že jim dobrovolná činnost umožňuje udržet se v kondici a neztratit pracovní návyky, a 45% dobrovolníků vnímá dobrovolnou práci jako cestu k uznání a získání prestiže (FRIČ 2001, s.65). Pokud bychom srovnávali motivy dobrovolníků ze střední a východní Evropy a motivy dobrovolníků v USA či v jiných zemích EU, zjistíme, že se jejich motivy nijak zvlášť neliší. Rys, na který Tošner a Sozanská upozorňují jako na něco, co se vymyká, je to, že zahraniční dobrovolníci uvádějí, že dobrovolnictví je přirozené, „má se to“ a také uvádějí, že je v jejich zemích patřičně ceněno (TOŠNER a SOZANSKÁ, 2002). Další zajímavý pohled na dobrovolnictví představuje Linet Unger, který ve shodě s Muellerem ve svém článku o altruismu jako motivaci k dobrovolnictví uvádí čtyři oblasti, ze kterých dle jeho názoru může dobrovolnictví pramenit a které jsou pro dobrovolníky „výplatou“ za jejich činnost. První je motivace k dobrovolnictví jako přispívání ke společenskému blahu; dalším zdrojem motivace jsou osobní podněty k dobrovolnictví jako úspěch, sociální kontakt, zábava; třetí oblastí je dobrovolnictví jako investice do lidského kapitálu (dobrovolnictví umožňuje lidem obnovovat jejich pracovní návyky, ve shodě s Fričem

„udržet se v kondici“) a čtvrtou motivací je dle autora altruismus jako takový, který stojí tak trochu vně těchto kategorií. Na rozdíl od tří prvních uvedených oblastí není dobrovolnictví motivované altruismem podníceno směnou za žádnou z výše řečených odměn. Altruismus je dle autora odlišný v tom, že se zaměřuje na zisky druhých z dobrovolné pomoci, a činnost motivovaná altruismem jako by upozadovala cenu vlastního zisku z této činnosti. Autor článku zároveň nepopírá, že by motivací k dobrovolnictví nemohla být i kombinace výše zmiňovaných motivů (UNGER, 1991). Zajímavé je zamýšlet se v kontextu tohoto článku nad tím, jakou měrou přispívá právě altruismus k motivaci lidí pustit se do dobrovolné činnosti. V průběhu rozhovorů jsem zachytila, že jmenovat konkrétní motiv, proč se daný člověk do činnosti tohoto typu pustil, je někdy pro respondenty těžké, jako by byla motivace mnohdy nevyslovitelná, nepopsatelná slovy. Domnívám se, že právě v těchto momentech jsme se s dobrovolníky dostávali k snad trochu neuchopitelné složce jejich osobnosti, kterou je právě altruismus. Na to, proč je potřeba se motivací k dobrovolnictví zabývat, poukazují ve svém článku Proteau a Wolff. Hovoří zde o tom, že právě dobrá znalost motivací a individuálních očekávání dobrovolníků může posloužit k tomu, že je jim v neziskových organizacích přidělována práce tak říkajíc na míru. Uvádějí, že takováto strategie může značně přispět k tomu, že dobrovolníci v organizaci vydrží, což krom dalšího může mít i značný ekonomický efekt (PROTEAU a WOLFF 2008). Na ekonomickou stránku dobrovolnictví a tedy svízele v dokazování jeho účelnosti upozornila i Marie Hladká ve svém příspěvku Význam dobrovolnictví jako specifického lidského zdroje na konferenci o aktuálních otázkách sociální politiky v Pardubicích v roce 2008:

Dokázání účelnosti a potřebnosti dobrovolné práce, propagace a dokazování úspěchů znesnadňuje absence jakýchkoliv finančních ukazatelů a nehmatatelnost výsledků práce.

*Výstupy neziskových organizací je obtížné měřit a nějakým způsobem hodnotit. Mnohem výhodnější se proto jeví používání nefinančních ukazatelů, které ale nikdy nepostihnou celou šíři přínosů dobrovolné práce. Oceňování dobrovolné práce se tak stává jedním z ukazatelů, který je často diskutován a začíná být uznávanou hodnotou v mnohých oborech, ač se neopírá o reálně probíhající peněžní transfery.*⁴⁷

Dodávám tabulku s počty dobrovolníků a odpracovaných hodin převzaté ze stránek ČSÚ⁴⁸

Počet dobrovolníků			Počet hodin odpracovaných dobrovolníky			Oceněná dobrovolnická práce (mil. Kč)		
2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
840 067	891 472	1 122 574	62 988 839	49 765 223	113 884 342	7 145	5 981	14 805

7.2 Záměr a cíl výzkumu

V rozhovorech, které jsem vedla s dobrovolníky, jsem se zaměřila na jejich očekávání a pochopitelně i na motivy k dobrovolné činnosti. Zajímalo mě, jak se k dobrovolnictví dostali, jak dobrovolnou práci prožívali a jestli jejich dobrovolná činnost nějak ovlivnila jejich životy. Zajímalo mě také, jak se na jejich dobrovolné aktivity dívalo nebo dívá jejich okolí.

7.3 Teoretický rámec výzkumu

Motivaci dobrovolníků lze zkoumat dvěma způsoby. Jeden postup je induktivní, odpovídající kvalitativnímu přístupu, kdy se výzkumník ptá určitého množství respondentů na jejich motivace. Výsledkem pak může být seznam různých motivů. Druhý postup je opačný, deduktivní, kdy máme seznam různých motivů a nyní se pokoušíme zjistit jejich

⁴⁷ [Http://www.e-cvns.cz/](http://www.e-cvns.cz/) [online]. 2006-2009 [cit. 2009-04-13]. Dostupný z WWW: <http://www.e-cvns.cz/soubory/Konference_Pardubice_Hladka.pdf>.

⁴⁸ [Http://www.czso.cz/](http://www.czso.cz/) [online]. 2009 [cit. 2009-04-13]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/7B00348BB9/\\$File/95040906.xls](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/7B00348BB9/$File/95040906.xls)>.

intenzitu u jednotlivých respondentů z řad dobrovolníků. Tento způsob lze přiřadit ke kvantitativnímu přístupu. Ve výzkumu jsem využila obou těchto postupů.

V prvním případě jsem se sešla s dobrovolníky při částečně řízeném rozhovoru, jehož tématem byla právě očekávání od dobrovolné činnosti, motivace, zisky z dobrovolné činnosti a reakce okolí a v neposlední řadě cesta každého z dobrovolníků k dobrovolnictví. Jak říká Srnec: „Je to typ rozhovoru, kde je dáno téma, a ten, kdo rozhovor vede, na sdělované informace podle potřeby pouze reaguje, případně dotazovanou osobu v jejích odpovědích usměřuje (SRNEC, 2006, s.31). Rozhovory jsem nahrávala na digitální diktafon, následně je přepsala (přílohy 5. – 9.) a analyzovala je pomocí obsahové analýzy (viz kapitola Obsahová analýza dat).

Kvalitativní přístup je dle Dismana nenumerné šetření a interpretace sociální reality. Cílem je tu odhalit význam podkládaných sdělovaných informací. Není tedy účelné vytvářet předem hypotézy. Cílem kvalitativního výzkumu je porozumění. Vyznačuje se malým počtem zkoumaných osob a velkým počtem různorodých informací. Na rozdíl od výzkumu kvantitativního je generalizace na populaci problematická, někdy až nemožná. Výsledky kvalitativního výzkumu odpovídají výhradně zkoumanému vzorku. V kvalitativním výzkumu se snažíme sebrat “všechna data“ a nalézt struktury, pravidelnosti, které v nich existují (DISMAN, 2002).

Druhým způsobem získávání dat byl dotazník (viz příloha 3.), který se, jak píše Ferjenčík, dá zařadit do kategorie strukturovaného rozhovoru v písemné podobě. Vytvořila jsem sadu otázek, na které respondenti odpovídali výběrem z několika alternativ (FERJENČÍK, 2000). Srnec k tomu dodává, že v písemném dotazování není respondent cílem, ale prostředníkem k získávání obecnějších údajů (SRNEC, 2006, s.31). Dotazník jsem zadala na server vypln.to.cz a odkaz na něj jsem odeslala do různých zařízení z různých oblastí, kde pracují dobrovolníci, s žádostí, aby organizace předaly svým dobrovolníkům mou

prosbu o vyplnění dotazníku. Zároveň jsem požádala o vyplnění dotazníku své spolužáky, přátele a známé, samozřejmě tedy ty, kteří se někdy nějakých dobrovolných činností účastnili.

7.3.1 Obsahová analýza dat – kvalitativní část výzkumu

Pro rozbor rozhovorů získaných ze setkání s dobrovolníky jsem si zvolila metodu obsahové analýzy dat. Ferjenčík uvádí, že se jedná o skupinu různorodých metod a že je proto těžké podat její univerzální definici. Za nejakceptovatelnější považuje její klasické vymezení jako výzkumné techniky sloužící objektivnímu systematickému kvantitativnímu popisu manifestního obsahu komunikace (BERELSON, 1952, s.18, in: FERJENČÍK, 2000).

Obsahová analýza, jak ji vyvinul Bernard Berelson ve čtyřicátých letech, byla původně určena k analýze obsahu masmédií. Od té doby se však její využití rozšířilo do společenských věd i do humanitních oborů (HOLSTI, 1969). Obsahová analýza je v první řadě měřicím nástrojem, který umožňuje převod verbální komunikace do měřitelných proměnných. Obsahová analýza patří do pozitivistického modelu empirického výzkumu. Jako všechny výzkumné nástroje v této tradici předpokládá existenci logicky vytvořené teorie ve formě obecných tvrzení a odvozených hypotéz. Tyto hypotézy jsou výroky o vztahu mezi proměnnými. Technika obsahové analýzy umožňuje měření těchto proměnných v psaném textu. Psaný text je v obsahové analýze považován za totéž, co přináší výzkumné šetření, neboť text jsou vlastně data, jež umožňují měření proměnných, které jsou pro daný výzkum zásadní. Cílem obsahové analýzy je extrakce proměnných z textu v měřitelné podobě.⁴⁹

⁴⁹ CRONIC, Jane. Alternativní metodologie pro výzkum kvalitativních dat. *Sociologický časopis : Sociological review* [online]. 1997, roč. 33, č. 1 [cit. 2009-04-21], s. 51-61. Dostupný z WWW: <http://sreview.soc.cas.cz/upl/archiv/files/276_057KRONI.pdf>.

Jak uvádí Holsti: Použití obsahové analýzy může vést k ověřování hypotéz nejméně ve třech oblastech:

- 1) Zjišťování charakteristik komunikace;
- 2) zjišťování možných antecedent komunikace;
- 3) zjišťování možné efektivity komunikátu (HOLSTI, 1969, in: FERJENČÍK, 2000, s.184)

Abychom mohli zahájit analýzu je potřeba vybrat univerzum a kategorii obsahové analýzy. Tím se dle Ferjenčíka myslí jednoznačné určení předmětu analýzy, což jsou v našem případě rozhovory s dobrovolníky. Druhým krokem v obsahové analýze je výběr a definování kategorií obsahové analýzy. Rozdělení univerza do kategorií je to, na čem obsahová analýza stojí a padá. Je třeba, aby tyto kategorie představovaly „šuplíky“, „krabičky“ nebo políčka, do kterých je možno sdělení smysluplně a přehledně rozložit. Ferjenčík rozděluje většinu Berelsonem uváděných příkladů do dvou velkých skupin:

- 1) „co bylo řečeno“;
- 2) „jak bylo řečeno“ (FERJENČÍK, 2000).

Mezi možné rozdělení jednotek analýzy, tedy kategorií můžeme zařadit třeba slovo nebo symbol, téma, osobu, odstavec nebo položku. Výstupem většiny obsahových analýz psaného materiálu jsou vývody a interpretace, opírající se o četnost výskytu zkoumaných jednotek (FERJENČÍK, 2000, s.187-188). Z tohoto výčtu možných jednotek rozdělení analýzy jsem se já při svém rozboru zaměřila na jednotku „téma“. K této jednotce píše Ferjenčík blíže, že tímto termínem nejčastěji myslíme jednotlivý výrok, tvrzení o něčem. Kategorií stavěnou na tématu jako jednotce analýzy může být například „vztahování se na sebe“ apod. Konkrétní témata analýzy sebraných rozhovorů byla: MOTIVACE, OČEKÁVÁNÍ, ZISKY – INSPIRACE Z DOBROVOLNÉ ČINNOSTI a REAKCE OKOLÍ NA DOBROVOLNOU ČINNOST.

Druhou kategorií, kterou jsem ve své analýze využila byla jednotka „osoba, charakter“. Tato jednotka, respektive to, co v ní bylo přiděleno, nevycházela tak úplně z rozhovorů samých, jako spíše z přímého kontaktu s dobrovolníky a z mého pozorování.

7.3.1.1 Analýza témat

MOTIVACE:

„To byla nějaká jako sociální pohnutka, asi, jako že to opravdu nebylo z toho důvodu, že bych chtěla nebo že bych potřebovala praxi, ale bylo to jako opravdu ze zájmu prostě o ty lidi... chtěla jsem se dostat prostě do přímého kontaktu s těma lidmi, jakoby vyzkoumat to prostředí a tak, jako jaký ty lidi jsou a tak.“ Dobrovolnice Kristýna (popisuje, jak se dostala na své první dobrovolné působiště – do hnutí Duha).

„No já mám právě, jako asi co se týká mojí motivace a vůbec jako toho důvodu, proč tyhle věci dělám, to je taková jako hodně asi specifická věc, že prostě, jednak mě zajímá teda ten proces toho vývoje, který zkoumám i u sebe, jednak mě prostě zajímá to, asi mě zajímá to prostě jakoby prolamovat, nevím jestli jako se necítím se dnes a denně, když jdu prostě do Esetu nebo když jdu jako za Jáchymem, že prostě jako já teda tady prolamuju nějaký konvence, jako to ne, ale vlastně v podstatě to tak je, když se nad tím takhle zamyslím, tak ono to tak je.“ Dobrovolnice Kristýna (odpověď na otázku, co jí na dobrovolnictví dává smysl).

„Protože jsem na těchto Indiánských prázdninách byla každý rok sama, zúčastnila jsem se toho programu, a když jsem tam viděla ty dobrovolníky, tak mne to hrozně lákalo, protože dobrovolníci na Indiánských prázdninách pomáhají i s programem, třeba že těm dětem pomáhají, takže mne hrozně lákalo, že bych třeba takhle mohla někomu pomoci, těm dětem

při těch aktivitách, kteří třeba něco nezvládnou sami, i na tom oddělení je potřeba se snažit je nějak trochu zabavit (...) že třeba já, když jsem byla menší, tak jsem se tam účastnila toho programu, tak třeba i mně ti dobrovolníci pomáhali, a mně to přišlo hrozně pěkné, že je někdo, kdo Vám chce pomoci – udělat ten úkol, nějak ho zvládnout, hodně mě to lákalo, že bych taky takhle chtěla někomu pomáhat.“ Dobrovolnice Klára (popisuje první setkání s dobrovolnictvím, ještě v roli „příjemce“ péče).

„Ten kontakt s tou mojí kamarádkou – pak klientkou, je někdy trošku komplikovaný tím, že se nám tam míchají kamarádké a klientské vztahy, ale myslím, že je to bývá v době, kdy ona je na tom psychicky hůře a už si to nedokáže srovnat v hlavě jinak se snažíme, aby ten náš původní vztah nebyl nějak zatlačen tady tím vztahem – nevím, jak ho nazvat, služebním, nebo dobrovolnickým. Myslím, že mi to dává takový komplexnější pohled na život a i to bylo tím motivem, protože to byla vlastně asi nejlepší kamarádka, kterou jsem kdy měla, byť jsme právě byly spolu v tom častém kontaktu v dětství ten celý rok, ale tak nějak jsme měla každá své představy o životě a navzájem jsme si natolik důvěřovaly, že jsme si je i sdělily, a potom, když jsem viděla, jak její představy byly převálcovány tím jejím zdravotním stavem, tak mi to nedalo jí nepomoci, protože mi to přišlo hodně nespravedlivé, že někomu ten život plyne bez problémů a někdo má jeden problém za druhým.“ Dobrovolnice Jana (o motivaci k poskytnutí dobrovolné pomoci).

„Já jsem v té době neměla - ne že bych chtěla další nějakou činností zabít čas, to asi ne, ale spíš jsem chtěla, spíš jsem v tom viděla nějakou jakoby – nevím, jestli to správně řeknu – pomoc, nebo něco takového, prostě nějak ten svůj čas vložit i ostatním se věnovat. Ne jenom přijít domů, udělat normální klasické věci, poklidit a tak, být někde ještě i jinak užitečná pro potřebu druhých. A další věc, třeba taková, že když jsem šla po té chodbě,

když jsem byla malá, tak jsem byla hodně nemocná, a právě v Motole jsem hodně ležela... možná jsem v tom cítila trošku jako vrátit možná té nemocnici to, že jsem měla možnost se tam uzdravit.“ Dobrovolnice Jitka (popisuje, jak se setkala s létáčkem inzerujícím možnost dobrovolné činnosti ve FN Motol).

„Možná asi výchovou, protože rodiče mi spíše – i moje babička - protože jsme bydleli docela v široké rodině, tak mě hodně vedli k tomu pomáhat druhým. Nesoustředovat se na sebe, dávali mi hodně znát – ne ty, ale ten druhý, a pak ty.“ Dobrovolnice Jitka (odpověď na otázku, jestli byla k dobrovolnictví vedena v dětství a jak to mohlo ovlivnit její dobrovolné aktivity).

„K dobrovolnictví jsem se dostala spíše čistou náhodou, před Vánocemi jsem chtěla někomu pomoci a nakonec se to rozrostlo až v tyhleto návštěvy, které jsou jednou týdně... To ano, to souviselo s těmi Vánoci tak částečně, to souvisí s více věcmi, třeba jsem chtěla dávat krev, jakoby více těch aktivit – tím směrem vůči té společnosti, řekněme to, co se tady dneska nazývá tím neziskovým směrem. Spíš si myslím, že to souvisí s mojí osobou, kdy jsem se začala měnit, i vzhledem k práci, ze které jsem se cítila vyčerpaná, a právě jsem hledala něco, co by mne naplňovalo. A když jsem to pořád omílala a přemýšlela nad tím, tak mne napadlo, že mne baví práce s lidmi a že bych ráda udělala někomu radost, protože jsem si říkala, že mám krásný život, skvělou rodinu, mám se úplně báječně, takže řada lidí se takhle báječně nemá „Ani bych nepotřebovala vědět, aby věděli, že je to třeba ode mě. To je úplně jedno. Ale spíš bych chtěla jenom vidět - a to opravdu třeba i z fotek, že prostě ty děti si s tím nějak hráli, nebo že se učily z toho, nebo že to mělo nějaký konkrétní dopad. Takže to spíš souviselo s mojí změnou, vyčerpaností z té práce. Kdy bylo takové období,

kdy už jsem opravdu dlouhodobě neměla pocit, že to má smysl“. Dobrovolnice Markéta (odpověď na otázku, co ji k dobrovolnictví motivovalo).

Z analýzy rozhovorů provedených s dobrovolníky se ukázalo, že motivace k dobrovolné činnosti jsou poměrně rozmanité, což není nijak překvapující závěr. Převažující mi ale v sebraných rozhovorech přišly zejména tři tendence, a to hledání nové zkušenosti, potřeba smysluplného naplnění života a třetí tendencí byl určitý „revanš“ za dobrovolníkům v minulosti poskytnutou péči. Pokud bychom na tomto místě srovnali závěry vyplývající z mnou provedených rozhovorů s výsledky studie Pavola Friče, zjistíme, že v kategoriích jeho výzkumu se z těchto tří tendencí vyskytuje pouze jedna a to jako „Možnost získat nové dovednosti a zkušenosti“ (FRIČ a kol., 2001). Tento důvod považuje ve výzkumu Pavola Fiče za nejsilnější 74% oslovených dobrovolníků. Naopak nejsilnější tendence, tedy nejčastěji uváděný důvod pro započetí dobrovolné činnosti, kterým je ve Fričově studii „Důvěra v organizaci, která práci organizuje“, nebyl v mých rozhovorech zmíněn ani jednou a z rozhovorů dle mého soudu spíše vyplývá, že to, že se dobrovolník ocitl zrovna u té či oné dobrovolné aktivity, bylo spíše dílem náhod, nebo směřováním k určité klientele.

„No to nevím, jestli to jako se dá označit za náhodu, protože já teda nevím teď jak je to chronologicky, ale v té době jsem se jakoby nějak začala zajímat prostě o šílenství, spíš možná až jako z filozofickýho hlediska spíš než z psychologickýho, mě zajímala spíš jakoby podstata toho šílenství, jako podstata toho člověka, který se zblázní.“ Dobrovolnice Kristýna (na otázku, jestli byla náhoda, že se na dobrovolnou činnost vydala zrovna do Eset-helpu – občanské sdružení pomáhající lidem se závažným duševním onemocněním).

„K dobrovolnické činnosti jsem se dostala přes leták, který jsem si v roce 2005/6 našla na katolické teologické fakultě, byla tam výzva od dobrovolnického centra Fakultní nemocnice v Motole, že shánějí dobrovolníky, byly tam kontakty, e-mail, telefonické...“

Dobrovolnice Jitka (odpovídá na otázku, jak se dostala k dobrovolnictví).

„Takže s dobrovolnickou činností jsem začala ve čtrnácti letech a dozvěděla jsem se o ní tak, že jsem se už po několikáté zúčastnila Indiánských prázdnin, které se tady v Motole konají pro hospitalizované děti, a tam jsem vlastně kontaktovala koordinátorku dobrovolníků...“ Dobrovolnice Klára (na stejnou otázku, tedy jak se dostala k dobrovolnictví).

„K dobrovolnictví jsem se dostala spíše čistou náhodou, před Vánocemi jsem chtěla někomu pomoci řekněme, spíš jsem se soustředila hodně na děti. Původně jsem chtěla do dětského domova, ale nakonec to dopadlo tak, že mi kamarádka poradila přes babičku tohle dobrovolnické centrum a po návštěvě jsme si přes Vánoce nechávala ležet v hlavě a říkala jsem si, že bych to chtěla zkusit.“ Dobrovolnice Markéta (opět na stejnou otázku, tedy jak se dostala k dobrovolnictví).

„Tak já nevím, jestli jsem typickým příkladem dobrovolníka, protože jsem se k tomu dostala skrze pomoc svojí kamarádce. S tou kamarádkou jsem chodila na Základní škole do třídy vlastně jenom krátce, necelý školní rok, ale velice jsme si rozuměly. A potom se ona odstěhovala, naše cesty se rozešly, potom i ona se svou profesí výtvarnou zaměřila vlastně podstatně jinak než já, zase s profesí praktickou, ale po čase, po nějakých dvaceti letech jsme zase navázaly kontakt mnohem častější. A když jsem zjistila, že ona potřebuje pomoci, protože její zdravotní stav se začal zhoršovat, tak jsem postupně k ní začala chodit

častěji a častěji, až se z toho vyvinula pomoc kvalifikovaná jako dobrovolnictví, která se potom napojila na sdružení Fokus , které mi poskytuje cenné služby a zázemí pro to dobrovolnictví.“ Dobrovolnice Jana (vypráví o tom, jak se dostala k dobrovolné činnosti).

Jsem si vědoma toho, že vzorek dobrovolníků, s kterými jsem dělala rozhovory, byl poměrně specifický, a to zejména tím, že většina z dobrovolnic dělala dobrovolnou činnost pro FN Motol. Stejně mi ale toto srovnání se studií Pavla Friče připadá zajímavé a domnívám se, že přinejmenším stojí za to na tento rozdíl upozornit... Neopomenutelnou skutečností je, že motivace se samozřejmě v průběhu dobrovolné činnosti u každé z dobrovolnic měnila a původní pohnutky s dobrovolnou prací začít postupně vykryštovaly v další motivy, proč v dobrovolné činnosti setrvat. Jak je to třeba patrné z výpovědi dobrovolnice Kristýny, když popisuje situaci, kdy chtěla s dobrovolnou činností z časových důvodů ukončit, a co ji motivuje k tomu pokračovat:

„...tak jsem to nezrušila vlastně jako by z tohodle důvodu, že vlastně jsem se cítila, že jako jsem tam třeba..“

OČEKÁVÁNÍ

„...moje první zkušenost s dobrovolnictvím byla v Duze a tam jsem začala chodit, ani vlastně nevím pořádně proč, jako by spíš mě to zajímalo, chtěla jsem jako by poznat to prostředí a co se tam děje.“ Dobrovolnice Kristýna.

„No já jsem si hlavně říkala, že bude dobrý jakoby se naučit tu metodu, že oni tam vlastně psali na tom inzerátu, že vlastně my se budeme cvičit v té metodě toho son-rise programu a mně přišlo dobrý se jako naučit prostě terapeutickou techniku.“ Dobrovolnice Kristýna (o tom, co očekávala při odpovědi na inzerát na dobrovolníky k autistickému chlapci).

„Přišlo mi zajímavý se prostě s nima seznámit už proto, že jsem chtěla si nějak jakoby ověřit, nevím, jestli jsem si to ověřila, chtěla jsem si ověřit jakoby to, že ti lidi mají opravdu svůj svět, že jsou prostě jiní, že jsou natolik jiní, že prostě nemá cenu se s nima srovnávat, že je to prostě jakoby jinej svět, zvlášť jsem teda myslela ty lidi s Downovým syndromem.“ Dobrovolnice Kristýna (o tom, co očekávala od toho, když se přihlásila jako dobrovolník do sdružení Duha).

„A já jsem tam zavolala a prostě jsem řekla, že to chci dělat. Já nevím už jako proč, prostě to opravdu nevím, to byla nějaká jako taky taková zvláštní motivace, prostě jsem si řekla, že to jako zkusím, ale měla jsem hodně pochybností.“ Dobrovolnice Kristýna (popisuje, jak se dostala ke své třetí dobrovolné činnosti – péči o autistického chlapce).

„Tak v první řadě jsem z toho měla takový jakoby strach, protože jsem si říkala, když jedu vždycky autobusem nebo čímkoliv jiným kolem Fakultní nemocnice v Motole, tak jsem si říkala - ty jo, velká nemocnice, a já tam budu dělat dobrovolníka. Neuměla jsem si přesně představit, co ten dobrovolník, ta jeho úloha přesně.“ Dobrovolnice Jitka (popisující svoje obavy z nabídnuté možnosti dělat dobrovolnictví ve FN Motol).

„Takže moje prvotní představa byla spíše někam nakoupit hračky a jít se podívat, jak si s nimi ty děti hrají, a nakonec se to rozrostlo až v tyhle ty návštěvy, které jsou jednou týdně. Takže v podstatě jsem od toho žádné očekávání neměla, protože jsem úplně přesně za tímhle tím nesměřovala. Nicméně úplně asi prvotní – při tom úvodním školení byl asi strach – protože jsem si říkala, jestli mám vůbec co nabídnout...“ Dobrovolnice Markéta (o očekávání z dobrovolné činnosti).

K této tématické kategorii se dobrovolnice vyjadřovali dosti opatrně. Zřejmě to je způsobené tím, že je mnohdy velmi těžké odlišit motivaci od očekávání, a to jak pro dotazované přímo při rozhovoru, tak i při analýze textu. Je tedy možné, že některá z témat týkajících se právě očekávání jsem zahrnula pod kategorii motivace a naopak. Nicméně pokud bych měla z rozhovorů udělat nějaký závěr, asi bych se pozastavila nad odpovědností a pokorou, s nimiž všechny do dobrovolné činnosti mířily. Obavy a úzkosti před započítím dobrovolné činnosti, o kterých v podstatě všechny z dotazovaných mluví, překonaly a do dobrovolných aktivit se pustily. Dalším důvodem, proč zřejmě dobrovolnice jen těžko hledaly slova pro pojmenování svého očekávání, je to, že vždy šly do něčeho, co pro ně bylo nové. Konkrétní očekávání si mohly tak dotvářet až poté, co dobrovolnou činnost nahlédly a udělaly si podle své konkrétní činnosti jasnější obrázek, co vlastně mohou od ní čekat a co jim může naplňovat.

ZISKY – INSPIRACE

„Že prostě oni mají takový zkušenosti, který já si prostě ani vůbec nedokážu představit, nebo jako vůbec nevím. A oni jsou hrozně jako takový milý, je na nich vidět, jak moc musí překonávat sami sebe... To je třeba pro mě zajímavý, protože já jsem taky tímhle způsobem (když musí při hodině angličtiny něco říct, jsou k tomu vyvoláni - pozn. MH) nervózní ze situací, kdy vím, že musím něco prokázat. Takže je to určitě jako osobní, prostě ti lidi jsou mi takhle blízky, a možná je to jakoby nejvíc osobní motivace, proč tam chodím....“

Dobrovolnice Kristýna (odpověď na otázku, co ji na dobrovolnictví naplňuje, v čem ji inspiruje, srovnává hloubku vztahů se spolužáky ve škole a klienty, se kterými se setkává při dobrovolnictví).

„No já se tam, podle mě já se tam hlavně učím vést nějakou skupinu určitým způsobem, i když ne jako rozhodně ne terapeuticky, ale prostě nějak pracovat s těma lidma, to se určitě učím. Taky se tam učím angličtinu, protože já dělám takový chyby, že člověk ani jako na to není upozorněnej, já jim někdy řeknu, že třeba jít pěšky se řekne: go by foot, a Jarda vytáhne slovník a najde ve slovníku: go on foot. Takže dá se tam občas naučit spousta věcí.“ Dobrovolnice Kristýna (odpověď na otázku, jak se projevuje dobrovolnictví v jejím osobním životě).

„Dalo mi to třeba to, že jsem se naučila komunikovat s těmi menšími dětmi, v tom mi to hodně pomáhá. Hlavně je to dobré pro rozvoj té komunikace, děti leckdy člověka naučí zajímavé věci... Když se mi ten program povede, nebo vnímám, že ty děti to baví, tak to člověku udělá hroznou radost.. jsem ráda za to, že se mi to povedlo, že to ty děti bavilo, že se o to zajímaly.“ Dobrovolnice Klára.

„Protože člověk vlastně najde nové lidi, seznámí se třeba, získá nějaké zkušenosti od nich, nebo se můžou i něco naučit ti ostatní, třeba jen to, co se týče té dobrovolnické činnosti, jak třeba přistupovat k těm dětem. A takhle si vlastně předáváme ty zkušenosti, co máme tady z nemocnice.“ Dobrovolnice Klára.

„...a já jsem potom pochopila – že už jsem to nebrala jako každé pondělí, každé úterý, že tam prostě musím jít. Že už cca po roce a půl to člověk nebral jako svoji povinnost, že teď je pondělí a jsou tři hodiny a já musím být tam a tam, ale že se tam těšil. Protože věděl, že tam potká tu maminku, ty svoje „děti“, které tam delší dobu byly, a že jsme si třeba před týdnem řekli: budem dělat to a to – ten kontakt – nejenom s těmi rodiči ale i s těmi dětmi.

To na tom bylo hezké.“ Dobrovolnice Jitka (popisuje změnu ve vnímání dobrovolné činnosti v průběhu času).

„Že jsem se dokázala tak nějak do toho bratra vcítit, že on se tam musí ráno probudit, teď nějakou snídani, jak to v nemocnici běží, a pak co vlastně odpoledne potom, když tam za ním nemohl nikdo přijít.“ Dobrovolnice Jitka (popisuje situaci, kdy v průběhu vykonávání dobrovolné činnosti onemocněl její bratr a jak jí zkušenost z FN Motol pomohla).

„Hlavně je to spíš dobrý pocit, co z toho člověk má, jako radost, že mě to baví, že si sem chodím určitě i odpočinout – pro mne je to odpočinek, protože dělám úplně něco jiného – zahrát si Člověče, nezlob se – když člověk pořád řeší nepodstatné věci třeba práci – tak je to takové příjemné.“ Dobrovolnice Markéta.

Na rozdíl od rozmanitosti v kategorii motivací v kategorii zisků a inspirace panovala v rozhovorech vzácná shoda. Všechny z dotazovaných v různých obměnách mluvily o cenné zkušenosti, pocitu smysluplnosti a radosti z vykonávané práce, vytržení z rutiny běžného života. Tyto výpovědi mohly být ale opět zkreslené tím, že čas na rozhovor o dobrovolnictví si pochopitelně udělá zejména ten, kdo v dobrovolné činnosti vidí smysl, tedy dobrovolná činnost mu přináší nějaké zisky a je pro něj inspirací. Jedna z dobrovolnic se na základě zkušenosti s dobrovolnou činností u dětí ve FN Motol rozhodla, že půjde studovat speciální pedagogiku, a její původní motivace revanšovat se za pomoc poskytnutou dříve jí samé se tak změnila na v podstatě profesionální zájem o danou oblast.

„Určitě mne to ovlivnilo hodně, protože bych ráda chtěla studovat speciální pedagogiku.“
Dobrovolnice Klára.

„Tak moje odměna je ten odpočinek, protože místo počítání, sezení u PC a různých jiných věcí člověk může strávit čas, pobavit se, zahrát si hry, ke kterým se nedostal třeba několik desítek let, opravdu to obyčejné Člověče nezlob se třeba. Takže kdo si rád hraje, nebo kdo to v sobě objeví, tak je to určitě pozitivní, říkám, takový zvláštní dobrý pocit, když tady odsud člověk odcházel – to je jen pocit, to je jen dobrá nálada – spíš ani ne tak jako nálada, neříkám, že tohle člověka rozveseluje – ale jo, je to hřejivý pocit. Konečně se zabývám něčím, co má třeba smysl. Vyjma toho, když se člověk snaží v práci dělat něco, o čem si říká, že třeba není úplně tak smysluplné. Takže tohle je určitě neskutečná odměna a hlavně člověk nad to specifikuje odměnu jenom proto, že je i takhle kladen nějaký dotaz, ale normálně, když člověk do toho jde, tak já za tohle nemám potřebu nic chtít. Já to dělám, protože to prostě chci dělat, a dál se potom neptám, protože mne baví tady trávit ten čas. To už stač, tahle odměna. Tou odměnou je ta společnost.“ Dobrovolnice Markéta.

REAKCE OKOLÍ

„Nevím, tak někdo to přijal jako super, někdo říká, že je to úplně skvělé, někdo si samozřejmě nedovede nic představit, vůbec tenhle pojem nezná, a někoho to ba naopak inspirovalo, protože se snažím něčím přispět do toho centra, takže kamarád, tím, že ví, že sem chodím, tak se mi snažil doručit nějaké hračky nebo tak, co bych sem mohla donést a věnovat. Takže to okolí mne pozitivně ovlivnilo.“ Dobrovolnice Markéta.

„Kamarádi, na některých kamarádech bylo vidět, že mne za to obdivují, že to dělám, hodně z nich se vyptávalo, jak to probíhá, jak jsem se k tomu dostala, co s těmi dětmi dělám, jak jsou třeba staré ty děti, kam chodím na oddělení, hodně se vyptávali na informace o tom dobrovolnictví.“ Dobrovolnice Klára.

„Já tedy musím poznamenat, že i rodina je pro mne dobrým zázemím a že ze začátku jsem to právě konzultovala v podstatě vždycky v plné míře doma a že měli vždycky pochopení, i když byla potřeba nějaká chlapecká práce nebo něco s počítačem pomoci, takže buď synové, nebo manžel se snažili, ale teď poslední dobou někdy je těch problémů tolik, že je sice doma zmíním, nicméně nějaký podrobný (rozbor?) mi přijde, že už by neúměrně zatěžovalo rodinnou atmosféru..... Myslím, že asi ta rodina je na prvním místě, pak zaměstnání, to jsem byla trochu na rozpacích, jak to řešit, protože já jsem měla zaměstnání, do kterého jsem chodila třikrát týdně a ty zbylé dny jsem pracovala doma, což mi také dávalo tu volnost si vždycky domluvit ty lékaře na ty dny, kdy se můžu utrhnout třeba i dopoledne a pak to vykompenzovat holt prací večer. Ale v tom zaměstnání je trošku problém, protože člověk to zas nechce nějak veřejně dávat tyhle informace kolegům v práci, na druhou stranu se nevyhne nějakým telefonátům, takže když nechce říct všechno, co dělá, tak zas vypadá tak nějak jako podivně v té práci, tak to občas byly takové zajímavé situace, ale posléze asi moji kolegové pochopili, že něco takového dělám a že o tom nechci zase příliš mluvit a už to nemělo takový nádech něčeho podivného nebo zvláštního... Ještě potom jsem měla takový pocit, že ta moje péče o ní že někdy až jako se podepisovala na tom, že jsem neměla tolik času na babičky a dědečky, protože rodinu jsem nikdy ošidit nechtěla, to i Karol věděla, že rodina je pro mne na prvním místě a že to musíme nějak vyřešit, aby to rodině neubralo zase příliš, ale u těch babiček a dědečků to trochu problém byl, protože bych tedy za nimi jezdila asi častěji. Dobrovolnice Jana (odpověď na otázku, jak reaguje okolí na její dobrovolné aktivity).

7.3.1.2 Analýza charakteru

Při rozhovorech s dobrovolníky se mi naskytl možnost dostat se do kontaktu s několika svébytnými bytostmi, které na první pohled nevykazovaly nic moc společného. Krom toho,

že to všechno byly neobyčejně příjemné dámy a slečny. Přemýšlela jsem tedy, jestli by se přeci jen nenašla nějaká charakterová podobnost, kterou jsem, jak již bylo řečeno výše, nehledala jinými metodami než pozorováním interviewovaných a následně i sebe sama, abych tak mohla zjistit, čím na mě dámy zapůsobily a co by tyto svébytné bytosti mohlo spojovat. To co se ale dle mého názoru táhlo rozhovory jako proslulá červená nit, byla touha hledat, objevovat, zkoušet a odvaha riskovat. Dalším rysem všech pěti dam byla značná vytíženost, ve smyslu jejich aktivit. U všech bez výjimky byl jejich denní program naplněn do poslední minuty a třeba domluvit si termín schůzky nebylo vždy jednoduché.

7.3.2 Dotazníkové šetření – kvantitativní část výzkumu

Jak již bylo řečeno výše, k dotazníkovému šetření jsem využila možnost serveru „vyplnito.cz“, kde jsem na týden zveřejnila dotazník na téma motivace k dobrovolnictví a odkaz na tento dotazník jsem odeslala do různých zařízení z různých oblastí, kde pracují dobrovolníci, s žádostí, aby organizace předaly svým dobrovolníkům mou prosbu o vyplnění dotazníku. Zároveň jsem požádala o vyplnění dotazníku své spolužáky, přátele a známé, samozřejmě tedy ty, kteří se někdy nějakých dobrovolných činností účastnili. Komplexní výsledky dotazníkového šetření přikládám v příloze 4. Během týdne mi na dotazník odpovědělo 101 respondentů, z nichž bylo 80 žen a 21 mužů, průměrný věk respondentů byl 23 let, z převážné části (cca ze 70%) šlo o studenty, což koreluje s tím, že nejvyšší dokončené vzdělání většiny respondentů bylo středoškolské. Nejvíce respondentů (47%) vykonávalo dobrovolnou činnost v oblasti sociálních služeb, shodně po 14% pak v oblasti ochrany životního prostředí a kultury, z hlediska typu dobrovolné činnosti převládá ve 41% dlouhodobé dobrovolnictví. Co se týče očekávání od dobrovolnictví, tak za nejpřiléhavější odpověď označilo **48%** respondentů kategorii **“že získám nové zkušenosti, naučím se novým věcem“**; **25%** respondentů kategorii **„že budu mít pocit**

smysluplné práce“, třetí nejčtenější odpovědí se **14%** bylo „**že poznám nové lidi**“ a čtvrtou s **11%** „**že budu užitečný(á)**“. Jednou z dalších zkoumaných kategorií v dotazníku byla motivace k dobrovolné práci. U tohoto tématu za nejpriléhavější odpověď označilo **42%** respondentů kategorii „**osobní rozvoj (učení se novým věcem, zvládnání nových úkolů)**“, **29%** respondentů jako svou nejsilnější motivaci označilo „**potřebu dělat něco užitečného**“, v **8%** byla označena kategorie „**poznávání nových lidí**“, v **6%** pak byla jako motivace označena „**zvědavost**“, pouze **3%** respondentů uvedlo jako svou motivaci „**potřebu se revanšovat**“. Z toho jasně vyplývá že to, že z rozhovorů, které jsem vedla vyplynulo, že tato motivace je poměrně častou (jmenovaly ji dvě z pěti dobrovolnic), bylo skutečně způsobené čistě specifičností zaměření dobrovolnictví u vybraného vzorku respondentek (dobrovolnictví ve FN Motol) a nedá se tento závěr nijak zobecnit. Pokud srovnáme tyto výsledky s výsledky výzkumu Pavola Friče, zjistíme, že ani v jednom dotazníku se neobjevila odpověď, která by odkazovala na to, že by motivací dobrovolníků byla „Důvěra v organizaci, která práci organizuje“. Toto byla nejčtenější odpověď ve Fričově výzkumu. Je pravda, že v mém dotazníku tato formulace přímo nebyla přímo uvedena, což je možná chyba. Dobrovolníci ale měli možnost na tuto otázku napsat i cokoli mimo kategorie vymezené. Pokud bychom měli výsledky mého dotazníkového šetření rozdělit dle typů altruismu, jak je rozděluje Pavol Frič (FRIČ a kol., 2001), převažuje u většiny respondentů motivace reciproční, tedy ten typ motivace, který poukazuje na zisky toho daného jedince z dobrovolné činnosti, v dotazníku položku **osobní rozvoj (učení se novým věcem, zvládnání nových úkolů)** zvolilo **42%** respondentů, **8%** respondentů zvolilo jako svůj motiv k dobrovolné činnosti **poznávání nových lidí**, **6%** pak **zvědavost (touha si něco zkusit)**, **2%** **potřeba ověřit a utvrdit se ve svých znalostech a dovednostech**, **1%** respondentů zvolilo **náplň volného času** a shodně v **1%** **cestování**. Dalším typem motivace, jak ji rozděluje Frič, je motivace tzv. normativní, která

poukazuje k tomu, že naprosto každý je v konečném důsledku závislý na komunitě, ve které žije. Je tedy v jeho zájmu o takovou komunitu pečovat. Do této kategorie motivací bychom zřejmě mohli zařadit 29% respondentů, kteří svou motivaci zařadili do kategorie **potřeba dělat něco užitečného, a 3% s potřebou vyjádřit svůj společenský postoj.** Zbývající dva typy altruismu, tedy motivací k dobrovolnému jednání, kterými jsou dle Friče emocionální altruismus (objevuje u těch lidí, pro které je konfrontace s utrpením jiných jasným impulsem k akci) a křesťanský altruismus (dárce – křesťan má za sebemenší dobrý skutek zajištěnou odplatu od Boha. Jde tedy v jistém smyslu o druh recipacity, která je však dána zvnitřněním morálních apelů.), se ve výsledcích dotazníku objevují spíše ojediněle. K altruismu emocionálnímu bych zřejmě mohla přiřadit odpověď jednoho z respondentů, který jako svůj motiv k dobrovolné činnosti uvádí „**pomoc jiným a mít z toho dobrý pocit**“.

Další položkou, která byla v dotazníku respondenty posuzována, bylo naplnění očekávání, které od dobrovolných aktivit měli. Z dotazníku vyplývá, že tato očekávání byla z **66% naplněna**, u **26%** dobrovolníků dobrovolná práce dokonce **předčila jejich očekávání**, pouze u **6% nebylo očekávání naplněno.**

Dalším poznatkem vyplývajícím z šetření je, že většina dobrovolníků nevěděla, zda dobrovolnickou činnost vykonává u organizace akreditované u MVČR nebo ne. Tento výsledek může korelovat s tím, že většina z respondentů patří do skupiny studentů a spadá do věkové kategorie pod 28 let, a není proto pro ně žádnou výhodou možnost hrazení zdravotního a sociálního pojištění organizací. To je dobře zřejmé i v kategorii motivací, kde zůstala možnost **existenční potřeby (platba pojištění)** bez jediného záznamu. Dalším vysvětlením ale může být, že o této možnosti ještě stále nejsou dobrovolníci dostatečně informováni.

Pokud srovnáme odpovědi k tématu očekávání z mého dotazníku s odpověďmi z výzkumu Pavola Friče na otázku „Co Vám dobrovolnictví dalo?“ (FRICĀ a kol., 2001), zjistíme, že tyto výsledky korelují pouze částečně. Ve studii Pavola Friče 95% dobrovolníků odpovědělo, že jim dobrovolnictví dalo pocit smysluplné práce, u 77% dobrovolnictví posílilo sebevědomí, 71% uvádí jako odpověď naplnění volného času, 63% pak udržení se v kondici a 45% uznání a prestiž. V mém dotazníkovém šetření **48%** dobrovolníků svoje očekávání zařadilo do kategorie „**že získám nové zkušenosti, naučím se novým věcem**“, **25%** pak jako své očekávání od dobrovolné činnosti mělo „**že budou mít pocit smysluplné práce**“, **10%** pak „**že budu užitečný(á)**“ a **9%** označilo jako své očekávání od dobrovolné činnosti „**že poznám nové lidi**“.

Vzhledem k tomu, že většina dobrovolníků v dotazníku uvádí, že jejich očekávání bylo naplněno, můžeme se zamyslet nad tím, proč třeba u Friče druhá nejsilnější kategorie byla v mém dotazníkovém šetření zastoupena pouze jedním respondentem. Může to být tím, že jednou z devíz dobrovolnictví je to, že zvyšuje sebevědomí, což si ale dobrovolníci ve fázi očekávání ještě neuvědomí. Opačným paradoxem je, že 48% dobrovolníků z mého dotazníkového šetření uvádí jako své nejsilnější očekávání „**že získám nové zkušenosti, naučím se novým věcem**“, což se u zisků z dobrovolné činnosti u Pavola Friče vůbec nevyskytuje. Je tedy možné, že respondenti z mého šetření očekávání od dobrovolné činnosti v této oblasti přecenili, což ovšem úplně nepotvrzuje to, že u 66% dobrovolníků bylo jejich očekávání naplněno. Dalším poznatkem možná trochu neblahým je, že ani jeden ze sta respondentů nevedl jako očekávání z dobrovolné činnosti „**že získám uznání, prestiž, ocenění**“, což je naopak u Pavola Friče čtvrtá kategorie u zisků z dobrovolné činnosti. Vypovídá to o tom, že ani ti, kteří se rozhodnou do dobrovolné činnosti jít, to nevnímají jako cestu k nějakému uznání? Naopak ve shodě s výzkumem

Pavola Fiče je kategorie „**dobrovolnictví dalo pocit smysluplné práce**“, což také 25% dobrovolníků z mého šetření od dobrovolnictví očekávalo.

8 ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit, jaké tendence, motivy a pohnutky mohou ovlivňovat rozhodnutí lidí zahájit dobrovolnou činnost a jestli jsou tyto tendence nějak specifické pro konkrétní oblasti, kde dobrovolníci působí. Dále jsem se zajímala o očekávání, se kterými se dobrovolníci pouštějí do dobrovolných aktivit.

V teoretické části jsem se pokusila shrnout teoretické informace k dobrovolnictví se pojmí a ohraničit tak fenomén dobrovolnictví, kterým jsem se zabývala v praktické části.

V teoretické části týkající se dobrovolnictví jsem vedle několika publikací, které vyšly v nedávné době, využila zejména internetové zdroje, které pokaždé uvádím v poznámce pod čarou a také v seznamu literatury. Udělala jsem to tak proto, že jsem chtěla ve své práci uvést informace pokud možno co nejaktuálnější a internet mi proto připadal jako dobrý zdroj. Ve druhé kapitole teoretické části, tedy kapitole, týkající se motivace, jsem si při hlubším zkoumání pojmu motivace uvědomila, že není v mých silách, abych dokázala ve svém výzkumu komplexně postihnout všechny proměnné, které do tohoto procesu lidské psychiky vstupují, a rozhodla jsem se z cílů, které jsem měla původně, poněkud slevit a svůj výzkum pojmut jako jeden z příspěvků k výzkumům týkajících se motivace k dobrovolnictví. Výsledky, které vzešly z analýzy rozhovorů a dotazníků, jsem srovnala s výsledky studie Pavola Friče, uskutečněného v roce 2000 a publikovaného v roce 2001.

Uvědomuji si, že v obou případech, tedy jak při rozhovorech, tak při dotazníkovém šetření, jsou výsledky nutně ovlivněny výběrem respondentů. Zvláště markantní je to u rozhovorů, kdy tři z pěti mnou interviewovaných dam dělaly dobrovolnictví ve FN Motol, a zbývající dvě dobrovolnou činnost vykonávaly u lidí s duševním onemocněním. Je proto zřejmé, že výsledky nelze nijak zobecňovat. Tuto nerovnováhu v zastoupení jednotlivých oblastí, kde je dobrovolná činnost uskutečňována, jsem se snažila vyrovnat při šetření dotazníkem, kde jsem oslovení potencionálních respondentů pojala poměrně širokospektrálně. I zde ale

pochopitelně došlo k určitému zkreslení a to zejména vzhledem k tomu, že dotazník byl uveřejněn na internetu, což už samo diskvalifikuje z šetření lidí, kteří k internetu přístup nemají.

Pokud bych rozhovory dělala znovu, asi bych zvolila strukturovanější formu vedení rozhovoru, abych tak zaručila, že se u všech respondentů dostanu ke všem oblastem, které mě při rozhovorech zajímají. V tomto bodě jsem se poněkud přecenila, když jsem jako výzkumnou metodu zvolila částečně řízený rozhovor. To jsem si uvědomila při analýze rozhovorů, z níž bylo zjevné, že spoustu získaného materiálu nemohu nijak do výzkumu použít. A naopak, v některých rozhovorech jsme se ke zkoumaným tématickým oblastem ani nedostali.

Na dotazník mi odpovědělo 101 respondentů; rozptýlení dobrovolných aktivit do více oblastí zájmu se podařilo. Převažovali sice respondenti z oblasti sociálních služeb, a to ze 45%. Nicméně i všechny ostatní oblasti byly zastoupeny a 17% respondentů se ani do předepsaných oblastí nevešlo a uvedli v kolonce „Jiná odpověď“ dobrovolnou činnost vykonávanou v oblastech mezikulturního vzdělávání, rekonstrukce památek, turistického zpřístupnění přírodní rezervace, povodní, vzdělávání, propagace dobrovolnictví, dobrovolných projektů v zahraničí, archeologie, integrace cizinců. Někteří respondenti volili kolonku „Jiná odpověď“ z důvodu, že jejich dobrovolná činnost byla pestřejší a nevešla se pouze pod jednu oblast zájmu. Srovnání získaných dat s daty z výzkumu Pavola Friče mi zkomplikovalo to, že jsem ve svém dotazníku neuvedla stejné kategorie, třeba v oblasti motivací.

Bohužel se mi nepodařilo dodržet předepsaný rozsah práce. Předepsaný rozsah jsem překročila hlavně díky objemným přílohám. Přišlo mi ale nezbytné tyto k práci dodat a to zejména vzhledem k tomu, že jsou v nich doslovné přepisy rozhovorů s dobrovolnicemi a grafy z výzkumu, které z mého pohledu získaná data dokreslují.

Jsem si také vědoma toho, že jsem do své práce nezahrnula zdaleka všechnu literaturu, kterou by bylo možné k danému tématu použít. Pokusila jsem se ale z nepřehledné nabídky titulů vybrat ty, které mi připadaly nejrelevantnější a z kterých jsem mohla získat nejaktuálnější informace.

Srovnání obou výzkumných šetření přineslo mnoho otázek a jistě by stálo za to zabývat se danou problematikou hlouběji. Dle mého názoru by mohlo být užitečné zvážit, zda by veřejnost neměla být lépe informována o výhodách a ziscích dobrovolné činnosti a také o tom, kolik dobrovolné aktivity vydělávají, potažmo kolik šetří peněz z našeho rozpočtu. Dále pak hlouběji zkoumat očekávání potencionálních dobrovolníků předcházející jejich dobrovolné činnosti a tato pak v rámci možností daných organizací naplňovat. Domnívám se, že by to mohla být dobrá cesta, jak ukázat dobrovolníkům, že jejich práci nebereme jako samozřejmost. Aby každý, kdo se pro dobrovolnou činnost rozhodne, věděl, že za to může očekávat společenské uznání a prestiž.

Seznam použité literatury:

CARLO, G. et al. :*Souvislost vlastností a motivů v dobrovolnictví: vřelost, extraverte, sociální hodnoty jako motivy. Science@direct: Personality and Individual Differences* [online]. 2004, vol. 38, no. 1 [cit. 2009-04-14], s. 1293-1305.

DISMAN, M.: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002.

DRAPELA, V. J.: *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 1997.

FERJENČÍK, J.: *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál, 2000.

FRIČ, P. et al.: *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice : Výsledky výzkumu NROS a Agnes*. Praha: Agnes, 2001.

HARTL, P., HARTLOVÁ H.: *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004.

HOMOLA, M.: *Motivace lidského chování*. Praha: SPN, 1972.

KRAMULOVÁ, D. Dobrovolnictví zlepšuje image firmám. *Psychologie dnes*. 3. 3. 2009, 15, s. 40-41.

MADSEN, K. B.: *Teorie motivace*. Praha: Academia, 1972.

MRKVIČKA, J.: *Člověk v akci*. Praha: Avicenum, 1971.

NAKONEČNÝ, M.: *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996.

NAKONEČNÝ, M. Lidské emoce. Praha: Academia, 2000.

NOVOTNÝ, M., STARÁ, I.: *Dobrovolníci v nemocnicích: Metodický manuál pro zdravotnická a sociální zařízení*. Praha: Hestia o.s., 2002.

PROTEAU, L., WOLF, F. Vztah jako motivace k dobrovolné práci. *Journal of Economy Psychology*. 2008, vol. 29, no. 8, s. 314-335.

ROSENZWEIG, M.: *Životní hodnoty*. Komenium, Praha: 1991.

RŮŽIČKA, J.: *Péče o duši v perspektivách psychoterapie*. Praha: Triton, 2003.

SMÉKAL, V.: *Pozvání do psychologie osobnosti*. Brno: Barrister & Principal, 2002.

SRNEC, J. *Strategie a metody psychosociálního výzkumu. Studijní materiál pro distanční vzdělávání*. Praha: PVŠPS, 2006.

TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O.: *Dobrovolnictví a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002.

UNGER, L.: Altruismus jako motivace k dobrovolnictví. *Journal of Economy Psychology*. 1991, no. 12, s. 71-100.

VAŇKOVÁ, S.: Dobrovolníci v nemocnici. *Sestra*. 9.2.2007, č. 3, s. 15.

VELEHRADSKÝ, A.: *Hodnocení a hodnoty v činnosti člověka*. Praha: Svoboda, 1978.

Internetové zdroje:

Www.adam.cz [online]. [2000] [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.adam.cz/clanek-2008080009-bude-mit-ceska-republika-novy-zakon-pro-upravu-dobrovolnictvi.html>>.

BÁRTA, Jiří. *Www.neziskovky.cz* [online]. 2002, 2008 [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: http://neziskovky.cz/_dataPublic/attachments/a26eeb3d6a806973ac95108099c973d0/filantropie_v_CR.doc.

Http://www.czso.cz/ [online]. 2009 [cit. 2009-04-13]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/7B00348BB9/\\$File/95040906.xls](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/7B00348BB9/$File/95040906.xls)>.

CRONIC, Jane. Alternativní metodologie pro výzkum kvalitativních dat. *Sociologický časopis : Sociological review* [online]. 1997, roč. 33, č. 1 [cit. 2009-04-21], s. 51-61. Dostupný z WWW: <http://sreview.soc.cas.cz/upl/archiv/files/276_057KRONI.pdf>.

Www.dobrovolnik.cz [online]. [2001] [cit. 2009-01-15]. Dostupný z WWW: <http://www.dobrovolnik.cz/d_hist.shtml>.

Wwww.dobrovolnik.cz [online]. [2001] [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <http://www.dobrovolnik.cz/d_druhy.shtml>.

Wwww.dobrovolnik.cz [online]. [2001] [cit. 2009-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.dobrovolnik.cz/poradna.shtml?x=170755>>.

Wwww.dobrovolnik.cz [online]. [2001] [cit. 2009-03-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.dobrovolnik.cz/clanky/?x=2103979>>.

Http://www.e-cvns.cz/ [online]. 2006-2009 [cit. 2009-04-13]. Dostupný z WWW: <http://www.e-cvns.cz/soubory/Konference_Pardubice_Hladka.pdf>.

Wwww.fnmotol.cz [online]. 2008 [cit. 2009-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.fnmotol.cz/organizace-programu-ve-fn-motol.html>>.

Wwww.fnmotol.cz [online]. 2008 [cit. 2009-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.fnmotol.cz/link-dokumenty-ke-stazeni>>.

HÁJEK, Martin. *W*www.vedeme.cz [online]. Česká republika : c2005-2009 , 2|008 [cit. 2009-01-12]. Dostupný z WWW: <http://www.vedeme.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=85&Itemid=69>. Copyright © Martin Hájek, 2007, publikováno se souhlasem autora, 2009-01-12.

Wwww.hest.cz [online]. [2002] [cit. 2009-01-17]. Dostupný z WWW: <http://www.hest.cz/ndc_4.shtml>.

Wwww.icm.cz [online]. [2006] [cit. 2009-01-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.icm.cz/dobrovolnictvi-charakteristika>>.

Wwww.icm.uh.cz [online]. [2000] [cit. 2009-01-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.icm.uh.cz/str/obcanastat/dobrovolnictvi-charita->>>.

Wwww.icm.cz [online]. c2006 [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.icm.cz/dobrovolnictvi-legislativa>>.

Wwww.kambala.cz [online]. [2002] [cit. 2009-01-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.kambala.zdarsko.cz/historie.htm>>.

Wwww.lets.ecn.cz [online]. 2002 [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://lets.ecn.cz/cojelets.php>>.

Wwww.mvcr.cz [online]. [2001] [cit. 2009-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/soubor/kromeriz-pdf.aspx>>.

Wwww.neziskovky.cz [online]. [2002] [cit. 2009-01-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.neziskovky.cz/cz/fakta/legislativa/zakony-pro-nno/zakon/92.html>>.

Wwww.neziskovky.cz [online]. [2002] [cit. 2009-01-17]. Dostupný z WWW: <http://www.neziskovky.cz/Files/Soubory/burzaprace/publikace_Dobrovolnici_v_NO.pdf>.

Www.nno.ecn.cz [online]. [2001] [cit. 2009-01-15]. Dostupný z WWW:
<<http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=nP2x1-114970&x=117571>>.

Http://nno.ecn.cz [online]. [1992] [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW:
<<http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=nP2x1--&x=114970>>.

Http://it.pedf.cuni.cz/ [online]. 2006 [cit. 2009-03-21]. Dostupný z WWW:
<http://it.pedf.cuni.cz/strstud/edutech/2005_Lewin_Vankova/>.

Www.snncls.cz [online]. 2007 [cit. 2009-03-21]. Dostupný z WWW:
<http://snncls.cz/wp/wp-content/uploads/file/Motivace_Moos.pdf>.

Www.sof.cz [online]. [2005] [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW:
<<http://www.sof.cz/download/firemni-filantropie.pdf>>.

Napříč společenskou odpovědností firem. Kladno : [s.n.], 2005. 163 s. Dostupný z WWW:
<<http://www.sof.cz/download/Napric-SOF.pdf>>.

Veřejná služba a dobrovolnická služba. *E-nezištník* [online]. 2009 [cit. 2009-03-14], s. 1-2.
Dostupný z WWW:
<http://www.ops.cz/admin/e_nahled.php?rocnik=2009&cislo=1#menu2>.

Http://cs.wikipedia.org [online]. 2002 [cit. 2009-08-04]. Dostupný z WWW:
<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Subsidiarita>>.

Http://cs.wikipedia.org [online]. 2002 [cit. 2009-03-21]. Dostupný z WWW:
<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Motivace>>.

Všeobecná deklarace o dobrovolnictví [online]. [2000] [cit. 2009-01-13]. Dostupný z
WWW:
<<http://www.mameotevreno.cz/prilohy/f4de584a/Vseobecna%20deklarace%20o%20dobrovolnictvi.doc>>.

Z projevu prezidenta republiky Václava Havla na sympóziu „Myšlenky Václava Havla a koncept občanské společnosti" Macalester College, Minneapolis/St.Paul, USA, 26. dubna 1999.

PŘÍLOHA 1.⁵⁰

Jak se může zkomplikovat dobrovolnictví bez platné legislativy

Ačkoli Charita v Uherském Hradišti měla za sebou úspěšnou sedmiletou spolupráci s místním úřadem práce, při podání žádosti o finanční podporu na zřízení společensky účelných míst pro nezaměstnané, kteří se účastnili zmíněného programu, došlo ke konfliktu. Žádost byla zamítnuta dne 9. 11. 2000 s odůvodněním, že zájemci o práci (účastníci programu Dobrovolnictví nezaměstnaných absolventů) již v organizaci pracují a tudíž nejsou uchazeči o práci. Při ohrazení Charity proti rozhodnutí pracovního úřadu bylo z úřadu práce obratem sděleno, že dotyční dobrovolníci skutečně nemohou být uchazeči o práci a že jsou tudíž od doby započetí konání dobrovolnické činnosti vyřazeni z evidence uchazečů o zaměstnání.

Dále bylo sděleno, že se nejedná o bezplatnou pomoc nezaměstnaných spoluobčanů, protože *„jejich pomoc je bezplatná pouze pro Vaši instituci (rozuměj Charitu, pozn. aut.), protože finanční nároky evidovaných nezaměstnaných uspokojuje stát.“* Čímž je myšleno placení podpory v nezaměstnanosti a zdravotní a sociální pojištění, na něž mají nezaměstnaní nárok. Dále je v odpovědi uvedeno, že: *„Uchazeči o zaměstnání, kteří pracují, nemohou být v evidenci úřadu práce nikoli proto, že nepobírají žádnou odměnu za vykonanou práci, ale proto, že svým jednáním parazitují na sociálních výhodách zaručených státem pro ty občany, kteří bez svého zavinění pracovat nemohou.“* (oba citáty ze „Zamítnutí finančního příspěvku na vytvoření nových pracovních míst“ odesláno Úřadem práce v Uherském Hradišti dne 20.11.2000)

Nejen, že byli tedy nezaměstnaní, kteří se účastnili legálního programu aby aktivně řešili svou situaci a ještě přitom pomáhali neziskové organizaci pro veřejné blaho, označení za příživníky, ale dosavadní praxe příkazních smluv adaptovaná na dobrovolnickou činnost byla zpochybněna. Charita tak byla nařčena z obcházení pracovněprávních předpisů:

„Na závěr mi dovoluje jedno upozornění. K Vašemu dopisu jsou přiloženy tzv. „Příkazní smlouvy s dobrovolníkem“ uzavřené podle úst. § 724 občanského zákoníku. Z textu těchto smluv vyplývá, že „dobrovolník“ bude opakovaně od nástupu do 10. listopadu 2000 vykonávat určité konkrétní práce, dále že má povinnost uvedené činnosti vykonávat osobně, povinnost řídit se pokyny příkazce, povinnost dodržovat předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci apod. Jak z textu smlouvy tak i ze skutečností zjištěných na místě vyplývá, že se ve skutečnosti nejedná o příkazní smlouvu, ale o smlouvu, jejímž obsahem je pracovněprávní vztah, protože činnost je vykonávána ve vztahu závislém, kdy je „dobrovolník“ při úklidových a přípravných pracích závislý na pokynech řídicí osoby. Smlouvy, které s „dobrovolníky“ uzavíráte, obcházejí pracovněprávní předpisy, jelikož na řešení pracovněprávních vztahů nelze ani podpůrně použít žádné z ustanovení občanského zákoníku.“ (citát dtto)

⁵⁰ [Http://nno.ecn.cz](http://nno.ecn.cz) [online]. [1992] [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=nP2x1--&x=114970>>.

Ředitelka Charity věc postoupila Ministerstvu práce a sociálních věcí, které k věci podalo následující vyjádření:

*Vážená paní ředitelko,
obdrželi jsme Váš dopis ve věci účasti uchazečů o zaměstnání na dobrovolnické práci. K této záležitosti jsme si vyžádali stanovisko odboru 52 - pracovně právní legislativy a kolektivního vyjednávání a na základe tohoto stanoviska Vám sdělujeme následující.*

Příkazní smlouva sjednaná podle občanského zákoníku nemůže být považována za období pracovněprávního vztahu. Je nutno vyjít z projevu vůle obou účastníků, která směřovala ke sjednání občanskoprávního vztahu mimo oblast pracovního práva. Za obdobné vztahy lze považovat pouze takové vztahy, které vznikají v procesu závislé činnosti mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem za podmínky, že zákoník práce upravuje působnost svých ustanovení i na tyto vztahy (např. výkon veřejné funkce — starosta obce).

S tímto stanoviskem bude neprodleně seznámen i Úřad práce v Uherském Hradišti, neboť jeho postup v této záležitosti považujeme za chybný. Doufáme, že přes tuto zkušenost bude i nadále pokračovat spolupráce s úřadem práce a to i v případě dobrovolnické práce a účasti uchazečů na této aktivitě. Jsme si plně vědomi, že pro uchazeče o zaměstnání je toto přínosem a může pro něj znamenat i následně získání trvalého pracovního uplatnění.

S pozdravem

Ing. Jan Kasnar, CSc.

Vrchní ředitel správy zaměstnanosti

Postup úřadu práce však nebral ohled na toto stanovisko s tím, že výklad zákona Ministerstva práce a sociálních věcí není pro ně závazný. Tato konkrétní kauza se pak po následné medializaci řešila dohodou zúčastněných stran. V roce 2001, aby k podobným případům nedocházelo, protože dobrovolnický program pro nezaměstnané byl vyhodnocen jako úspěšný a ministerstvo mělo zájem na jeho pokračování, vydalo ministerstvo následující oznámení pro úřady práce:

Letošní rok byl OSN vyhlášen Mezinárodním rokem dobrovolníků v jehož rámci je konána řada aktivit realizovaných zejména prostřednictvím dobrovolnických sdružení nebo neziskových organizací. Ministerstvo práce a sociálních věcí - Správa služeb Zaměstnanosti zaujala k dobrovolnické práci s jejím vztahem k vedení občanů v evidenci uchazečů o zaměstnání níže uvedené stanovisko.

Platné právní předpisy zatím neobsahují konkrétní úpravu „dobrovolnické práce“, ze které by jednoznačně vyplývalo, v jakém právním vztahu je vykonávána. Proto je třeba výkon této činnosti posuzovat nejspíše podle občanského zákoníku. Z toho dále vyplývá, že dobrovolnická práce, za kterou není poskytována odměna, není překážkou pro zařazení a vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, pokud nebrání uchazeči v plnění jeho povinností vyplývajících se zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Pokud se týká hmotného zabezpečení poskytovaného úřadem práce, je třeba, aby pro jeho přiznání uchazeč o zaměstnání splnil podmínky stanovené zákonem o zaměstnanosti.

Podepsán Ing. Jan Kasnar, CSc.

Vrchní ředitel SSZ

PŘÍLOHA 2.⁵¹

Souvislosti zákona o dobrovolnické službě č. 198/2002 Sb. s jinými právními předpisy a ustanoveními upravujícími podmínky v nezaměstnanosti

Podpora v nezaměstnanosti

Výkon dlouhodobé dobrovolnické služby na základě smlouvy dobrovolníka s vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstvem vnitra, nebo výkon veřejné služby na základě smlouvy o výkonu veřejné služby, pokud rozsah vykonané služby **překračuje v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu**, podle §41 odst. 3 písm. e) zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, se **považuje za náhradní dobu zaměstnání**, tzn. že **při posuzování nároku na podporu v nezaměstnanosti se k této době přihlíží a započítává se jako doba zaměstnání**.

Výkon dobrovolnické služby není překážkou pro zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání, nesmí však uchazeči o zaměstnání bránit v součinnosti s úřadem práce a v nástupu do zprostředkovaného zaměstnání.

Výpočet podpory v nezaměstnanosti

Jednou z podmínek pro vznik nároku na podporu v nezaměstnanosti je, že uchazeč o zaměstnání v posledních třech letech před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání získal zaměstnáním nebo jinou výdělečnou činností dobu důchodového pojištění alespoň v délce 12 měsíců (§39 odst.1). Takže pokud získal tuto dobu důchodového pojištění zaměstnáním nebo jinou výdělečnou činností, stanoví se mu podpora v nezaměstnanosti z posledního průměrného výdělku dosaženého v posledním ukončeném zaměstnání. Jestliže je však pro splnění podmínky 12 měsíců potřeba započítat i náhradní dobu, která bude poslední činností před podáním žádosti tj. výkon dobrovolnické služby, pak by se mu podpora v nezaměstnanosti vypočítávala z průměrné mzdy v národním hospodářství za 1. a 3. kalendářní čtvrtletí předcházejícího kalendářního roku, kterou MPSV vyhláší ve Sbírce zákonů.

Pro **vznik nového nároku na podporu** v nezaměstnanosti je třeba splnit podmínku získání doby důchodového pojištění (výkon výdělečné činnosti) v délce alespoň 6 měsíců, v tomto případě se náhradní doby (dobrovolnická služba) nezapočítávají. **Nárok na podporu tedy nevzniká** uchazeči o zaměstnání po 6 měsících po vyčerpání podpůrné doby (doba po kterou uchazeči o zaměstnání náleží podpora v nezaměstnanosti), pokud po tuto dobu nevykonával výdělečnou činnost ale pouze dobrovolnickou službu.

(Zdroj: oddělení právní podpory služeb zaměstnanosti MPSV)

⁵¹ *W*www.hest.cz [online]. [2002] [cit. 2009-01-17]. Dostupný z WWW: <http://www.hest.cz/ruzne/MV_DS_a_Nezamestnani.doc>.

Individuální akční plán

Individuální akční plán je písemný dokument, který vypracovává úřad práce za součinnosti uchazeče o zaměstnání.

Obsahem individuálního akčního plánu je zejména stanovení postupu a časového harmonogramu plnění jednotlivých opatření ke zvýšení možnosti uplatnění uchazeče o zaměstnání na trhu práce. Při určování obsahu individuálního akčního plánu se vychází z dosažené kvalifikace, zdravotního stavu, možností a schopností uchazeče o zaměstnání a situace na trhu práce.

Povinnost vypracovat individuální akční plán má vždy úřad práce, a to s uchazeči o zaměstnání, kteří setrvávají v evidenci uchazečů o zaměstnání nepřetržitě déle než 5 měsíců. Individuální akční plán je třeba vypracovat nejpozději do konce 6. měsíce nepřetržité evidence uchazeče o zaměstnání na úřadu práce. Možnost úřadu práce nabídnout individuální akční plán uchazeči o zaměstnání již v průběhu prvních 5 ti měsíců evidence zůstává zachována.

Uchazeči o zaměstnání jsou povinni poskytnout součinnost úřadu práce při vypracování individuálního akčního plánu, jeho aktualizaci a vyhodnocování, a to v termínech stanovených úřadem práce, a plnit podmínky v něm stanovené. V případě, že uchazeč o zaměstnání bez vážných důvodů svým jednáním poruší výše zmiňované povinnosti, může být za takové jednání vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání podle ustanovení § 30 odst. 2 písm. c) zákona o zaměstnanosti.

V souvislosti s novelou zákona o zaměstnanosti dochází zároveň k novelizaci zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, kdy od 1. ledna 2009 se ruší tzv. aktivizační plán. Znamená to, že od uvedeného data orgány pomoci v hmotné nouzi již nejsou povinny aktivizační plán vypracovávat.

Podle ustanovení § 8 odst. 1 písm. j) bod 7. zákona o zaměstnanosti poskytuje úřad práce na žádost orgánu pomoci v hmotné nouzi údaje o tom, zda s uchazečem o zaměstnání byl vypracován individuální akční plán.

(Zdroj: Normativní instrukce č. 4/2009 Změny při uzavírání individuálních akčních plánů v souvislosti s novelou zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti)

V individuálním akčním plánu se nehovoří o dobrovolnické službě jako o možnosti ke zvýšení uplatnění na trhu. Nikde není stanoveno, co má IAP obsahovat. Dobrovolnická služba nemůže být úřadem práce automaticky začleněna do IAP z důvodu dobrovolnosti (svobodné vůle) aktéra. Musel by ji sám navrhnout uchazeč o zaměstnání. Zahrnutí dobrovolnické služby do IAP není podmínkou pro výkon dobrovolnické služby v souvislosti se zvyšováním dávek pomoci v hmotné nouzi. Plnění úkolů stanovených v individuálním plánu může sloužit jen jako jeden z dokladů plnění podmínek ohledně zvyšování si příjmu vlastní prací (zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi).

Pomoc v hmotné nouzi (111/2006 Sb.)

Příspěvek na živobytí je základní dávkou pomoci v hmotné nouzi, která pomáhá osobě či rodině při nedostatečném příjmu.

Novela zákona o pomoci v hmotné nouzi stanovuje odlišná pravidla pro stanovení částky živobytí u osob, které pobírají příspěvek na živobytí méně než 6 měsíců a více než 6 měsíců. Výkon dobrovolnické služby (veřejné služby, veřejně prospěšné práce) dle zákona rozšiřuje možnosti příjemců dávek obdržet dávku pomoci v hmotné nouzi ve vyšší částce než člověk, který je méně aktivní.

Částka živobytí osob, které budou pobírat příspěvek na živobytí déle než 6 měsíců a musí si zvyšovat příjem vlastní prací a:

- a) vykonávají dobrovolnickou nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň **30 hodin měsíčně**, dávka odpovídá částce **životního minima zvýšeného o polovinu rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem**,
- b) vykonávají dobrovolnickou nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň **20 hodin měsíčně** nebo mají příjem z výdělečné činnosti a nebo pobírají podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci, dávka může dosáhnout **částky životního minima**,
- c) nevykonávají dobrovolnickou nebo veřejnou službu v rozsahu 20 hodin měsíčně nebo nemají příjem z výdělečné činnosti a nebo nepobírají podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci, dávka odpovídá částce **existenčního minima**.

I přesto, že osoby vykonávají veřejnou službu popř. dobrovolnickou službu ve stanoveném rozsahu 20 h měsíčně, jsou povinny nadále prokazovat orgánu pomoci v hmotné nouzi určitou snahu o zvýšení příjmu vlastní prací (využití agentur práce, inzerce, internetu apod.). Pokud tuto snahu neprokáží, může jim být částka živobytí snížena o 20 % rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem.

Veřejná služba rozšiřuje možnosti pro osoby v hmotné nouzi, aby výše živobytí po určité době neklesla na existenční minimum, a vede i k zachování pracovních dovedností u osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze. Pokud obec nezřídí veřejnou službu, mohou osoby v hmotné nouzi využít možnosti např. veřejně prospěšných prací, krátkodobého zaměstnání nebo dobrovolnické služby.

(Zdroj: odbor rodiny a dávkových systémů MPSV)

Pokud bude nezaměstnané osobě v hmotné nouzi pracovníky pověřených obecních úřadů v souvislosti se zvýšením příjmu vlastní prací §12 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi doporučena dobrovolnická služba v organizaci s akreditovaným projektem, musí být tato dobrovolnická aktivita vykonávána plně v souladu se zákonem o dobrovolnické službě. Jednou ze základních podmínek je však svobodné rozhodnutí dobrovolníka vykonávat dobrovolnickou službu bez nároku na odměnu. Jeho motivace k výkonu dobrovolnické služby by tedy neměla být vedena snahou o zvýšení příspěvku na živobytí, popř. povinností plnění individuálního akčního plánu zpracovaném na úřadu práce. Nejednalo by se o dobrovolnickou službu.

V případě, že obce nevytvoří možnost veřejné služby a budou využívat dobrovolnickou službu jako možnosti zachování pracovních dovedností u osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze, musí organizace s akreditovaným projektem dodržet všechny povinnosti vyplývající ze zákona o dobrovolnické službě. Tím je myšleno především zajištění výběru dobrovolníka, jeho zaškolení, pojištění a jeho koordinaci v souladu s podmínkami a náročností akreditovaného projektu.

Důchodové pojištění (155/1995 Sb.)

Pokud nezaměstnaný bude vykonávat dlouhodobou dobrovolnickou službu na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací, má možnost si hradit důchodové pojištění (může mu hradit vysílající organizace) a tato doba se pak započítává do nároku na důchod.

Tato možnost se uplatní pouze tehdy, pokud dobrovolník není účasten důchodového pojištění z jiného titulu (např. osoby vedené v evidenci úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání po dobu, po kterou jim náleží podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci, a v rozsahu nejvýše tří let též po dobu, po kterou jim tato podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci nenáleží, s tím, že tato doba tří let se zjišťuje zpětně ode dne vzniku nároku na důchod, doba po kterou podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci nenáležela před dosažením věku 55 let, se do ní započítává v rozsahu nejvýše 1 roku a nezapočítává se do ní doba účasti na pojištění podle §6 odst.1 písm. a) a odst.2 a doba výkonu výdělečné činnosti, která podle zvláštního právního předpisu nebrání zařazení a vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, a to i když tato činnost zakládá účast na pojištění. §5 odst.1 písm. n) zákona 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění).

PŘÍLOHA 3.

Dotazník uveřejněný na adrese <http://www.vyplnto.cz/databaze-dotazniku/motivace-k-dobrovolnictvi/>

Dobrý den,

jmenuji se Martina Hübllová a pro svou diplomovou práci „Motivace k dobrovolnictví“, zpracovávám výzkum, který se této tematiky týká. Pokud jste někdy pracoval/a či pracujete jako dobrovolník a měli byste čas a třeba i trochu chuť, prosím Vás o vyplnění následujícího dotazníku, které zabere několik málo minut.

Děkuji za vyplnění a přeji pěkný den

Martina Hübllová

1. Vykonávám, nebo jsem vykonával(a) dobrovolnou činnost v oblasti:

- sociálních služeb
- sportu a rekreace
- zdravotnictví
- charity (sbírky, prodej pohlednic apod.)
- ochrany životního prostředí
- kultury
- náboženství
- politiky
- Jiná odpověď:

2. Dobrovolnou činnost vykonávám, nebo jsem vykonával(a) :

- v jedné organizaci
- ve více organizacích
- dobrovolnou činnost vykonávám/ jsem vykonával(a) mimo jakékoli organizace (povinná otázka)

3. Dobrovolnou činnost vykonávám, nebo jsem vykonával(a)

- jednorázově
- několikrát
- krátkodobě (pravidelně méně než rok)
- dlouhodobě (pravidelně rok a více)

4. Dobrovolnou činnost vykonávám, nebo jsem vykonával(a)

- v organizaci, která je akreditována u Ministerstva vnitra jako organizace poskytující dobrovolnictví
- v organizaci, která není akreditována u Ministerstva vnitra jako organizace poskytující dobrovolnictví

- nevím, zda se jednalo (jedná) o akreditovanou organizaci
- ve více organizacích - akreditovaných i neakreditovaných u Ministerstva vnitra (povinná otázka)

5. Do kterého z okruhů motivů byste nejspíše zařadil(a) svoji nejsilnější motivaci k dobrovolné činnosti (zkuste prosím vybrat pouze jednu, tu z nejpřiléhavějších možností):

- poznávání nových lidí
- osobní rozvoj (učení se novým věcem, zvládání nových úkolů)
- potřeba dělat něco užitečného
- potřeba „revanšovat“ se společnosti, organizaci
- potřeba vyjádřit svůj společenský postoj
- existenční potřeby (platba pojištění)
- zvědavost(touha si něco zkusit)
- potřeba ověřit a utvrdit se ve svých znalostech dovednostech
- náplň volného času
- potřeba splnit povinnou školní praxi
- Jiná odpověď:

6. Co jste od dobrovolné činnosti očekával(a) (zkuste prosím vybrat pouze jednu, tu nejpřiléhavější z možností) :

- že poznám nové lidi
- že se mi posílí sebevědomí
- že získám nové zkušenosti, naučím se novým věcem
- že budu užitečný(á)
- že budu mít pocit smysluplné práce
- že získám uznání, prestiž, ocenění
- že si tak v budoucnu usnadním vstup do organizace jako zaměstnanec
- že se budu moct prostřednictvím dobrovolnictví odpoutat od nějakých nepříjemných skutečností, problémů, pocitů (nespokojenost v práci, nemoc v rodině, pocit životního nenaplnění.....)
- že se tak udržím v pracovní kondici
- že se mi tak naplní volný čas
- Jiná odpověď:

7. Moje očekávání od vykonávání dobrovolné činnosti:

- bylo naplněno

- nebylo naplněno
- dobrovolnická práce moje očekávání předčila
- Jiná odpověď:

8. Jsem:

- žena muž

9. Věk (uved'te číslo)

(číslo)

10. Prosím, zařad'te se do některé z následujících kategorií:

- zaměstnaný(á)
- nezaměstnaný(á)
- student
- na rodičovské dovolené
- pobírám starobní / invalidní důchod

11. Nevyšší dosažené vzdělání

- ZŠ učiliště SŠ VŠ

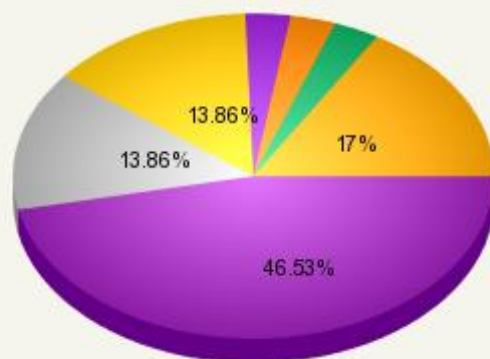
DĚKUJI MOC ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU!

PŘÍLOHA 4.

Výsledky dotazníkového šetření

Odpověď	Počet	Lokálně	Globálně	Akce
sociálních služeb	47	46.53%	46.53%	Filtruj
kultury	14	13.86%	13.86%	Filtruj
ochrany životního prostředí	14	13.86%	13.86%	Filtruj
sportu a rekreace	3	2.97%	2.97%	Filtruj
zdravotnictví	3	2.97%	2.97%	Filtruj
charity (sbírky, prodej pohlednic apod.)	3	2.97%	2.97%	Filtruj
mezikulturní vzdělávání	1	0.99%	0.99%	Filtruj
rekonstrukční (památky)	1	0.99%	0.99%	Filtruj
Turistické zpístupnění přírodních rezervací, povodňové sociálních služeb, kultury, sport a rekreace	1	0.99%	0.99%	Filtruj
ochrana životního prostředí a historie dohromady	1	0.99%	0.99%	Filtruj
vzdělání	1	0.99%	0.99%	Filtruj
dobrovolné projekty v zahraničí, obory jsou různé	1	0.99%	0.99%	Filtruj
rekonstrukce památek a propagace dobrovolnictví	1	0.99%	0.99%	Filtruj
umení, kultura, sociální služby	1	0.99%	0.99%	Filtruj
lidských práv v oblasti	1	0.99%	0.99%	Filtruj
zdravotnictví, charity, sociálních služeb	1	0.99%	0.99%	Filtruj
archeologie	1	0.99%	0.99%	Filtruj
a v ochraně přírody	1	0.99%	0.99%	Filtruj
integrace cizinců	1	0.99%	0.99%	Filtruj
vzdělávání	1	0.99%	0.99%	Filtruj
sociálních služeb a kultury	1	0.99%	0.99%	Filtruj
náboženství	1	0.99%	0.99%	Filtruj

Vykonávám, nebo jsem vykonával(a) dobrovolnou činnost v oblasti:

- sociálních služeb: 47 (46.53%)
- kultury: 14 (13.86%)
- ochrany životního prostředí: 14 (13.86%)
- sportu a rekreace: 3 (2.97%)
- zdravotnictví: 3 (2.97%)
- charity (sbírky, prodej pohlednic apod.): 3 (2.97%)
- Ostatní odpovědi: 17 (17%)

zdroj: <http://motivace-k-dobrovolnictvi.vyplnto.cz>

2. Dobrovolnou činnost vykonávám, nebo jsem vykonával(a) : (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet	Lokálně	Globálně	Akce
ve více organizacích	26	70.27%	25.74%	Filtruj
v jedné organizaci	7	18.92%	6.93%	Filtruj
dobrovolnou činnost vykonávám/ jsem vykonával(a) mimo jakékoli organizace	4	10.81%	3.96%	Filtruj

3. Dobrovolnou činnost vykonávám, nebo jsem vykonával(a) (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet	Lokálně	Globálně	Akce
dlouhodobě (pravidelně rok a více)	41	40.59%	40.59%	Filtruj
několikrát	30	29.7%	29.7%	Filtruj
jednorázově	16	15.84%	15.84%	Filtruj
krátkodobě (pravidelně méně než rok)	14	13.86%	13.86%	Filtruj

4. Dobrovolnou činnost vykonávám, nebo jsem vykonával(a) (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet	Lokálně	Globálně	Akce
nevím, zda se jednalo (jedná) o akreditovanou organizaci	22	59.46%	21.78%	Filtruj
ve více organizacích - akreditovaných i neakreditovaných u Ministerstva vnitra	12	32.43%	11.88%	Filtruj
v organizaci, která je akreditována u Ministerstva vnitra jako organizace poskytující dobrovolnictví	3	8.11%	2.97%	Filtruj

5. Do kterého z okruhů motivů byste nejspíše zařadil(a) svoji nejsilnější motivaci k dobrovolné činnosti (zkuste prosím vybrat pouze jednu, tu z nejpřiléhavějších možností): (povinná, seznam - právě jedna - polouzavřená)

Odpověď	Počet	Lokálně	Globálně	Akce
osobní rozvoj (učení se novým věcem, zvládnání nových úkolů)	42	41.58%	41.58%	Filtruj
potřeba dělat něco užitečného	29	28.71%	28.71%	Filtruj
poznávání nových lidí	8	7.92%	7.92%	Filtruj
zvědavost(touha si něco zkusit)	6	5.94%	5.94%	Filtruj
potřeba splnit povinnou školní praxi	4	3.96%	3.96%	Filtruj
potřeba „revanšovat“ se společnosti, organizaci	3	2.97%	2.97%	Filtruj
potřeba vyjádřit svůj společenský postoj	3	2.97%	2.97%	Filtruj
potřeba ověřit a utvrdit se ve svých znalostech dovednostech	2	1.98%	1.98%	Filtruj
osobní rozvoj a pomoc k rozvoji druhých	1	0.99%	0.99%	Filtruj
náplň volného času	1	0.99%	0.99%	Filtruj
cestování	1	0.99%	0.99%	Filtruj
pomoc jiným a mít z toho dobrý pocit	1	0.99%	0.99%	Filtruj

6. Co jste od dobrovolné činnosti očekával(a) (zkuste prosím vybrat pouze jednu, tu nejpřiléhavější z možností) : (povinná, seznam - právě jedna - polouzavřená)

Odpověď	Počet	Lokálně	Globálně	Akce
že získám nové zkušenosti, naučím se novým věcem	48	47.52%	47.52%	Filtruj
že budu mít pocit smysluplné práce	25	24.75%	24.75%	Filtruj
že budu užitečný(á)	10	9.9%	9.9%	Filtruj
že poznám nové lidi	9	8.91%	8.91%	Filtruj
že se mi tak naplní volný čas	2	1.98%	1.98%	Filtruj
že se budu moct prostřednictvím dobrovolnictví odpoutat od nějakých nepříjemných skutečností, problémů, pocitů (nespokojenost v	2	1.98%	1.98%	Filtruj
že si tak v budoucnu usnadním vstup do organizace jako zaměstnanec	1	0.99%	0.99%	Filtruj
naučím se jazyk	1	0.99%	0.99%	Filtruj
že se mi posílí sebevědomí	1	0.99%	0.99%	Filtruj
že se tak udržím v	1	0.99%	0.99%	Filtruj
že si tak v	1	0.99%	0.99%	Filtruj

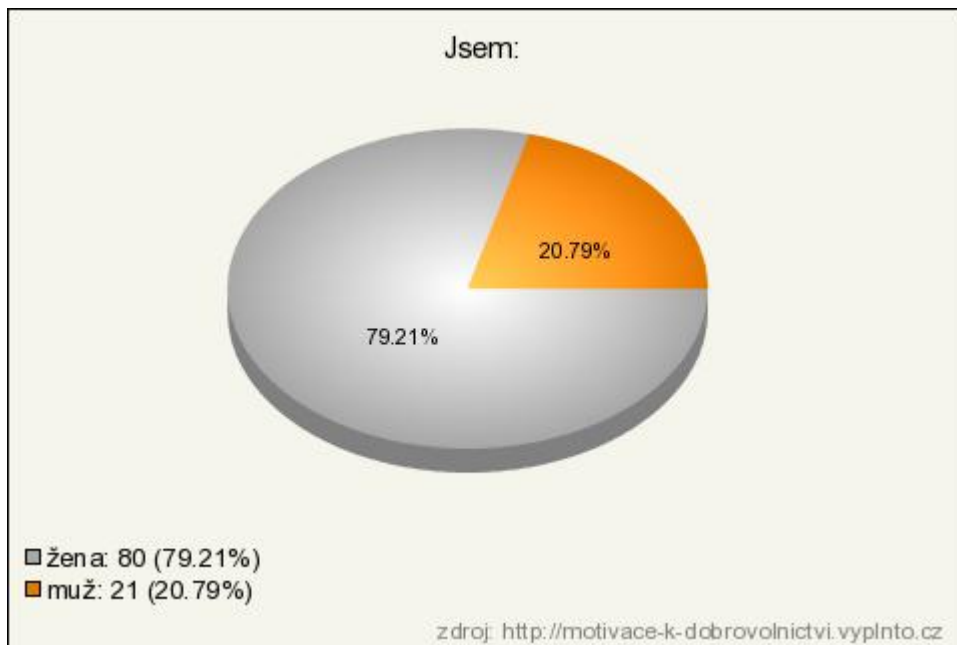
7. Moje očekávání od vykonávání dobrovolné činnosti: (povinná, seznam - právě jedna - polouzavřená)

Odpověď	Počet	Lokálně	Globálně	Akce
bylo naplněno	66	65.35%	65.35%	Filtruj
dobrovolnická práce moje očekávání předčila	23	22.77%	22.77%	Filtruj
nebylo naplněno	6	5.94%	5.94%	Filtruj
ještě nevím	1	0.99%	0.99%	Filtruj
bylo i nebylo	1	0.99%	0.99%	Filtruj
bylo naplněno z části	1	0.99%	0.99%	Filtruj
zatím nebylo úplně naplněno	1	0.99%	0.99%	Filtruj
zatím nemohu hodnotit	1	0.99%	0.99%	Filtruj
je to v procesu	1	0.99%	0.99%	Filtruj

8. Jsem: (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet	Lokálně	Globálně	Akce
žena	80	79.21%	79.21%	Filtruj
muž	21	20.79%	20.79%	Filtruj

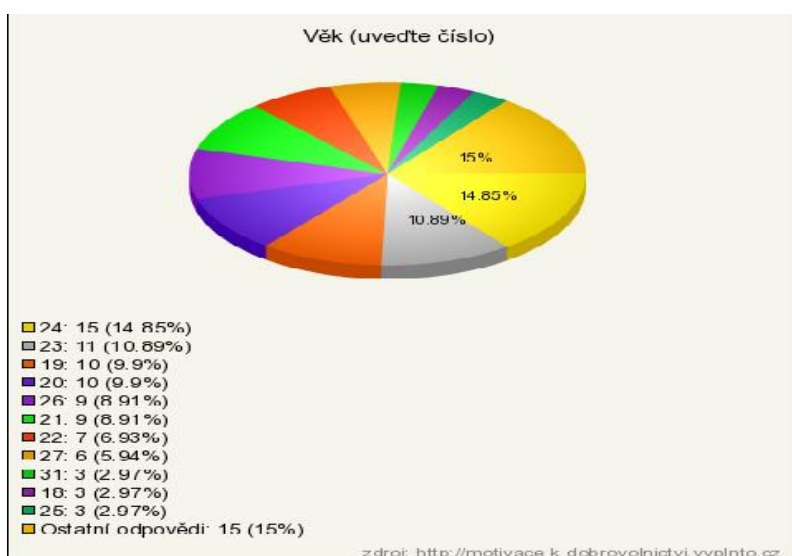

9. Věk (uved'te číslo) (povinná, číslo)

Odpověď	Počet	Lokálně	Globálně	Akce
24	15	14.85%	14.85%	Filtruj
23	11	10.89%	10.89%	Filtruj
19	10	9.9%	9.9%	Filtruj
20	10	9.9%	9.9%	Filtruj
26	9	8.91%	8.91%	Filtruj
21	9	8.91%	8.91%	Filtruj
22	7	6.93%	6.93%	Filtruj
27	6	5.94%	5.94%	Filtruj
31	3	2.97%	2.97%	Filtruj
18	3	2.97%	2.97%	Filtruj
<u>ostatní odpovědi</u>	18	17.82%	17.82%	

Statistická data byla pro následující výpočty očištěna o 5% hodnot z každé strany.

Statistická poloha	Hodnota
Průměr:	23.7
Minimum:	19
Maximum:	32
Variační rozpětí:	13
Rozptyl:	11.5
Směrodatná odchylka:	3.39
Medián:	23
Modus:	24

10. Prosím, zařad'te se do některé z následujících kategorií: (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet	Lokálně	Globálně	Akce
student	63	62.38%	62.38%	Filtruj
zaměstnaný(á)	37	36.63%	36.63%	Filtruj
nezaměstnaný(á)	1	0.99%	0.99%	Filtruj

11. Nevyšší dosažené vzdělání (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet	Lokálně	Globálně	Akce
SŠ	50	49.5%	49.5%	Filtruj
VŠ	44	43.56%	43.56%	Filtruj
ZŠ	6	5.94%	5.94%	Filtruj
učiliště	1	0.99%	0.99%	Filtruj

PŘÍLOHA 5.

Kristýna – ROZHOVOR

M: Tak, Kristýno řekni mi prosím tě něco o tom, jak si se dostala k tomu, k té dobrovolný práci, nebo činnosti.

K: No já jsem se dostala k dobrovolnictví, vlastně, já jsem začala pracovat, úplně jako moje první zkušenost s dobrovolnictvím byla v Duze, a tam jsem začala chodit ani vlastně nevím pořádně proč, jako by spíš mě to zajímalo, chtěla jsem jako by poznat to prostředí a co se tam děje a taky to bylo jakoby kousek od domova, takže jsem to měla blízko. Tam jsem pracovala asi, já nevím, pár měsíců, možná 3 měsíce, možná i míň, já už si to teda nepamatuju. Ta další moje zkušenost byla v ESET-HELPU, která vlastně pokračuje a to vzniklo tak, že jsem to chtěla jako by praxi na školu, na kterou jsem se hlásila a třetí...

M: Ale ty jsi tam vlastně zůstala, i když jsi tu jakoby tu potřebou dobu praxe jako absolvovala, tak jsi tam ještě zůstala dál stejně.

K: Já jsem teda nevěděla jakoby jaká je přesně doba, kterou musím mít na tu praxi, ale každopádně zůstala jsem tam proto, že jsem si myslela, že se budu jako hlásit opakovaně třeba na tu školu, nebo jako prostě z těchhle důvodů, z těchhle důvodů i vlastně z jinejch důvodů, že vlastně já jsem tam chodila, já nevím půl roku, že jo jsem chodila do Esetu, a pak teď co tam učím tu angličtinu, tak to je vlastně takový, že se mi to nechce přestat dělat, protože tam jakoby ti klienti by možná jakoby ztratili motivaci, a přesto že jako si nemyslím, že by opravdu to byly jakoby hodiny angličtiny takový, aby se opravdu dobře naučili anglicky, tak mě to přijde hrozně jakoby důležitý, z toho důvodu, že prostě tam vzniká nějaký zvláštní jakoby vztah mezi náma a jakoby já je můžu podporovat určitým způsobem a oni se prostě hrozně těší a já to s nima dělám jakoby ráda, ty hodiny. Takže, jakoby to pokračuje, to vlastně jako by přerostlo v takový jako setkání prostě, který jsou pro mě, i vlastně pro celý ten kolektiv jakoby takový příjemný.

M: No a co ti to tam dává, co si myslíš, že z toho máš? Co to je to příjemný, jako víš?

K: No co to je, no? Mě jakoby hlavně přijde, že si člověk jako vyzkouší, to, já nevím, abych to neřekla nějak jako blbě,... no...to je složitá otázka úplně.

M: Takže že si tam jako něco vyzkoušíš.

K: Hm, jakoby asi si tam vyzkoušíš to, prostě, že ty lidi můžeš jako podporovat určitým způsobem, že... to je takový komplikovaný to prostě říct obecně, že jo, aby to neznělo nějak blbě. Jakoby já mám pocit, že jsem tam jakoby potřeba, proto abych jakoby dodávala tu individuální jako jistotu těm lidem, který ji prostě nemaj. Jakoby, proto já jsem to třeba i jako z časových důvodů to chtěla zrušit, a teď jsem to nezrušila ty hodiny, protože mi tam přišel znovu Jarda, klient, kterej (to možná je) prostě vrátil se z léčebny, prostě nepřišlo mi to, přišlo mi, že prostě, že tam mám zůstat proto, aby jako on se mohl vrátit zase na tu angličtinu, že prostě když tam přišel na tu hodinu a já si říkal, že já to teda zruším, tak jsem to nezrušila vlastně jako by z tohodle důvodu, že vlastně jsem se cítila, že jako jsem tam třeba. Takže ten vztah už vlastně jako byl nějak vybudovanej mezi náma a já jakoby vím, co si ke každému tomu klientovi můžu dovolit a jakoby i když s nima pracuju jako

s kolektivem vlastně, tak přesto jakoby se liší můj přístup individuálně ke každému z nich. A to je jakoby hrozně přínosný, že jo, protože já hledám prostě ty cesty, kterými jakoby jak se k těm lidem můžu prostě stavět a co po nich můžu chtít a tak. To je možná ono, no

M: A je to pro tebe nějak jako i pro tvůj jako osobní život, víš jako? Nebo jestli to můžeš nějak uplatnit ty věci, co tam třeba zjišťuješ, co se tam učíš?

K: No já se tam, podle mě já se tam hlavně učím jakoby vést nějakou skupinu určitým způsobem i když ne jako rozhodně ne terapeuticky, ale prostě jako nějak pracovat s těma lidma, to se určitě učím. Taky se tam učím angličtinu, protože že jo, já dělám takový chyby, že člověk ani jako na to není upozorněnej, já jim někdy řeknu, jako že třeba jít pěšky se řekne: go by food, a Jarda vytáhne slovník a najde ve slovníku: go on food. Takže dá se tam občas naučit spousta věcí.

M: Tak to je hezký, jak tě to tam dovzdělává jazykově. Když si jakoby, tak sis říkala, že jsi do toho šla vlastně s tím očekáváním, jakoby že už do toho Esetu, že tam dostaneš nějakou jakoby praxi, že tam jako získáš teda nějaký počet hodin potřebnejch třeba. Takže do té Duhy, jak si šla to nedokážeš si nějak vzpomenout, jak to bylo, co tam jsi vlastně čekala, co tě tam zajímalo, jestli ta organizace, jak jsi říkala, nebo jak to bylo?

K: To byla nějaká jako sociální pohnutka, asi, jako že to opravdu nebylo z toho důvodu, že bych chtěla nebo že bych potřebovala praxi, ale bylo to jako opravdu ze zájmu prostě o ty lidi. Já už vím, já jsem totiž viděla takovej film, od nějakýho polskýho autora, jmenovalo se to Evoluce a bylo to právě jakoby z prostředí, který, kde prostě žili tihle ti jako mentálně postižení lidi, a nebo z nějakýho prostě ústavů. Nevím, jestli tam žili, nebo jestli tam docházeli, to tam jako nebylo patrný. Ale bylo to tam jako hrozně zajímavý, tam bylo totiž jakoby zajímavěj moment ten, že ty lidi jakoby se mezi sebou dorozumívaj nějakým zvláštním jazykem, kterej jako tam nebyly titulky, takže prostě já jsem to i psala nějakýmu tomu producentovi, jako co to znamená, že tam nebyly titulky a on jako říkal, že jako jo, že mám pravdu, že vlastně oni mají nějaký svůj způsob dorozumívání. Tak mě to jako, jako nebyl to asi jazyk na opravdu jako úrovni jazyka, ale prostě bylo to nějaký jako způsob prostě komunikace. A jako mě to zaujalo a chtěla jsem jako zjistit ne asi zjistit jak to je, ale chtěla jsem se dostat prostě do přímýho kontaktu s těma lidmi, jakoby vyzkoumat to prostředí a tak, jako jaký ty lidi jsou a tak.

M: No a jak se ti tam to ukázalo nebo co jsi tam našla?

K: No, co jsem tam našla? Ona tam teda bylo, já jsem tam pracovala v keramický dílně a vlastně jakoby přišlo mi, že je velkej rozdíl, asi v tom jakým způsobem se prostě třeba rodiče nebo to prostředí prostě chová k těm jednotlivějm lidem a třeba tam byl takovej jako klient s Downovým syndromem a ten prostě jakoby nedokázal vůbec jako nic dělat a jako nic prostě nedokázal začít, a pokračovat a dokončit žádnou věc. Že se mu vlastně jakoby pořád muselo dokola říkat, když jsem váleli nějaký keramický hady, tak se mu pořád muselo říkat prostě válej, válej a pořád, prostě v minutě třeba 20x. Takže to bylo docela jakoby náročný z tohohle důvodu. Ale byly třeba zajímavý ty výtvary těch lidí, protože oni,... byl tam takovej jeden, já nevím, co bylo těm klientům. Tenhle klient prostě vyráběl různý takový figurky a bylo to hrozně jako hezký, to bylo zajímavý. Ale potom už měl nějakou jako zvýšenou indikaci, že pak už jako by byl takovej jakoby roztěkanej spíš a

tak. Ale tak jako globálně co s čím jsem se tam jakoby setkala nebo co jsem tam našla, já nevím no. Bylo to prostě taková jakoby zkušenost. Já jsem tam zároveň mohla jakoby vidět, jak se tam ty ne terapeutky ale ty jako asistentky vlastně chovají, jako nebo co vlastně oni dělají přítom. Oni moc nic jako tak nějak nepodnikaly, oni tak jako naučily asi ty lidi, co dělat, ale potom si tam prostě každý měl sedět sám a každý něco dělat, protože ta jakoby ta práce, ta individuální, ta asistence, co jsem dělali jako mi jako dobrovolníci, těm lidem vlastně asistovat těm, který jakoby nemůžou, něco opravdu jako vytvářet nebo to nedokážou nebo něco, tak to jakoby by to by bylo nad lidský síly asi kdyby to oni měli dělat každý den s nima. Takže to nemohly, ale dělaly třeba to, že s nima kroužili různý hrnečky a tak. Já moc nevím, mě to tam přišlo takový jako, takový že se to jakoby jede ve svých kolejkách a že to jako nikam moc nesměruje, nic se tam jako moc nevymýšlí, ale že to má nějaký rytmus, a tím se jedem, možná to pravdu jinak nejde.

M: A ty jsi před tím, než jsi sem nastoupila, nedělala žádnou jako sociální práci, nebo něco, víš jako, kde..

K: Než jsem nastoupila do Esetu?

M: Ne, prostě když jsi vůbec do toho šla, do té Duhy.

K: Ne, to ne.

M: A máš pocit, že by tě to něco, od někoho třeba z rodiny, nebo tak jako mohlo třeba?

K: Jako proč vůbec jsem šla?

M: No, proč třeba vůbec?

K: No to já nevím, no. Motivace. Nevím proč, proč jako proč má člověk potřebu prostě jít někam a prostě seznamovat se s jako lidma jinýho druhu nebo proč jako chce, proč chce jim třeba pomoci, nebo něco. To bylo taky jeden z motivů.

M: A v tom týmu tam, jak ses tam to, jak ses tam cejtila nebo...?

K: V týmu v Duze?

M: Jak jakoby tě tam přijali? Nebo jaký jsi měla pocit z toho?

K: Tam moc jako žádnéj tým nebyl, tam byly prostě dvě asistentky, který si tam tak jako jako odbývaly ten čas, spíš, to mi tak přišlo, že spíš to tak je a jakoby k nám měly vždycky takovej spíš odstup. S dobrovolníka se moc nebavily, nekamarádily, akorát občas, jako když třeba, nevím, jsem nevěděla nějaký jako důležitý věci třeba o tom klientovi toho typu, že jsem třeba po něm toho moc chtěla, nebo že jsem prostě k němu přistupovala tak jako normálně a on byl nějaký podrážděnej nebo takovej rozladěnej. Tak prostě si mě ta paní zavolala stranou a řekla mi, že jako po něm nemám nic moc chtít, že prostě má nějakou složitou situaci a tak. Takže jako jediné to, že vlastně jakoby občas třeba opravovaly, ale jakoby nechaly ty věci spíš tak plynout.

M: No a to že potom jsi si vlastně nějak řekla, že by jsi chtěla studovat tu psychologie, to jsi chtěla od jak živa, nebo to třeba i tohle k tomu mohlo nějak přispět, tato zkušenost?

K: No, to já nevím no. Já jsem jakoby, já mám jako celoživotní, že jo, problém s tím, co budu dělat. Takže ta psychologie mně jako přišla taková dobrá. Že to člověk dělá v hospodě, žejo, tyhle sty terapie těm kamarádům a jo, že tak jako furt jim pomáhá a tak a vlastně zadarmo, žejo, tak člověk si říká, tak proč bych to nemohla dělat za peníze. A s tou kulturologií prostě to se nějak vyvinulo tak jako zvláštně, že já opravdu jakoby nevím, co

můžu chtít jakoby kam můžu přijít a říct že mám kulturologii, že mě jako vezmou prostě, takže jsem chtěla studovat psychologii, ale to prostě pořád ještě jsem se tam nedostala na tu školu.

M: Tys tak jako říkala, že prostě jako poznávat lidi jako jinýho druhu nebo něco,... vlastně jako zajímalo hrozně to prostředí a ty lidi jako takový.

K: No to asi jo, no. Asi je to takovej jako i antropologickej zájem, že ty lidi jinýho druhu jsem měla na mysli právě jako ty mentálně postižený, vlastně jakoby součástí té mojí motivaci bylo jakoby přesvědčení, že jako ten handicap, kterej my vnímáme jako handicap, není skutečnej handicap, že je to prostě jenom opravdu něco naprosto jinýho, že je to prostě něco, co my označíme jako demenci, nebo cokoliv, že je to prostě jako ta inteligence, ta škála té inteligence je vlastně jenom nějakej omezenej průzor něčeho, co my můžeme pojmenovat a co my prostě dokážeme nějak jako odstupňovat, ale stejně prostě jakékoliv inteligenční test prostě nezachytí ty schopnosti, který ten člověk skutečně má, já teda netvrdím, že oni mají nějaký zvláštní schopnosti nebo tak ale jako by přišlo mi, přišlo mi zajímavý se prostě s něma seznámit už proto, že jsem chtěla si nějak jakoby ověřit, nevím, jestli jsem si to ověřila, chtěla jsem si ověřit jakoby to, že ti lidi mají opravdu svůj svět, že jsou prostě jiní, že jsou natolik jiní, že prostě nemá cenu se s nima srovnávat, že je to prostě jakoby jinej svět, zvlášť jsem teda myslela ti lidi s downovým syndromem. To vlastně byli i ti larsfontrýerovi idioti, kteří mi přišli hrozně zajímavý, že to byla taková skupina lidí, kteří prostě jako dělali takový jako zvláštní věci, jako že se chovali najednou jako blázni a byl to takovej ventil. Já nevím, žili na nějaký chatce nebo tam prostě se scházeli, já už nevím. Ale prostě měli to takovej životní styl. a když se potkali právě s těmahle lidma jako s tím downovým syndromem tak prostě přestali tohle to dělat, byli naprosto v depresi, všichni celej ten kolektiv, protože prostě oni je hrozně jakoby předčili v tom magoření, prostě že oni dělali takový věci, prostě který by je v životě nenapadadli, že prostě oni byli tak zvláštní, že prostě oni si říkali, týjo tak to je moc no. Prostě všichni z toho byli úplně vyřízení, že jako ti jim teda dali na prdel prostě.

M: No a v tom Esetu tak jako, ty taky že jo pro nějakou tu praxi vlastně....

K: Tohle bylo vlastně, ten Eset, to bylo kvůli jako pro tu praxi z psychologie.

M: A to byla náhoda, že sis zrovna vybrala třeba tady tu cílovou skupinu klientů?

K: No to nevím, jestli to jako se dá označit za náhodu, protože já teda nevím teď jak je to chronologicky, ale v té době, jsem se jakoby nějak začala zajímat prostě o šílenství, jako spíš možná až jako z filozofickýho hlediska spíš než z psychologickýho, jako že by mě zajímaly ty různý ty druhy, jako to z psychologickýho jo, ale spíš jakoby podstata toho šílenství, jako podstata toho člověka, který se zblázní. Ale jako vnímala jsem to zase spíš jako svoje téma, než jako že bych tam, teď to nebylo tak, že bych jakoby šla do Esetu poznat tam ty lidi jinýho druhu, jo, ale bylo to spíš tak, že jsem to šílenství vnímala jakoby možnost každýho, že jsem prostě si říkala, že to je taky něco jako nějaká možnost moje, možná. Takže jsem, no, jednak jakoby ta praxe, jednak to prostě jako přerostlo v takovej zájem takhle. Že jsem na tom vlastně napsala i tu práci, teď seminární, tu postupku, jsem psala taky o tom.

M: Bylo to o nějakým?

K: No o šílenoství, vlastně, o schizofrenii vyloženě. Takže bylo dobrý když se jakoby potkat s klientama vlastně v Esetu.

M: Takže vlastně je to nějak jakoby ten, chci říct, jako tě to nějak nasměrovalo na nějakou cestu, jako že se tím třeba budeš zabývat dál, tady tou oblastí, že tě to zaujalo? Nebo se ještě budeš hlásit na psychologii? Příští rok to plánuješ?

K: No já jsem zrovna teda tento rok zase se hlásím, mě otrnulo. Já jsem měla rok pauzu, teď se teda nehlásím do Prahy, ale do Brna, jako dálkově. Ale to jsou zase ty Scio testy a vůbec nevím, jako jak to dopadne. Už jsem psala jedno kolo, no uvidí se no. Jako já bych chtěla no, ale nevím, jestli nejsem právě třeba zrovna na tyhle psychotiky, jestli nejsem jako moc empatická, že prostě nevím jaký jsou jakoby moje hranice v tohle tom, že to jakoby nemám vyzkoušený, ale jako určitě mě to zajímá, že to chci právě rozšířit do té diplomky a napsat konečně jako něco spíš jako o jinakosti, o tom jakoby jak se jakoby ta kultura chová k jinakosti, což je jak ta duševní nemoc, tak třeba i jako rod, jako gender prostě, to má spolu jakoby hrozně společnýho, jakoby v jádru toho přístupu. Ale jako jestli je to použitelný v praxi, to je právě to, co právě nevím jak.

M: No a co dokázala bys říct, jakoby, čím tě to třeba jako to dobrovolnictví kam tě může posouvat, nebo co tě naplňuje? Čím to je, že do Esetu, který je někde na Hájích dojdeš pravidelně a ráda a do školy se ti prostě nechce a nechce.

K: No mě teda připadá, že ti klienti často, teda v té škole právě jsem se nesetkala s lidma, který by mi nějak jako byli blízký. A naopak právě v tom Esetu tam jsou ty lidi takový opravdovější mi přijdou. Že prostě oni mají takový zkušenosti, který já si prostě ani vůbec nedokážu představit, nebo jako vůbec nevím. A oni jsou hrozně jako takový milý, jo že, jako je na nich vidět jak moc musí prostě překonávat sami sebe, jo, aby prostě řekli větu nějakou anglicky, že prostě ne jenom tím, že neumí anglicky, ale hlavně tím, že mají ten stres z toho, že to řeknou špatně mnoho násobně vyšší, než jako normální lidi. Že prostě, to je třeba jako pro mě zajímavý, protože já jsem taky jakoby tímhle způsobem nervózní jako ze situací, kdy vím, že musím něco prokázat. Takže to určitě jako osobně, prostě ti lidi jsou mi takhle blízký, a možná je to jakoby nejvíc osobní motivace, jako proč tam chodím. Taky ještě jakoby další takový téma, který se tady, nebo který je zajímavý i třeba u toho Jáchyma, je jakoby vývoj, jako ten proces smvěřování od někud někam. To je to, co mě zajímá i na něctech klientech v esetu, i vlastně na něm i na sobě, to že vlastně v mém životě jakoby bylo období, kdy jsem fakt nevěřila tomu, že jakoby se jde někam vyvíjet, překonávat překážky a takhle. A mě tady připadá, že prostě to máme společní všichni, že ti klienti prostě v Esetu, překonávají ty bariery a někam se jakoby vyvíjejí, někam spějí, přesto že jako se dá říct skoro každěj den že to za nic nestojí. za to nestojí. Ale přesto oni to přesto dělají, a přesto oni chodějí a mě jakoby hrozně těší že oni mají ten zájem, že oni jsou opravdu motivovaní. Já třeba to můžu porovnat, když jsem učila dvě sedmnáctileté slečny angličtinu, no a prostě to byla taková nuda, z jejich strany nebyl naprosto žádněj zájem, prostě bylo to tak jako nepříjemný. Když tyto hodiny prostě to je horzná radost. A ten Jáchym to je zase, to je taky jakoby velká bariery pro něj, je vidět, že on je motivovanej mluvit, ale něco mu brání v tom mluvit. A prostě je hrozně jako přínosný i pro mě i já se

vlastně musím jakoby něco učit, neustále nového s ním, abych jeho mohla něco naučit. Prostě je to i to prostě směřování někam.

M: A o toho Jáchyma, kam chodí? To má jakou formu vlastně ty setkání?

K: To je vlastně, to se jmenuje son-rise program, son jako syn a to myslím v 70. letech právě založili ty manželé Kaufmannovi, nebo respektive oni v 70. letech asi začali, jestli se teda nepletu, začali pracovat se svým vlastním synem, kterej byl autistickej (?), protože vlastně nikdo nebyl schopnej jim pomoci, všichni jim říkali, počkejte ještě, ještě vlastně není dost stáří na to, aby se s ním dalo pracovat vlastně a různý jakoby přístupy k těmhle dětem byly vlastně vybudovaný asi jenom na nějaký behaviorální bázi, že se vlastně omezovaly všechny ty projevy autismu, který ty děti měly a minimalizovali se. A tím se jakoby ty děti, a stimulovali se prostě k tomu, aby se naučili pár věcí a vlastně všichni takzvaní odborníci prostě jim byli schopní říct akorát to, že se prostě ten jejich kluk naučí akorát se možná oblíknout a dojít si na záchod, a že to bude prostě to maximum, který zvládne, jo, a oni se prostě rozhodli, že tomu nebudou věřit a prostě začali s ním pracovat jinak a začali jakoby se k němu připojovat v tom jeho chování. A vlastně tím jakoby mu chtěli dát najevo, jednak taky jakoby měli tu tendenci objevit to prostě, že vlastně nemohli odsoudit něco, to byla jejich myšlenka, nemohli odsoudit něco, co vlastně nevědí, co je, že tomu sami tomu nerozuměli, prostě proč mu to dělá, takže se rozhodli, že to prostě vyzkoumaj, takže začali, prostě on dělal, furt točil talířkami a mával takhle rukama a oni to prostě začali dělat s ním, jako každěj den určitou dobu, a zjistili, že vlastně on nebyl schopnej, že jo se podívat ani na ně, ani do očí se nedíval, vůbec s nima jakoby nekomunikova, úplně je jako vylučoval z toho svého světa. A když oni jakoby dělali nějakou dobu ty stejný věci jako on, tak jakoby začal narůstat ten oční kontakt a postupně prostě se on naučil mluvit a vystudoval prostě vysokou školu. Je to takovej snovej případ autismu, prostě ten Kaufmann se úplně uzdravil a je to teď jako hrozně slavněj případ. Oni založili celej institut prostě na pomoc těmhle dětem a pracuje se vlastně v herně, kde jsou poličky vysoko postavený, aby ty děti tam nedošáhly a oni vlastně jakoby musí překonávat zase ty bariéry. Samozřejmě jakoby je tam hlavně to připojování, kdy ti děti vlastně dělají, člověk je jakoby neustále následuje, co ty děti dělají, takže Jáchym třeba plive na zrcadlo, což já teda nedělám, ale dá se to jako napodobovat. A kreslí na zrcadlo a my vlastně jakoby ho napodobujeme, děláme ty stejný věci, aby jakoby my jsme mu ukázali, že jsme s tím tam kde on je, a jakmile on projeví zájem, tak my prostě mu, tak mi mu ukážeme něco z toho našeho světa. Že vlastně jakoby my ho následujeme tam, kde on je a tam mu můžeme ukázat něco, co jakoby je to z toho našeho světa.

M: No a tam za ním chodíš jako taky jako dobrovolník?

K: No.

M: Jo. A k tomu se dostala jak, k tomu programu?

K: K tomu jsem se dostala, to bylo právě ve škole byl letáček, nebo ten plakátek.

M: Jakoby inzerát.

K: No inzerát. A já jsem tam zavolala a prostě jsem řekla, že to chci dělat. Já nevím už jako proč, prostě to opravdu nevím, to byla nějaká jako taky taková zvláštní motivace, prostě jsem si řekla, že to jako zkusím, ale měla jsem hodně pochybností, jestli tohle

zvládnu, jo, to jsem opravdu jako nevěděla, protože jako jsem se styděla, jo a všelijak, tohles to je takový hodně emotivní, člověk musí jako, to jsme ani nevěděla tohle, já jsem se spíš bála jako, že s tím dítětem nevím, jak to zvládnu a o autismu vlastně jsem toho věděla málo, nebo jsem vlastně, já jsem si totiž tehdy myslela, že autistický dítě je jako spíš schizofrenní, protože jsem to znala jenom jako, že autismus se spojuje se schizofrenií, ale není to vlastně, Jáchym není schizofrenní, že jo, to se jenom nazývá ten stav prostě tý jako osamělostí, prostě nebo tý cílený osamělosti v tom vlastním světě, že jo, ale může to být způsobený různými příčinami.

M: Takže tam těžko, měla jsme v tom nějaký očekávání? Něco, co tě zajímalo, co jsi chtěla poznat?

K: No já jsem si hlavně říkala, že bude dobrý jakoby se naučit tu metodu, že oni tam vlastně psali na tom inzerátu, že vlastně my se budeme cvičit v té metodě toho son-rise programu a mně přišlo dobrý se jako naučit prostě terapeutickou techniku. Ono je to spíš než terapeutická technika teda úplně přístup prostě k tomu, jako v podstatě je to takovej přístup k čemukoliv. Takovej jako prostě pozitivní, ono jako není náhodou, že to vynalezli právě Američani. Oni jsou takový jako hrozně pozitivní.

M: No a tam seš jak dlouho, teď s tím Jáchymem?

K: Já vlastně ani vůbec nevím, já jsem přemýšlela a vůbec nevím. Je to určitě, teď je jaro, tak oni mají vlastně od léta tu hernu, jestli to tak je, tak od minulýho jara možná mají tu hernu, já si myslím, že tam jsem rok a půl.

M: No a tam...

K: Možná dva. Rok a půl určitě prostě.

M: A seš nějak jinak s tím Jáchymem? Já jsem měla pocit, že za ním chodíš nějak jako domů? To ne?

K: Oni to mají doma. Oni si doma postavili hernu, a tam, oni právě jakoby doporučují vzít to dítě ze všech školek a ze všech těchhle aktivit, a pracovat nejdřív jakoby na vybudování toho vztahu mezi nima a on potom vlastně jakoby má motivaci, to dítě, se něco učít a Jáchym opravdu jakoby má motivaci se učít prostě mluvit, ale jo už se naučil strašně moc věcí, už jako mluví, už se s ním dá prostě jakoby domluvit. Ačkoliv prostě neskládá věty, ani neříká ani celá slova, ale říká prostě, ale v té herně se prostě domluvíme na všem. Že prostě on hodně rozumí a říká prostě slabiky. Takže je to opravdu takovej dialog a opravdu jde vidět velká snaha. Že, jaká byla otázka?

M: Já pořád se pídím, jako co ti to vlastně dává, v čem tě to instpisruje, jaký ti to dává smysl?

K: No já mám právě jako asi co se týká teda ty motivace mojí a vůbec jako toho důvodu, proč tyhle věci dělám, to je taková jako hodně asi specifická věc, že prostě, jednak mě zajímá teda ten proces toho vývoje, který jako zkoumám i u sebe, jednak mě prostě zajímá to, asi mě zajímá to prostě jakoby prolamovat, nevím jestli jako se necítím se dnes a denně, když jdu prostě do Esetu nebo když jdu jako za Jáchymem, že prostě jako já teda tady prolamuju nějaký konvence, jako to ne, ale vlastně v podstatě to tak je, když se nad tím takhle zamyslím, tak ono to tak je, jakoby že se člověk sám sebe učí jakoby měnit vlastní prostě třeba stereotypní nějaký uvažování o určité věci, o věci, která by se dala nazvat

jinou, tam je zas ta jako jinakost, nebo něco zvláštního a jakoby člověk sám v sobě nachází spoustu těchle stereotypních myšlenek těch jako nebo mechanismů, jak o tom přemýšlí, nebo tak, ale vlastně tím, že se jakoby učím přistupovat k těm věcem jinak, ale osobně se s tím konfrontuju a zkouším to, tak vlastně mi přijde, že je to lepší, než kdybych jenom prostě nadávala na to, jak ten většinověj přístup je prostě na nic.

M: Myslíš jako se nějak aktivně angažovat. Ty jak jsi říkala, že ve všech těch dobrovolnejch vlastně aktivitách jsi měla strašně jakoby těžký zrovna strašně cílový skupiny, že tam jako tak v Esetu, že jo, tam jsi pracovala s klientama s psychózou. To chytla jako hodně takový těžký skupiny. Já si myslím, že to, nebo jestli tě ještě něco napadá, co bys třeba k tomu tématu chtěla říct.

K: Já nevím, ani ne.

M: Já si myslím, že moc děkuju, to bylo vyčerpávající.

PŘÍLOHA 6.

Klára – ROZHOVOR

A - tazatel

B- dotazovaný

A: Já Vás poprosím *sl.* (.....)? jestli byste v krátkosti dokázala popsat, co jste vlastně jako dobrovolník dělala, jak jste se k tomu dostala, a tak.

B: Takže s dobrovolnickou činností jsem začala ve čtrnácti letech a dozvěděla jsem se o ní tak, že jsem se už po několikáté zúčastnila Indiánských prázdnin, které se tady v Motole konají pro hospitalizované děti a tam jsem vlastně kontaktovala koordinátorku dobrovolníků, pak jsme se několikrát sešly, sepsaly jsme smlouvy a pak jsem začala vlastně s nárazovou činností, to znamená, že jsem chodila třeba když byla nějaká akce pro děti, jenom nějaký koncert, který se tady v nemocnici konal, tak tam jsem pomáhala, no a vlastně v šestnácti jsem začala pravidelně docházet na oddělení jednou týdně na dvě hodiny. Tam to vždycky probíhá tak, že sestřičky mi doporučí děti, za kterými bych mohla jít a když ty děti chtějí, tak si s nimi třeba malují, nebo jim čtu pohádky, prostě podle toho jak jsou staří, na co mají náladu, nebo když je jich víc, třeba pět, tak hrajeme nějaké hry, třeba pro ty menší, Člověče nezlob se, nebo pro starší karty, nebo když chtějí, tak si můžeme něco vyrábět z korálků, nebo modelíny, a tak podobně.

A: Je to tedy hodně rozmanité ta činnost.

B: To určitě ano.

A: A co Vás k tomu přimělo, když jste se na těch Indiánských prázdninách rozhodla, že by jste to tak chtěla zkusit, nebo že tam chcete nějak pomáhat, nějak se zapojit?

B: Protože jsem na těchto Indiánských prázdninách byla každý rok sama, zúčastnila jsem se toho programu a když jsem tam viděla ty dobrovolníky, tak mne to hrozně lákalo, protože dobrovolníci na Indiánských prázdninách pomáhají i s programem, třeba že těm dětem pomáhají, takže mne hrozně lákalo, že bych třeba takhle mohla někomu pomoci, těm dětem při těch aktivitách, kteří třeba něco nezvládnou sami, i na tom oddělení je potřeba se snažit je nějak trochu zabavit.

A: Nějak jim pomoci, to je hezké. A v rámci těch dobrovolných aktivit, měla jste od toho nějaké očekávání - co by jste se mohla třeba naučit nového, nebo to byla jen zkouška něčeho?

B: Dalo mi to třeba to, že jsem se naučila komunikovat s těmi menšími dětmi, v tom mi to hodně pomáhá. Hlavně je to dobré pro rozvoj té komunikace, děti leckdy člověka naučí zajímavé věci.

A: To určitě ano. A třeba pro budoucnost, pro Vaše budoucí směrování, ovlivnilo Vás to nějak? Myslím jako činnost, že by jste to chtěla studovat jako obor týkající se právě výchovy dětí?

B: Určitě mne to ovlivnilo hodně, protože bych ráda chtěla studovat speciální pedagogiku.

A: Takže přímo specializovaný obor přímo na to zaměřený.

B: Ano.

A: A to plánujete se v tomto oboru vysokoškolsky vzdělat? Takže díky dobrovolnické činnosti jste k tady k tomu dospěla. Vy jste říkala, že jste začínala v patnácti?

B: Ve čtrnácti.

A: A jak se k tomu třeba stavělo vaše okolí? Že jste se začala takhle dobrovolně zapojovat?

B: Kamarádi, na některých kamarádech bylo vidět, že mne za to obdivují že to dělám, hodně z nich se vyptávalo, jak to probíhá, jak jsem se k tomu dostala, co s těmi dětmi dělám, jak jsou třeba staré ty děti, kam chodím na oddělení, hodně se vyptávaly na informace o tom dobrovolnictví.

A: Takže jste v té své vrstevnické skupině měla dobrý status, že Vás za to obdivovali. Tak to je docela příjemné, ne?

B: Ano to je.

A: A když jste začala to dobrovolnictví dělat už poloprofesionálně, dá se říct, už jste měla tu smlouvu, jak jste vnímala komunikaci s vedením dobrovolnického centra? Jak tam vycházíte?

B: V dobrovolnickém centru jsou dvě koordinátorky, když jsem začínala byly obě dvě jiné, než jsou teď. Ze začátku jsem s oběma vycházela velice dobře, držela jsem si odstup, než jsem je poznala, a teď se vlastně postupně obě koordinátorky vyměnily, jsou obě jiné, s nimi taky vycházím velice dobře, s jednou si tykám.

A: Takže už jste zde jako dlouhodobý pracovník, že už sledujete jak se obměňuje personál. (smích) Takže jednak jste aktivní v tom Indiánském projektu, který tady je každý rok, je to tak?

B: Ano od roku 1999.

A: A na to oddělení k těm dětem chodíte třeba jak často?

B: Jednou týdně. Já chodím v pátek, vždycky na dvě hodiny. Nebo když chtějí děti třeba déle, tak jsem tam déle, ale ta hranice jsou ty dvě hodiny. Když přesáhne o půl, tak to nevádí.

A: Když jsme se už bavily o tom, co Vám to dává, co Vás v tom inspiruje, nebo posouvá dál, napadá Vás ještě něco?

B: Mně se hrozně líbí, že si s těmi dětmi hraji třeba nějakou hru, že je na nich vidět, nebo alespoň na většinu, že je to baví, a že jsou rádi, za to, že mají aspoň nějaký program, že jinak vlastně leží skoro celý den v té posteli. Já chodím na dětskou chirurgii a tam třeba některý děti, když mají něco s nohou, tak třeba nemůžou tolik chodit, tak za nimi jdu a jsem třeba u té jejich postele protože oni leží, tak to jim taky hodně pomáhá, že aspoň si s někým můžou popovídat.

A: Říkám si, to už je nějaká odborná práce, když tak jako individuálně přistupujete k těm jednotlivým dětem, jste šikovná, to je hezké.

B: Děkuji.

A: K těm očekáváním, které jste od toho měla, že Vás napadlo, že těm dětem budete pomáhat, nebo že se budete podílet na dobrovolnické aktivitě, máte ještě nějaký nápad, co Vás k tomu tehdy vedlo, nebo co jste od toho čekala?

B: Vedlo mne k tomu to, že - jak už jsem mluvila o těch Indiánských prázdninách - že třeba já, když jsem byla menší, tak jsem se tam účastnila toho programu, tak třeba i mně ti

dobrovolníci pomáhali, a mne to přišlo hrozně pěkné, že je někdo, kdo Vám chce pomoci - udělat ten úkol, nějak ho zvládnout, hodně mně to lákalo, že bych taky takhle chtěla někomu pomáhat.

A: Že jste se jakoby revanšovala, je to tak?

B: Možná ano, no.

A: To je fajn. A když tu práci děláte, nebo když potom od těch dětí odcházíte, jaký z toho máte pocit?

B: Když se mi ten program povede, nebo vnímám, že ty děti to baví, tak to člověku udělá hroznou radost, někdy je mi i líto, že jsem tam dvě a půl hodiny s těmi dětmi, pak už mají třeba večeři, tak už musím odejít, tak mi je líto, že s nimi nemůžu být i déle,

A: Že toho prostoru máte takhle málo.

B: Omezeně dá se říci.

A: Když tedy odejdete, co si řeknete, že jste udělala dobrou práci?

B: Že jsem ráda za to, že se mi to povedlo, že to ty děti bavilo, že se o to zajímaly. Někteří dobrovolníci mají takové zkušenosti, že mají třeba hodně dětí a teď s nimi něco hrají, a půlka řekne, že je to nebaví, že už chtějí zpátky na pokoj. To se mi ještě nikdy nestalo, ale myslím, že je to docela nepříjemné.

A: Může to vypadat, jako že se snažíte dělat něco, co si myslíte, že je smysluplné, a pak vám to ty děti zabalí, jak se říká.

(souhlasný smích)

A: A když už jsme u těch ostatních dobrovolníků, máte s nimi nějaký vztah, nějaký kontakt s těmi ostatními lidmi, co dělají dobrovolnictví v Motole?

B: Tak v Motole je asi tři sta dobrovolníků, takže je všechny neznám.

A: A aspoň s nějakými?

B: Ano, mám mezi nimi dost dobrých kamarádů, se kterými si rozumíme.

A: Takže se dá říci, že jste u toho dobrovolnictví našla nějaké nové kontakty? Někaké vazby?

B: Určitě.

A: Někaké přátelství. Takže možná i tohle mohl být nějaký výsledek toho, že děláte dobrovolnictví.

B: Protože člověk vlastně najde nové lidi, seznámí se třeba, získá nějaké zkušenosti od nich, nebo se můžou i něco naučit ti ostatní, třeba jen to, co se týče té dobrovolnické činnosti, jak třeba přistupovat k těm dětem. A takhle si vlastně předáváme ty zkušenosti, co máme tady z nemocnice.

A: Takže dá se říci, že už jste zkušená dobrovolnice, takže Vy spíše předáváte zkušenosti, ne?

B: Třeba dobrovolníkům, kteří začínají, někdy si o tom povídáme, co jsem už zažila a tak.

A: Tak to může být inspirující, vy máte takovou řádku aktivit za sebou, takže jste cenný zdroj určitě.

B: To nevím.. (*smích*)

A: Vy jste říkala, že v tom budete pokračovat, že to chcete studovat, měla jste i před tím, než jste začala dělat to dobrovolnictví nějaké tendence, jinou představu, co byste chtěla dělat?

B: Ne, já jsem byla vždycky zaměřená na tu pedagogiku. Speciální, (*myšleno speciální pedagogiku*), to je teď rozhodnutí posledních pár měsíců.

A: Taky čerstvé.

B: Je to čerstvé, ale vždycky jsem se hodně zaměřovala na práci s dětmi. Hodně mně to lákalo. Že mne to zčistajasna nenapadlo.

A: Takže dětská skupina a vlastně skrze to dobrovolnictví jste se k tomu mohla i víc dostávat, takže si myslím, že třeba pro to studium bude skvělé, že máte nějakou praxi, což se u zkoušek ocení, že nejste úplně ze školy, že máte nějakou praxi za sebou. Máte pocit, že skrze tuhle činnost jste nabrala nějaké zkušenosti pro svoji budoucí práci?

B: Určitě, třeba jak už jsem se jednou zmínila o té komunikaci s dětmi, to myslím, že mi hodně pomůže, a člověk si může všimnout i toho, jak ty děti reagují na různé věci, když jim něco řeknete, tak jak oni reagují, a když jsou nemocní, když začnete mluvit o té nemoci, nebo když se jich zeptáte, jaké to je být v nemocnici, tak co vám na to řeknou a tak. To si myslím je také hodně důležité.

A: To je hezké, že takhle sbíráte zkušenosti k budoucí práci. Je ještě něco, co byste měla potřebu říci, něco k dobrovolné práci, něco co by tu mělo zaznít?

B: Leda jen to, že tuhle činnost může dělat v podstatě kdokoliv, protože všichni mají nějakou schopnost, nebo něco dovedou, co třeba nikdo jiný neumí, ale myslím si, že by to třeba nemohl dělat ten, koho vysloveně nebaví práce s dětmi. I když by měl spoustu vlastností, kterými by se na to hodil a mohl by těm dětem něco předat ale jestli se nerad stará o děti, nebo vůbec je s nimi nerad, to by nebylo si myslím úplně ideální.

A: To říkáte dobře, že tuhle možnost má opravdu každý, ale ne každý se do toho pustí i to je zajímavé, čím to je, že třeba zrovna vy jste se tak do toho pustila, jestli to bylo nějaké puzení, nějaký pocit, že by jste se měla něčím jak se říká nějak revanšovat.

A: Myslíte si, že je to od Vás tedy všechno?

B: Pokud se potřebujete ještě na něco zeptat?

A: Já jsem úplně spokojená, bylo to vyčerpávající, já Vám děkuji.

B: Není zač.

PŘÍLOHA 7.

Jitka – ROZHOVOR

A: tazatel

B: dotazovaný

A: Já bych Tě poprosila, jestli by jsi řekla něco o tom, jak jsi se dostala k dobrovolnické činnosti, co jsi vlastně v rámci toho dělala, co jste od toho před tím, než jste do toho šla čekala, a tak.

B: K dobrovolnické činnosti jsem se dostala přes leták, který jsem si v roce 2005/6 našla na katolické teologické fakultě, byla tam výzva, od dobrovolnického centra Fakultní nemocnice v Motole, že shánějí dobrovolníky, byly tam kontakty, e-mail, telefonické, v té době tam byl kontakt na Blanku Zemanovou, která potom jako Jana Nováková odešla na mateřskou dovolenou, takže já jsem někdy v červnu, červenci posílala e-mail s tím, že bych měla zájem se stát dobrovolníkem, takže oni se mi ozvali a s tím, že až bude to školení, že mi dají vědět termín. Tak v první řadě jsem z toho měla takový jakoby strach, protože jsem si říkala, když jedu vždycky autobusem, nebo čímkoliv jiným kolem Fakultní nemocnice v Motol, tak jsem si říkala - ty jo, velká nemocnice, a já tam budu dělat dobrovolníka. Neuměla jsem si přesně představit, co ten dobrovolník, ta jeho úloha přesně. I když tam to bylo napsané, že chodí na oddělení, je tam práce s dětmi, hraje si s nimi, pořád jsem cítila takovou tu nejistotu. A pak, když jsme měli to školení, což byla sobotní, víkendová akce, tak jsem se tam seznámila s holčínou - se kterou jsme se postupně o sobě dozvěděly, že chodíme na jednu fakultu - a začaly jsme spolu docházet na ORL na dětské.

Co k tomu ještě dodat - ta práce ze začátku, když jsme tam na to dětské oddělení přišly, tak jsem z toho měla, asi možná z toho prostředí, cizího, docela dost velký strach, protože jsem si říkala - ne, že bych z nemocnice měla já strach, protože v nemocnici jsem strávila taky hodně času jako pacient, ale spíš strach z toho, abych třeba těm dětem nějakým způsobem nějak třeba neublížila, teď mám na mysli třeba - když si s nimi budu hrát, tak dávat pozor, co říkám, nebo jak se chovám, děti jsou malé, zranitelné a ta moje praxe s dětmi nebyla zase tak úplně velká. Takže strach spíš. Ale postupně se to odbourávalo, protože vlastně když jsem byla mladší, tak jsem hlídala děti, tak jsem si vzpomněla na ty časy a na to všechno, takže ta práce mi potom hodně přirostla k srdci, protože jsme se tam strašně vyřádili s některými dětmi, hráli jsme tam hry, malovali jsme, když byla různá období, třeba Vánoční, Velikonoční, tak jsme dělali výrobky, seznámila jsem se tam s hodně lidmi, ten personál na tom ORL ten byl úplně skvělý, protože tam ty sestřičky byly docela dost vstřícné, rodiče tam třeba - tam na tom dětském oddělení to bývá třeba tak, že ti rodiče tam s těmi dětmi jsou, to ORL je hodně takové, že se tam ty děti střídají, i když teď si vzpomínám, že jsme tam měli i chlapečka, který tam ležel delší dobu, tak tam už byl takový ten větší přátelský vztah, zvláště potom, když jsme s maminkou zjistily, že pochází ze západních čech, takže jsme si měly o čem povídat a já jsem potom pochopila - že už jsem to nebrala jako každé pondělí, každé úterý, že tam prostě musím jít. Že už cca po roce a půl to člověk nebral jako svoji povinnost, že teď je pondělí a jsou tři hodiny a já musím být tam a tam, ale že se tam těšil. Protože věděl, že tam potká tu maminku, ty svoje „dětí“, které tam delší dobu byly a že jsme si třeba před týdnem řekli budem dělat to a to - ten kontakt - nejenom s těmi rodiči ale i s těmi dětmi. To na tom bylo hezké. Je pravda, že mám jednu vzpomínku, kdy jsem přišla na pokoj, a ze začátku - a to je asi pořád - když se člověk měl představit že je z dobrovolnického centra, tak jsem to ze sebe všechno řekla a

teď ten tatínek na mě koukal – tak jsem si v duchu říkala, co jsem řekla špatně – tak jsem spustila ještě jednou – a potom mi anglicky řekl, že mi tedy nerozumí – (smích). Takže svoji lámovou angličtinou – protože jsem si říkala, že asi němčinu umět nebude – jsem se mu snažila vysvětlit o co jde a pak do té herny taky přišel, přišli tam i klauni, takže úplně super no.

A: A jak dlouho to dobrovolnictví vlastně děláš? V Motole?

B: Já jsem v roce 2006 měla to školení, to bylo v březnu, pak jsme hned v zářetí začali, takže od března 2006.

A: A zkusíš si vzpomenout třeba na to, když ty jsi tak šla po té chodbě a viděla jsi tam ten letáček,
co tě tak jako napadlo, co sis řekla?

B: Na chodbě té fakulty?

A: Když jsi viděla ten letáček, ano.

B: Já jsem v té době neměla - ne, že bych chtěla další nějakou činností zabít čas, to asi ne, ale spíš jsem chtěla, spíš jsem v tom viděla nějakou jakoby – nevím jestli to správně řeknu – pomoc, nebo něco takového, prostě nějak ten svůj čas vložit i ostatním se věnovat. Ne jenom přijít domů, udělat normální klasické věci, poklidit a tak, být někde ještě i jinak užitečná pro potřebu druhých. Zvlášť u těch dětí, že ano. Já vím, třeba že na LDN tam ta potřeba je taky u starých, nemocných lidí. Ale zajímavé, a zvláštní bylo třeba, když si vzpomenu na to naše školení, tak tam bylo plno studentů, mediků apod., ono jich moc na tu LDN nechtělo tenkrát jít, a ona se tomu ta Blanka Zemanová, ta supervizorka naše strašně divila. Že všichni na dětské. Já nevím, já jsem ten vztah k těm dětem – ne že by mi starší lidé byli nějak nepříjemní, to zcela určitě ne – ale spíš k těm dětem jsem měla vztah z toho, že jsem třeba dřív hlídala mladší, kamarádky dětí a tak, takže ..

A: Jste k tomu měla blíže.

B: Jsem k tomu měla blíž, ano. A další věc, třeba taková, že když jsem šla po té chodbě, když jsem byla malá, tak jsem byla hodně nemocná, a právě v Motole jsem hodně ležela. A když si vzpomenu na tu dobu, 83 – 84 (roky), tak já si na to moc nevzpomínám, ale žádní dobrovolníci, nebo něco takového nebylo.

A: To asi určitě ne.

B: Tam s náma nikdo nehrál, děti které byly na pokoji, nebo s kterými jsem byla na pokoji, tak maximálně s nimi, rodiče to měli do Prahy daleko, protože ono je to přece jenom 200 km, možná jsem v tom cítila trošku jako vrátit možná té nemocnici to, že jsem měla možnost se tam uzdravit, a trošičku i těm dětem – aby tam nemusely jen ležet v posteli a koukat do prázdna, do stropu – protože některé děti tam byly že si s tím druhým nechtěly hrát, že se třeba styděly. Tak jít za nimi, říct: pojď, budu si – když ty děti mohly, když nebyly napojeny na přístroje – tak říct: pojď, budu si kreslit nebo tak. Spíš ten hlavní cíl tam byl věnovat se těm dětem aby tam ten čas nemusely probrečet a tak.

A: Abyste jim nějak zpříjemnila ten pobyt.

B: Určitě – tam byla samozřejmě možnost dívat se na televizi, ale třeba ty děti v dnešní době možná víc uvítají než si malovat, stavět si nějaké puzzle, nebo hrát na pc hry, což na tom ORL bylo. Tam bylo PC. Ale ten čas sice jakoby uteče na tom PC ale je takový nevyužitý, že třeba vyjdou z té místnosti a teď co dál, že. Tak třeba my jsme dělali nějaké výrobky, nebo jsme si hráli, třeba loutkové hry, a tak. Takže potom mohli i mezi sebou třeba, navečer, když se jim nechtělo spát, tak měli možnost si hrát.

A: A za tu dobu, co děláš dobrovolníka v Motole, pozoruješ na sobě nějaké změny, které by se daly připsat té dobrovolnické činnosti?

B: Změny, je pravda třeba, že v době, kdy já jsem začala dobrovolnictví dělat, tak můj bratr se dostal do nemocnice se zlomeninou, protože je aktivní fotbalista, mladší, a tak to dítě kolem vás je (....?), on třeba ležel v Domažlické nemocnici, a tam tohleto vůbec není, že, to je malá nemocnice, navíc je teď nově postavená, všichni to srovnávali vzhledově k Motole, což je úplná hloupost. Ale tak třeba jako že za tím bráchou sem za ním chodila, ale snažila jsem se mu dát stejný čas, který jsem věnovala v Motole těm dětem, tak tomu bratrovi taky, ono se to zdá samozřejmě že se mu budu věnovat. On tam ležel, protože ty pokoje tam byli třeba po třech, po dvou, po čtyřech, tak i těm ostatním dětem. Protože tam byli děti nejen z okresu, ale i z ostatních, třeba z Písku tam byl chlapeček. Že jsem se dokázala tak nějak do toho bratra vcítit, že on tam musí ráno se probudí, teď nějakou snídani, jak to v nemocnici běží, a pak co vlastně odpoledne potom, když tam za ním nemohl nikdo přijít.

A: Takže jsi to mohla vlastně lépe prožít, když jsi měla zkušenost z toho Motola.

B: To určitě ano, ta zkušenost tam byla dobrá v tom, že jsem třeba věděla, nebo od těch dětí člověk věděl co chtějí dělat – i když samozřejmě každé dítě má jiné záliby – toho bratra už mám přečteného, tak vím, že on třeba – já nevím, má rád válečné knížky, tak si prohlížet knížky, nebo stavět si třeba puzzle, hrát si s vláčkama, a tak.

A: A ty teď kon vlastně ještě souběžně s tím, že děláš dobrovolníka tak učíš ve škole, nějak se ti tyhle dvě profese spojuje, nebo můžeš zkušenosti z jedné přenášet na druhou?

B: Zkušenosti určitě, protože třeba na té základní škole tam děti dělají strašně lumpárny a mnohdy si neuvědomují, že za každou takovou lumpárnou může být to, že se do té nemocnice můžou dostat. Svoji třídu tedy nemám, i když jsem první dva měsíce v září a říjnu místo jedné paní učitelky, tak jsem tak trošičku suplovala více, tak jsem vždycky říkala – nedělejte tohle, třeba když se tam mlátili nějakou holí, tak z toho může být třeba úraz já nevím, třeba otřes mozku. Já jsem to vnímala tak, že oni nedokážou – protože třeba v té nemocnici na tom ORL neležely jenom děti, které přišly s píchnutím ouška ale byly tam i více nemocné děti, které dokázaly tu svoji nemoc vnímat a víc si toho jakoby vážily toho svého zdraví. Tyhle děti, které byly totálně zdraví tam lítaly, dělaly neplechy a nevěděly, že se třeba může za takovou tou dětskou lumpárnou stát mnohem víc. Že si to nedokázaly představit.

A: A jak jsi mluvila o těch očekáváních, které jsi měla, a o těch motivacích do toho jít, tak jak se to naplňuje ti, nebo máš pocit, že tam něco získáváš, že se ti ty plány, očekávání plní?

B: Získávám, já to беру tak, že tam získávám zkušenost z toho nemocničního oddělení, ne jenom z toho školského, jako učitel, ale nevím, možná zkušenost, jak říkám, s těmi nemocnými dětmi, když to takhle vidím, tak jako dokázat porovnat, že jsou to děti vlastně v jedné věkové skupině, a jak třeba si dokáží i toho zdraví vážít, že jsou nemocní, zdraví, zkušenosti s tím volným časem, třeba když jsem tam mnohdy přišla, tak někteří měli naplánováno, co by chtěli ten den dělat. Tak když to bylo v rámci možností, tak jsme mohli tu aktivitu dělat, spíš probudit v nich nějakou tu motivaci třeba teď půjdeme a budeme dělat to a to, tu jejich činnost. Jenže ty děti na té základní škole neznají nic jiného, než že přijdou do školy, odsedí si tam „blbých“ šest hodin, a pak si jdou sednout k PC a sedí tam třeba do půlnoci. To je spíše srovnání toho, že – samozřejmě jsou to zdraví děti, takže si nedokážou třeba představit ty nemocnější děti na těch odděleních a třeba to jsou děti, které by samozřejmě mohly obdobně dělat to samé. Sednout si k PC, sedět tam celý den. Že třeba si třeba nechtějí sednout k PC a hrát si ale třeba si číst, poslouchat pohádky, hrát si pexeso, karty, nějak si ten den jakoby užít.

A: Děti u tech dobrovolníků mají tuhle možnost, otázka je, jestli by děti ze ZŠ někoho k sobě takhle někoho měly, třeba když přijdou z té školy, kdo by si s nimi chtěl potom hrát.

B: Samozřejmě, to je taky otázka, ti rodiče v dnešní době nemají tolik času.

A: Ty jsi mi ještě říkala, že vlastně krom toho Motola, že tam, kde bydlíš, jsi nějak aktivní v charitě?

B: V Charitě.

A: Tam pracuješ taky jako dobrovolník?

B: Tam to mám taky jako dobrovolník, tam je to činnost, která – my tam máme hlavní ty body jako tříkrálová sbírka, která je teď docela velkolepá, media to zveličují, že tříkrálová sbírka teď hodně na Hradčanech v novinách velbloudi s králama, to je jedna z činností a pak je tam činnost, která se taky soustřeďuje na děti, a to je volnočasový klub, kde nejsou jen děti z farnosti charity, ale jsou tam i děti, které tam chtějí přijít, chtějí si tam hrát, pobýt tam, je tam velká farní zahrada, takže když je krásně v létě, nebo teď na jaře, tak se tam dá dělat táborák, povídat si, a věnovat se jim. Nejsou tam samozřejmě děti z normálně fungujících rodin, kteří tam přijdou třeba i s rodiči. V minulém roce jsem tam měli děti třeba z dětských domovů, hlavně z DM Staňkov, kteří byli teda úplně úžasní, doufám, že letos přijedou zas. Ti byli skvělí, protože ti nám dokázali třeba i vymyslet hry, které bysme ani nevymysleli, takže dokázali dát náměty na hraní, a ten čas byl opravdu potom tak nabytý, že jsme to ani nestíhali všechno. Takže tam se to spíše specializuje na tu Tříkrálovou sbírku, která je tedy jednou ročně, pak na ty dětské aktivity. Pak se nám stává občas, že nás osloví třeba starší lidé, kteří třeba potřebují pomoci s úklidem doma, kdy už opravdu nikoho nemají, s umytím oken, a tak. Takže jsou tam lidi, kteří třeba – nejen vzděláním – jsou schopní přijet do té vesničky, nebo do té oblasti a pomoci jim tam.

A: A tady do toho spolku téhle charity jsi se dostala jakým způsobem?

B: No, to bylo docela zajímavá cesta, protože jednoho krásného dne, když probíhaly komunální volby, tak mi zavolala jedna paní od nás z města a sdělila mi, že jim chybí někdo na kandidátku. Tak at' si vezmu občanský průkaz a přijedu k ní domů. Tak jsem si

říkala – jejda, to bude zase akce. To bylo v roce 2006 tak to mi bylo ještě méně, tak takovéto pobláznění – já budu na fotkách – tak jsem vzala honem občanský průkaz a běžela jsem tam. Už měli tenkrát nějakou kandidátku a nebyl za tím žádný politický záměr, to vůbec ne, ale sešla se tam taková skvělá parta lidí, a my jsme hledali – samozřejmě ty volby KDU-ČSL nevyhrála – ale říkali jsme, tak kašleme na volby, teď něco udělat dál. Samozřejmě jsme charitu nezakládali s cílem toho, abychom v dalších volbách vyhráli. To vůbec ne. Ale nějak se tomu věnovat, protože jsme věděli, že když to vezmu zase přes tu politiku, tak že zvítězí strany, které by tam stejně nic nezaložili a plno o byvatel toho místa se ptalo, proč, kde si třeba děti nemají hrát občas, tam byla skupinka dětí, které neměly kam chodit, i když tam je hřiště, jsou tam kroužky, ale plno rodičů na ty kroužky prostě peníze nemá v dnešní době, protože ty kroužky jsou hodně drahé. Takže to byl asi takový cíl, zabývat se těmi dětmi, které běhaly po městě a dát jim šanci se ještě nějak jinak realizovat než tím běháním a lítáním a tím blbnutím, aby na ně nikdo nemusel nadávat a tak.

No a potom jsme se vlastně sešli, založili jsme jakoby charitu, farní charitu. Jsme tedy charita bez právní subjektivity, jsme pod Diecézní Charitou Plzeň, a teď v následujícím období, protože skončila Tříkrálová sbírka, tak jsme hlavně ten záměr poukazovali na Adopci na dálku, potom na terénní sociální službu v Domažlicích, kde je taky charita, ta má tu svoji činnost strašně rozšířenou, ta chodí do terénu, má sociální domy v okolí Domažlic, je tam Dům na půli cesty, Dům sv. Zdislavy pro maminky s dětmi v Havlovicích, takže tam jsme se snažili ty peníze nějakým způsobem poslat aby tam pomohly. Protože tam opravdu skutečně občas v lidech vzbuzuje – asi jakákoliv sbírka, nejenom Tříkrálová – takový ten pocit, že když to někam dám, tak ono se to někde ztratí. Ale tady je skutečně vidět, že ty peníze, když tam jdou, to určité procento, tak se to tam vážně ukáže. Protože teď se tam dalo opravit tolik domů, vzniklo tam strašně moc center a opravdu kdyby se mělo dávat každá ta Tříkrálová sbírka do roku 2015, do těch Domažlic, na tu činnost, tak to pořád bude potřeba.

A: Tak si říkám, že skoro půlku svého života trávíš jako dobrovolník, když to tak poslouchám.

B: To je pravda.

A: Máš pocit, že jsi k tomu byla vedena v dětství?

B: Já si teď nějak moc nevzpomínám, ale myslím, že kromě toho, že jsem chodila s babičkou na nějaké brigády, za které byla třeba zmrzlina. Možná asi výchovou, protože rodiče mí spíše – i ta moje babička - protože jsme bydleli docela v široké rodině, tak mě hodně vedli k tomu – takovou tou přísnou výchovou, a říkám, že jsem vyrůstala v přísnější výchově než třeba můj bratr, jiná doba, že jo. Tak mne vedli k tomu pomáhat druhým. Nesoustřeďovat se na sebe, dávali mi hodně znát – ne ty, ale ten druhý, a pak ty. Což třeba v době, v posledních letech dá se říci, protože už šest let jsem na VŠ, tak se to docela otočilo proti mně, protože věnuji ten čas pořád jakoby druhým – já to nedělám že to jako musím dělat, že to někdy někdo řekl – já to chci prostě dělat. Tak občas mi přátelé říkají no tak dobře, tak jako super, (.....?) do bazénu. Asi spíš tam jsem byla tou výchovou vedená no. Protože ta byla postavená, přísná, ale zase na druhou stranu nebyla to přísná výchova že teď ty budeš já nevím tady pomáhat, protože musíš. Tam to šlo, že jsem to viděla i na těch rodičích i na té babičce. Protože moje babička se taky jakoby angažovala do charity, to zase v době, kdy byly hodně války – já si to teda už moc nepamatuji – na Ukrajině a tam, tak tam do té oblasti přes Červený kříž jezdila a dávala tam oblečení. A ta do toho i do

dětského domova, který je vlastně ve vesničce blízko Horšovského Týna, tak ta do toho byla jako hodně zažitá. Tak možná, že asi v ní jsem viděla takový nějaký vzor, řekněme, že to nedělá, že musí, že by očekávala že druhý den se na ni někde.. dnešní celebrity to dělají jenom kvůli tomu, aby se zviditelnily. Když nějaká modelka vyhraje soutěž, tak okamžitě to dá na charitu a ví, že druhý den bude někde na internetu zveřejněné: Ona to dala tam a tam, hurá. Tohle vůbec ne. Ale proč dělat jen něco pro sebe, rvát to do sebe, když to můžu dát i tomu druhému.

A: Hm. To je hezká myšlenka. Tak jo, Jitko, jestli chceš ještě něco dodat k tomu? Jestli tě napadá ještě něco, co by tady mělo zaznít? K tomu dobrovolnictví?

B: K tomu dobrovolnictví v Motole tam myslím, že jsem řekla, to, co jsem chtěla, a k té charitě – tak já doufám, že do budoucna se rozšíříme více, nebo do takové hloubky, jako ty ostatní. I když tam je problém – ale to je asi v každé - oblasti finanční, já si říkám na druhou stranu, občas mě to naštvává, že kdyby někteří oblastní ředitelé neměly tak vysoké platy – říkám to na rovinu, tam se opravdu člověk nestačí divit, ono je strašně hezké, že třeba nějaký šéf toho a toho – chápu že musí mít takový plat, jaký je – ale myslím si, že by se občas většina divila žít s tím normálním průměrným platem, prostě normální občan. Že ty peníze by asi byly, ale že se cpou a rvou někam jinam, kde to třeba tolik vidět není a když už je to vidět, tak je to vidět zvláště u určité skupiny lidí, na věcech – k čemu že jo. Samozřejmě že si je může koupit dneska, zítra, ale k čemu, když je za měsíc, za dva vyhodí, zničí. Takže spíš jako doufám v to, že prostě nějaká rozumná hlava, která má tak nějak na starosti financování fary, a to nemluvím jen o naší charitě, tam je tech charit, to v republice, určitě. Myslím, že hlavní ředitel charit v ČR by mohl hodně povídat, každý by potřeboval nějakou finanční injekci, to zcela určitě ale jak říkám – tak já vím že dneska tech projektů na financování od tech velkých firem, jako že oni chtějí třeba aby je sponzoroval třeba ČEZ, že nemůže sponzorovat všechno, to je logické ale občas mám pocit, že to jde někam, kde to vidět není a pak se třeba člověk v médiích dozví, je to pravda, dostalo se to tam, kam to má jít? Jako tím nechci teď touhleto cestou napadat vůbec žádnou společnost nebo organizaci nebo charitu, to vůbec ne. Ale někdy mám takový pocit, no. Že se to nedostává tam, kam má. Třeba ta Tříkrálová sbírka teď bylo všude medializovaná finanční krize. No a my když jsme s vedoucími chodili s dětmi, tak jsme si říkali – chodili jsme, nějak jsme se nad tím nepozastavovali – vždycky jsme soutěžili, která kasička bude plnější, tak ta skupinka dostala čokoládu. Ale to bylo jenom z legrace. Žádný jiný čin za tím nebyl. Takže jsme se divili, kolik se může vybrat i v době, kdy je medializovaná finanční krize. A i přesto, že byla finanční krize, nebo je finanční krize, tak se vybralo u nás, když jsme to srovnávali s tím posledním, minulým rokem asi o pět tisíc více. Takže média „finanční krize“, já vím, že teď spoustu lidí přišlo o práci, plno podniků krachlo, svoje následky to mělo, ale že i přes to ti lidé dokázali – třeba v té Tříkrálové sbírce – protože já už jsem několik let takhle vedená, takže se budu opakovat o tom, protože si myslím že s ničím jiným tak zkušenost nemám, ale říkám s tou Tříkrálovou sbírkou mám dlouholetou zkušenost, jo, je Tříkrálová sbírka, něco tam hodím a oni vskutku věděli, tam u nás, v té naší oblasti věděli, že ty peníze tam jdou. Že tam vyrostlo to centrum..

A: Ty důsledky..

B: Určitě, samozřejmě, že člověk přišel k těm starším lidem a jak je média nabádaly k tomu, aby si nechali OP ukázat a kartičku, tak samozřejmě to byla naše povinnost jako vedoucích, to zcela určitě, to jim člověk ukázal rád ale překvapilo mne právě to, že i

přesto že to bylo medializované, jak je všude finanční krize a tak, tak se prostě vybralo víc. Tak uvidíme, jaké to bude příští rok, ale ono to spíše není o tom, jestli se vybere míň, nebo víc, ale hlavně aby to pomohlo tam, kde to skutečně potřeba je no. Protože smutné by bylo potom, kdyby se ty peníze někde rozkutálely, ztratily, potom se to dostane na tech povrch, říkám, třeba tech novin, všeho možného strašně rychle. Tady mám jistotu, když jsme právě odevzdávali dokumenty a vůbec všechny papíry z Tříkrálové sbírky, že to skutečně šlo tam, kam se napsalo. Teď zrovna ta jedna částka, kterou jsme měli na ten volný čas s těmi dětmi tak bude použita třeba na výlety. Což bude docela super, protože plno dětí se třeba nedostane do Prahy. Ono třeba plno dětí vidělo poprvé Pražský hrad, Zoo, projelo se lanovkou na Petřín. Oni tady byli v sobotu na výletě, já jsem s nimi v sobotu potom odjížděla na večer domů, tak většina z nich byla opravdu stahaná, nejezdili metrem, chodily pěšky, zvláště po té staré části Prahy. Pro ně to byl zážitek. Ale jo, dostaly by se do Prahy, ale kdy, a za jakým účelem na nějaký pofiderní výlet projet se Prahou. Ale projít si ty památky, ty dobrovolnice je vzaly, a ukázali jim, že tady stojí třeba T.G. Masaryk, výměna Hradní stráže, že to hodně pomohlo.

A: To je hezké, když jsou takhle vidět ty výsledky.

B: Určitě

A: Tak jo, Jitko, myslíš, že takhle by to bylo všechno od tebe?

B: Já myslím, že jo.

A: Bylo to úžasné, výborné, obdivuhodné, všechno, co děláš, co stíháš. Tak já moc děkuji.

B: Já taky děkuji.

PŘÍLOHA 8.

Markéta – ROZHOVOR

A: tazatel

B: dotazovaný

A: Tak, Markéto, já bych tě poporosila, jestli bys řekla něco k tomu, jak jsi se dostala k dobrovolnické práci, co jsi od ní čekala, co ti to naplnilo..?

B: Rozumím. K dobrovolnictví jsem se dostala spíše čirou náhodou, před Vánocemi jsem chtěla někomu pomoci řekněme, spíš jsem se soustředila hodně na děti. Původně jsem chtěla do dětského domova, ale nakonec to dopadlo tak, že mi kamarádka poradila přes babičku tohle dobrovolnické centrum a po návštěvě jsme si přes Vánoce nechávala ležet v hlavě a říkala jsem si, že bych to chtěla zkusit. Takže moje prvotní představa byla spíše někam nakoupit hračky a jít se podívat jak si s nimi ty děti hrají a nakonec se to rozrostlo až v tyhleto návštěvy, které jsou jednou týdně. Takže v podstatě jsem od toho žádné očekávání neměla, protože jsem úplně přesně za tímhle tím nesměřovala. Nicméně úplně asi prvotní – při tom úvodním školení byl asi strach – protože jsem si říkala jestli mám vůbec co nabídnout a ze začátku jsem šla na spinálku, k dospělým lidem, teď chodím na dětskou onkologii, takže člověk si říká, jestli bude mít co nabídnout těm dospělým, o čem si s nimi povídat, já tancuji, tak jestli je vhodné mluvit o tancování, když tam ty lidi třeba leží a nemohou se hýbat, tak jestli je to úplně ono. No a tady s těmi dětmi jsou zase taková témata, kdy si člověk říká, jestli je to správné, a jestli jsem dostatečně zručná apod. Takže pokud se jedná o to, zda to splnilo mé očekávání, tak určitě. Hlavně je to spíš dobrý pocit co z toho člověk má, jako radost, že mě to baví, že si sem chodím určitě i odpočinout – pro mne je to odpočinek, protože dělám úplně něco jiného – zahrát si Člověče, nezlob se – když člověk pořád řeší nepodstatné věci podle mě práci – tak je to takové příjemné.

B: A jak ta tvoje práce nebo činnost vypadá? Ty jsi říkala, že teď chodíš k dětem?

A: Teď momentálně na dětskou onkologii a v podstatě – ty sestřičky už znají dobrovolníky, takže tam akorát člověk přijde, řekne, jestli může za všemi dětmi – to je docela podstatné, si zjistit, jestli může navštívit všechny, protože některé ty děti když jsou vážněji nemocní, nebo jim není dobře, tak to není vhodné. Potom obejít pokoje, zjistit, jestli má někdo zájem o společnost. Jak já to formuluji. Něco si zahrát, popovídat si, nebo se podívat společně na video, já právě nemám nic připraveného když tam jdu spíše to nechávám na tom, jak to vypadá ze situace. A pak třeba vymýšlíme. A někdy se najde jeden človíček, někdy se jich najde víc. Že potom hrajeme společnou hru a tak. A oni vlastně podle toho, jak se cítí unavení, nebo ne, tak se přidávají a tak. Je to takové zvláštní. Na té spinálce to bylo trošku něco jiného, tam jsem šla vlastně za jedním člověkem, potom, když už tam člověk chodil delší dobu, tak tam vlastně ti pacienti leží nějakou dobu, takže tam já jsem vlastně chodila většinou už za tím daným člověkem. Akorát, když řekl, že mu není dobře, tak jsem zkusila někoho jiného. Takže pak jsem řešila dilema, že nestíhám oba dva najednou. Ty tři lidi. Tady se vlastně ty děti mění, co týden, někdy tady zůstanou a někdy se zas po určité době vrátí. Jak mají terapii nastavenou takže tady je to takové, spíš že se to obměňuje více. A s těmi dospělými to bylo vysloveně o povídání, protože jak se oni z části nemohou hýbat, tak někdy jsme je masírovali, někdy jsme hráli karty když potom bylo nějaké to cvičení.

A: A třeba ty věci jako to masírování je už docela trochu odborná práce, ne?

B: Částečně. Na zaškolení – měli jsme asi hodinku a bylo to prima – ale tam to masírování už není zase až tak odborné, tam jde spíše jen opravdu o to, když ten člověk leží, nehýbe se, tak na tu stimulaci tech svalů vlastně stačí obyčejná masáž, kterou zvládne kdokoli. Akorát jsme se vždycky

ptali, jestli to toho člověka nebolí, nebo jsou tam takové pomůcky jako míčky, takže to není nic, co by vlastně nějakým způsobem toho pacienta mohlo poškodit kdyby ten člověk byl třeba méně zručný. A není to povinné. Tam to bylo spíše o tom, jestli ten člověk to vůbec chce dělat, protože někdo má třeba zábrany a taky ne každý to vyžadoval ten pacient. Ale i na tom školení nám vlastně ukázali ty jednodušší prvky i ty složitější a do tech složitějších, do tech jsem se stejně nepouštěli.

A: Takže ty to dobrovolnictví děláš od tech Vánoc momentálně?

B: Ne, už je to rok zpátky.

A: Takže 2007?

B: 2008. Celý rok 2008. Takže někdy od dubna já jsem ze začátku nemohla, ale v dubnu jsem s tím začínala, tak to bude tak rok.

A: A jak ti to třeba změnilo život, jak se na to tváří tvé okolí?

B: Nevím, tak někdo to přijal jako super, někdo říká, že je to úplně skvělé, někdo si samozřejmě nedovede nic představit, vůbec tenhle pojem nezná a někoho to ba naopak inspirovalo, protože se snažím něčím přispět do toho centra, takže kamarád, tím, že ví, že sem chodím, tak se mi snažil doručit nějaké hračky nebo tak, co bych sem mohla donést a věnovat. Takže to okolí mne pozitivně ovlivnilo. Já jako osobně nějaké změny na sobě – pořád se mám lépe a lépe v což doufám že směřuje celý můj život, takže věřím, že tohle tomu přispělo. Je pravda, že jsem kvůli tomu trošku přeskupila svůj život, protože jsem chtěla, míň času se věnuji taneční skupině a jednou týdně jsem si večer vyhradila vlastně že chodím sem, a určitě je to pro mne forma relaxu a odpočinku.

A: Ještě mne napadá se zeptat, jaký jsi měla vlastně ten pocit, když jsi sem přišla poprvé na to oddělení, jak ti přišel ten personál? Jak jsi do toho týmu zaplula?

B: Personál s tím nemá v podstatě nic společného. Tam jde akorát o to, tem sestřičkám se nahlásit kdo jste, a za kým jdete a v tu chvíli oni řeknou maximálně řeknou – nechod'te tady na ten pokoj – ale jinak s nimi dál člověk nekomunikuje, když nepotřebuje samozřejmě. Jinak – to je o lidech. Nemůžu říci, některé ty sestry jsou opravdu příjemné, úplně zlaté, některé – by tady člověk radši neviděl ale nevím, jestli je to chvilková špatná nálada, kterou může mít kdokoli, ale jako vesměs určitě pozitivní. Nikdo na mě nikdy neřval, nemám úplně negativní zkušenost, když už jsem věděla, tak spíše že mi ti lidé byli nesympatičtí. Ale to už je život.

A: A ty když chodíš na tu dětskou onkologii tak tam dost často nebo obvykle bývají rodiče, maminky s těmi dětmi, nejčastěji maminky. Jak jste tam přijímání jako dobrovolníci?

B: Úplně bez problémů, ba naopak ty maminky jsou takové – jednak že si taky odpočinou na chvíli, a nebo už vás znají. Teď o Vánocích vlastně sme tady dělali takové svíčky Vánoční, takže i maminky si začaly hrát s tím a hrozně se na tom „vyblbly“. A i pro ně je to svým způsobem relax. A když přijdou, tak je samozřejmě nechám, jdu pryč a jdu se bavit s někým jiným aby měli klid, když chtějí, když nechťejí, tak buď je zatáhnou třeba do hry, nebo si vezmu děti a oni si odpočinou. Ale vesměs zase pozitivní, ta vazba. Bezproblémová.

A: Tak mě Markéto napadá, jestli je ještě něco, co by jsi k dobrovolnictví řekla?

B: Je to skvělá věc, doufám, že nás bude čím dál tím víc. Aby se to tady pokrylo, protože vlastně ty děti, nebo kdokoli i třeba ti dospělí, když tady musí trávit ten čas, tak určitě jakýkoliv vnější vliv je pro ně zpestření. A neříkám, že na to mají vždycky náladu, nebo sílu. Někdy se také stane, že na tom oddělení není nikdo, kdo by se chtěl, nebo mohl zabavit. Ale určitě se stane, že když tam docházíme třeba čtyři na to oddělení, že pak někdo nemůže a pak ty děti třeba říkají – dyť sem nikdo nechodí, já jsem tady dlouho nikoho neviděl, a kdy zase přijdeš – a tak. Je to potom škoda, že tady není více lidí. A určitě i za těmi dospělými, kdyby každý ten dospělý měl svoji osobu, se kterou komunikuje – ty dobrovolníci sem mohou chodit třeba jednou týdně tak na dvě hodinky, tak ono když si člověk vezme, že tam je třeba devět, deset pacientů – kdyby tam za nimi každý den někdo přišel, tak to je veselejší.

A: Tak si říkám, že konkrétně tím, že děláš dobrovolnictví tady v Motole nebo v nemocnici, že se tady setkáváš hodně se smutnými příběhy, často jsi svědkem, že je těm lidem špatně, potýkají se s nějakou nemocí. Jak tohle snášíš, jak se s tím vyrovnáváš?

B: Tak je pravda, že si tohle nechci říkat, možná si to nepřipouštím, já jsem nad tím nepřemýšlela nad touto psychologií, protože vlastně určitě se tady člověk setká – já jsem totiž vesměs přemýšlela nad tím, proč mi to nedělá nějaké problémy, že ti lidé to nesou vesměs statečně. A hrozně dobře. Jak ty děti, tak ti dospělí. A vesměs mají dobrou náladu, nebo – nedají to buď přede mnou znát, samozřejmě, že se stane, že přijdu na pokoj a tam někdo pláče a tak, tak vidím to, ale já si to nějakým způsobem snažím nepřipouštět, protože já tady mám i vnášet spíš nějakou pozitivní atmosféru, nějakou takovou tu vazbu, kdy – vždyť se vlastně nic neděje, nebo – nic neděje, děje, ale na druhou stranu – co si budeme nalhávat, umíráme všichni, takže jde jen o to, že tady jsou ti lidé s tím konfrontováni daleko více, takže si myslím, že je to spíše chyba naší společnosti, že tyhle lidi vyčleňujeme, a že jim říkáme – vy jste něco jiného, ty lidé jsou úplně stejní jako my. A nevidím důvod, proč jim říkat – vy jste extrémně jiní. Chápu, že ti lidé jsou nemocní, chápu, že mají třeba bolesti, to je nesmírně smutné, mně to nedělá radost. Ale na druhou stranu jsou to lidé, se kterými se vídám, stejně lidé, jako lidé co jsou na ulici. Snažím se k tomu mít tenhle přístup. Jenom jednou mne tedy zarazil jeden pán, kdy jsem byla konfrontována, že jsem hodně dlouho – jemu bylo asi šedesát -dost se odmítal smířit s tím faktem, že už do konce života bude odkázaný na té péči někoho jiného a hodně těžce to nesl. Tak to mě tehdy trochu vyčerpalo. To se přiznám, že to určitě nebylo úplně bezproblémové. Ale myslím si, že je to hodně o přístupu té celkové společnosti, že kdyby tyhle lidi nevyčleňovala ze sebe, tak by to ti lidé i daleko lépe snášeli. A mohlo by to být daleko bezproblémovější.

A: Co vnímáš jako takový největší přínos té tvoji dobrovolnické práce? Kdyby ses mohla – trochu pochválit?

B: Trochu pochválit.. Já se tedy nerada chvám, ale na supervizi říkali, že se musíme chválit, tak je to dobře. Největší přínos asi – myslím si, že je to to, že ty děti, nebo i ty dospělé někdo vytrhne z té nudy, která v té nemocnici je, protože když skončí ty procedury všechny, tak ti lidé, co jsou vysloveně na té spinálce, tak leží, nemohou se hýbat. Nemají co dělat. Stejně tak, jako ty děti. Děti udržet na jednom místě je extrémně náročné a ty děti jsou tady svázané, nedej Bože, když je venku takhle hezky, tak je to o to horší. Takže si myslím, že to je asi fajn pro ně, že je prostě někdo vytrhne a že jim dá nějaký ten pocit zájmu, to je jedna věc, ale spíš hlavně tu společnost. Pokecat, zahrát si hru a dát chvíli zapomenout na to, co se děje. To si myslím, že je nejdůležitější. Aby ten člověk byl konfrontován pořád s nějakými podněty, aby si buď mohl popovídat o tom, o čem chce, nebo aby dělal úplně něco jiného. Aby zapomněl.

A: Mluvila jsi o supervizi, vy dostáváte supervizi v rámci toho dobrovolnického programu?

B: Ano, dostáváme, vždy jednou za čas teď bohužel nevím, za jak dlouho se ty supervize konají, tam jsou vlastně psycholožky, setkáváme se tam i právě že se poznáváme i jako dobrovolníci a povídáme. Je to příjemné, nemáme tedy úplně povinnost tam chodit, máme povinnost ji navštívit snad jednou za půl roku určitě. Ale tam jde spíš o to, že to je jakoby pomoc nám, abychom se z toho vypovídali, i třeba zase pro ně zpětná vazba, kdybychom něco potřebovali, a nevzpomněli si na to, nedali vědět přes e-mail, tak abychom to tam třeba mohli říci. Nebo když je nějaký problém, tak vlastně na základě těch podnětů oni zase reagují a řeší ty věci dál. Takže je to v rámci toho dobrovolnictví. Není to sice úplně extrémně povinné ale tak je to určitě fajn. Že se člověk setká i s podněty, co třeba dělali ostatní, že je to zajímavý nápad a chytit inspiraci.

A: A když jsme se bavili o přínosu těm nemocným, těm, co dostávají tvoji péči, jaký z toho máš přínos ty, co je tvou odměnou třeba?

B: Tak moje odměna je ten odpočinek, protože místo počítání, sezení u PC a různých jiných věcí člověk může strávit čas, pobavit se, zahrát si hry, kterým se nedostal třeba několik desítek let, opravdu to obyčejné Člověče nezlob se třeba. Takže kdo si rád hraje, nebo kdo to v sobě objeví, tak je to určitě pozitivní, říkám, takový zvláštní dobrý pocit, když tady odsud člověk odchází – to je jen pocit, to je jen dobrá nálada – spíš ani ne tak jako nálada, neříkám, že tohle člověka rozveseluje – ale jo, je to hřejivý pocit. Konečně se zabývám něčím, co má třeba smysl. Vyjma toho, když se člověk snaží v práci dělat něco, o čem si říká, že třeba není úplně tak smysluplné. Takže tohle je určitě neskutečná odměna a hlavně člověk nad to specifikuje odměnu jenom proto že je i takhle kladen nějaký dotaz, ale normálně, když člověk do toho jde, tak já za tohle nemám potřebu nic chtít. Já to dělám, protože to prostě chci dělat a dál se potom neptám, protože mne baví tady trávit ten čas. To už stačí tahle odměna. Tou odměnou je ta společnost.

A: A nevzpomněla by sis, když jsi právě na tom počátku chtěla nějak něco udělat, nějaké hračky (nakoupit?), tak co to bylo, nějaký pocit, který jsi z toho měla. Že jsi před Vánoci chtěla..

B: To ano, to souviselo s těmi Vánoci tak částečně, to souvisí s více věcmi, třeba jsem chtěla dávat krev, jakoby více těch aktivit – tím směrem vůči té společnosti, řekněme to, co se tady dneska nazývá tím neziskovým směrem. Spíš si myslím, že to souvisí s mojí osobou, kdy jsem se začala měnit, i k vzhledem k práci, ze které jsem se cítila vyčerpaná a právě jsem hledala něco, co by mne naplňovalo. A když jsem to pořád omílala a přemýšlela nad tím, tak mne napadlo, že mne baví práce s lidmi a že bych ráda udělala někomu radost, protože jsem si říkala, že mám krásný život, skvělou rodinu, mám se úplně báječně, takže řada lidí se takhle báječně nemá. Právě přes tu rodinu jsem se dostala spíše k těm dětem, kteří jsou v dětských domovech, nemají to štěstí, že nemají rodiče, takže spíše jim dát ten pocit toho zájmu. A protože já nechci jen dávat peníze na účet někomu, kde nevím, kam to půjde, tak jsem si říkala, že bych ráda se s někým zkontaktovala, pobavila co oni potřebují, to podle toho nakoupila v nějaké výši to podle toho to by se pak rozmyslelo a to bych jinam třeba dala. Ani bych nepotřebovala vědět, aby věděli, že je to třeba ode mě. To je úplně jedno. Ale spíš bych chtěla jenom vidět - a to opravdu třeba i z fotek, že prostě ty děti si s tím nějak hráli, nebo že se učily z toho, nebo že to mělo nějaký konkrétní dopad. Takže to spíš souviselo s mojí změnou, vyčerpaností z té práce. Kdy bylo takové období, kdy už jsem opravdu dlouhodobě neměla pocit, že to má smysl.

A: Že jsi hledala někde něco, co ti ten smysl zase mohlo dodat.

B: Co by mě bavilo, ano.

A: Tak když smysl dodat – chceš ještě něco dodat?

B: Ne, já myslím, že už je to asi všechno, už mne nic tak nenapadá..

A: Já mám také pocit, že to bylo vyčerpávající, je to moc hezké, a moc děkuji.

B: Taky děkuji.

PŘÍLOHA 9.

Jana – ROZHOVOR

A: tazatel

B: dotazovaný

A: Dobrý den, já bych Vás poprosila, jestli byste mi řekla něco o tom, jak jste se dostala k dobrovolnictví, co jste od toho čekala, co Vám to dává, a tak.

B: Tak já nevím, jestli jsem typickým příkladem dobrovolníka, protože jsem se k tomu dostala skrze pomoc svoji kamarádce. S tou kamarádkou jsem chodila na Základní škole do třídy vlastně jenom krátce, necelý školní rok ale velice jsme si rozuměly. A potom se ona odstěhovala, naše cesty se rozešly, potom i ona se svou profesí výtvarnou zaměřila vlastně podstatně jinak než já zase s profesí praktickou, ale po čase, po nějakých dvaceti letech jsme zase navázaly kontakt mnohem častější. A když jsem zjistila, že ona potřebuje pomoci, protože její zdravotní stav se začal zhoršovat, tak jsem postupně k ní začala chodit častěji a častěji až se z toho vyvinula pomoc kvalifikovaná jako dobrovolnictví, která se potom napojila na sdružení Fokus, které mi poskytuje cenné služby a zázemí pro to dobrovolnictví.

A: A ta Vaše spolupráce s tou Vaší kamarádkou probíhala konkrétně jak?

B: Tak já když jsem k ní začala chodit častěji, protože v tom mezičase, kdy už jsme nebyly spolužačky a než jsem jí začala pomáhat, tak se naše kontakty omezovaly tak jako na přání k Vánocům, nebo párkrát do roka maximálně že jsme si zavolaly, ale spíše to bylo tak v průměru jednou za rok. Potom jsem k ní přišla, a viděla jsem, že ona už přestává chodit a být soběstačná s dopravou k lékaři. A že právě návštěvy lékaře jsou takovým zásadním problémem pro ni, tak jsem se jí nabídla, že v rámci nějakých volných chvil, které jsem v té době měla, protože jsem měla práci, kterou jsem mohla dělat doma, takže jí když tak s tím odvozem k lékaři pomůžu. Ty návštěvy těch lékařů byly někdy častější, někdy se toho nakumulovalo hodně, někdy zas byla období, kdy to potřebovala v průměru třeba jednou za několik týdnů, ale pak nastala další potíže, že ona začala mít problémy s braním těch léků a tehdy už k ní chodila pracovnice Fokusu, Jana Tomečková a ta vycítila tuhle situaci, kdy já jsem leckdy s ní k těm lékařům musela jezdit zbytečně jenom protože ona neměla dost léků že třeba nedokázala říct, co všechno jí chybí, a za týden jsme musely znova, protože jí něco chybělo, a nebo že je taky nedokázala brát tak, jak je měla, že když jí nějaký lék scházel, kompenzovala to zase vyššími dávkami jiného léku takže jsme chodily opravdu hodně zbytečně a ta pracovnice Fokusu pomohla s takovou delikátní záležitostí, jako naznačit, že by bylo lepší, kdyby ty léky vlastně neměla u sebe, kdybych jí je tam dala do dávkovače vždycky jenom na týden a to výrazně snížilo ty frekvence docházky k lékařům, protože oni zase když zjistili tuhle novou skutečnost, tak byli ochotni ty léky předepisovat na podstatně delší dobu. Takže pokud její stav byl setrvalý, což se dost často povede, že je nějakým způsobem kompenzovaná, tak k těm lékařům dochází jednou – ona dochází asi na tři různé pracoviště a je to tak v řádu jednou za měsíc. Takže několikrát do měsíce tedy jdeme k lékaři no a pak se naskytne nějaké akutní situace, třeba když jí ochrnula ruka, potřebovala chodit na rehabilitaci několikrát za týden, nebo když přijde nějaký akutní zánět, takže pak jsou zase situace, kdy je potřeba ten doprovod velmi často a kdy to ani není už v mých silách a potom s pomocí Fokusu hledáme ještě nějakou další výpomoc. U těch lékařů myslím, že se její situace taky

podstatně zlepšila, protože často k ní přistupovali k té psychiatrické diagnóze tak trochu s rezervou a jenom to, že v té ordinaci s ní někdo je, koho se kdyžtak mohou zeptat, na koho mrknout, jestli je to opravdu tak, tak ten postoj lékařů k ní se docela zlepšil.

A: Takže ta Vaše péče je taková operativní podle toho, jak to je potřeba takže jste k dispozici, když máte kapacitu

B: K těm lékařům ji tedy doprovázím s takovou frekvencí různou, jak jsem naznačila, ale ty léky ji musím nosit aspoň jednou za týden. Když je na tom nějak hůř, tak je to potřeba třeba dvakrát za týden, nebo se stane že ji to donesu v tom normálním rozhození jedenkrát za týden, a ony jí po čtyřech dnech nějakým způsobem se vysypou, dojdou, nastane nějaká mimořádná situace. Takže leckdy je to častěji než jednou za týden. A když nastane taková mimořádná situace tak to právě konzultuji se sociální pracovnící Fokusu, která za Karol chodí a ona mi vypomůže, že třeba nějaké léky tam donese, nenosí mi je až za tou klientkou, ale třeba si dáme sraz někde s pracovnící Fokusu. A taky se vždycky nějak zastupujeme v době dovolených.

A: Co Vám to tak jakoby dává, co Vám to přináší?

B: Ten kontakt s tou mojí kamarádkou – pak klientkou, je někdy trošku komplikovaný tím, že se nám tam míchají kamarádké a klientské vztahy ale myslím, že je to bývá v době, kdy ona je na tom psychicky hůř a už si to nedokáže srovnat v hlavě jinak se snažíme, aby ten náš původní vztah nebyl nějak zatlačen tady tím vztahem – nevím, jak ho nazvat, služebním, nebo dobrovolnickým. Myslím, že mi to dává takový komplexnější pohled na život a i to bylo tím motivem, protože to byla vlastně asi nejlepší kamarádka, kterou jsem kdy měla, byť jsme právě byly spolu v tom častém kontaktu v dětství ten celý rok, ale tak nějak jsme měla každá své představy o životě a navzájem jsme si natolik důvěřovaly že jsme si je i sdělily, a potom, když jsem viděla, jak její představy byly převálcovány tím jejím zdravotním stavem, tak mi to nedalo jí nepomoci, protože mi to přišlo hodně nespravedlivé, že někomu ten život plyne bez problémů, a někdo má jeden problém za druhým. Ta moje kamarádka je velmi všestranně zaměřená, velmi vzdělaná, s takovým vysokým nadhledem na život, na svět, takže se s ní – pokud je na tom zdravotně dobře, tak se s ní dá velmi dobře popovídat, slabší to bylo s tou praktickou stránkou, protože ona právě je profilovaná na výtvarné umění, filosofii, hudbu a ty praktické věci života příliš u ní leckdy i nefungovaly a teprve postupem času začala chápat, že i s tím zhoršujícím zdravotním stavem je už tak nemůže opomíjet a že je musí řešit. Že musí řešit více nákupy, lékaře a podobné věci. A když je ten její zdravotní stav je nějakým způsobem horší, tak bych řekla, že ta služba je potom těžší. Lepší je to v těch situacích, kdy jde o nějaký problém fyzický, třeba s poruchou hybnosti, nebo tak, to se snáší snáze, horší jsou když ty její problémy jsou rázu psychického kdy potom jakoby vystupuje jiná povaha, nečekaná povaha, na kterou člověk není zvyklý, a tehdy je pro mne velmi cenné, kdy mohu kontaktovat pracovníci Fokusu že to spolu můžeme probrat, protože kdybych se v tom měla potácet sama a mám toho třeba plnou hlavu těch jejích problémů tak by to asi bylo těžší, a mohlo by se to zpětně obracet v tom vztahu té dobrovolnické služby. Já tedy musím poznamenat, že i rodina je pro mne dobrým zázemím a že ze začátku jsem to právě konzultovala v podstatě vždycky v plné míře doma a že měli vždycky pochopení, i když byla potřeba nějaká chlapská práce nebo něco s počítačem pomoci, takže buď synové, nebo manžel se snažili, ale teď poslední dobou někdy je těch problémů tolik, že je sice doma

zmíním, nicméně nějaký podrobný (rozbor?) mi přijde že už by neúměrně zatěžovalo rodinnou atmosféru. A tehdy si strašně cením té možnosti konzultovat s profesionály z Fokusu. Ještě bych dodala, že díky tomu kombinovanému postižení té kamarádky – klientky, tak to opravdu někdy náročné je a že si nedovedu představit, že bych to dělala, kdybych neměla jednak to zázemí vlastní, snad relativně dobře fungující rodiny a kdybych neměla možnost nějakého odreagování ještě jinak, což tedy v mém případě není žádný sport, ani žádná velká kultura, ale v mém případě je to kontakt s mladými lidmi ve Skautském středisku, kde sice s dětma už nechodím blbnout na schůzky ani nejezdím na výpravy, ale dělám těm vedoucím takový servis co se týče nějakých formalit administrativy, ale plyne z toho, že jsem s tím děním tenhle mladých lidí v kontaktu a že je s nimi spousta legrace a je to taková činnost povzbuzující, optimistická s těmi mladými lidmi takže to tak zase kompenzuje ty problémy v tom dobrovolnictví k té Karol.

A: A v tom Skautském oddíle pracujete taky jako dobrovolník?

B: Ano, to je také práce dobrovolná, ale není to tak časově náročné, jako Karol. Já to dělám léta, takže vím, že teď jsou potřeba tyhle lejstra, teď jsou potřeba tyhle lejstra. Pak v létě s nima jedu stavět tábor a to je pro mne nejlepší dovolená, nebo pro naši rodinu protože to je moc prima to vidět mladý lidi a vidět jak umějí vzít za práci.

A: Takže u těch Skautů je to takový oddech.

B: Taková relaxace. Psychická relaxace.

A: Kdybychom měli (připomenout?) tu motivaci, tak to, že Vás nabíjí ten kontakt s těmi mladými lidmi?

B: Ano, tam je to spíš tak, že já jsem ten oddíl kdysi zakládala, takže tam je ta vazba zcela osobní a to bylo v době, kdy právě ty vztahy – nebo kdy ten kontakt s tou mojí kamarádkou byl velmi malý. Ona tehdy studovala právě tu výtvarnou školu a žila tak trochu v jiném světě, bydlela na jiném konci Prahy, telefonování bylo trošku problémem, tehdy nebyla taková dostupnost, takže tehdy se naše cesty rozešly, já jsem se hodně věnovala právě děčkám, nejdřív to byl turistický oddíl pak skautský oddíl, takže proto se tomu věnuju, ale uvědomila jsem si, jak to krásně do sebe zapadá, a jak mi to pomáhá vybalancovat takovou rovnováhu duševní. A potom taky v době, kdy jsem měla malé děti to byla taky ještě ta doba, kdy jsme nebyly příliš v kontaktu a myslím si, že i tehdy by to asi bylo těžké, protože naše starosti byly totálně odlišné, zatímco pak už v době, kdy jsem měla ty děti větší, tak se zase naše starosti a problémy začala zase více sblížovat, takže teď se to dostává do takových kolejí, jako když jsme byly školou povinné žáčky.

A: Já jsem se Vás vlastně chtěla zeptat – a Vy jste na to sama odpověděla, jste si tu otázku moji sama dala, jak vlastně reaguje Vaše okolí na to, že se vlastně dobrovolně zabýváte takovou činností. Vy jste vlastně mluvila o tom, že ta rodina je Vám vlastně velkou oporou, já nevím, jestli byste k téhle oblasti chtěla něco dodat?

B: Myslím, že asi ta rodina je na prvním místě, pak zaměstnání, to jsem byla trochu na rozpacích, jak to řešit, protože já jsem měla zaměstnání, do kterého jsem chodila třikrát týdně a ty zbylé dny jsem pracovala doma, což mi také dávalo tu volnost si vždycky domluvit ty lékaře na ty dny, kdy se můžu utrhnout třeba i dopoledne a pak to vykompenzovat holt prací večer. Ale v tom zaměstnání je trošku problém, protože člověk to zas nechce nějak veřejně dávat tyhle informace kolegům v práci, na druhou stranu se

nevyhne nějakým telefonátům, takže když nechce říct všechno, co dělá, tak zas vypadá tak nějak jako podivně v té práci, tak to občas byly takové zajímavé situace, ale posléze asi moji kolegové pochopili, že něco takového dělám a že o tom nechci zase příliš mluvit a už to nemělo takový nádech něčeho podivného nebo zvláštního.

A: Působí to trochu tajemně, že ano. A třeba ještě někdo z Vašeho okolí?

B: Ještě potom jsem měla takový pocit, že ta moje péče o ní že někdy až jako se podepisovala na tom, že jsem neměla tolik času na babičky a dědečky, protože rodinu jsem nikdy ošidit nechtěla, to i Karol věděla, že rodina je pro mne na prvním místě a že to musíme nějak vyřešit aby to rodině neubralo zase příliš, ale u těch babiček a dědečků to trochu problém byl, protože bych tedy za nimi jezdila asi častěji. No ale u rodičů z manželovy strany tam v domě s nimi bydlely dvě sestry takže tam ta moje přítomnost nebyla až tak potřebná, protože tu pomoc, když něco potřebovali, tak tam byly v dosahu a nemusely čekat až jako my přijedeme přes Prahu. Takže z tohodle pohledu to bylo dobré, že tam měli jiné děti a spoustu vnoučat, takže to nebylo tak markantní, že naše děti tam třeba nechodí tak často. Nebo my že tam nechodíme tak často. A moji rodiče ti jsou mladší, takže z tohodle pohledu to bylo dobré, že tam tedy měli v dosahu jiné děti a spoustu vnoučat, takže ani to nebylo tak markantní, že naše děti tam nechodí tak často, nebo že my tam nechodíme tak často. No a moji rodiče ti jsou mladší, takže ti ještě nějakou výraznou pomoc nepotřebují, tak zatím to jde. Dneska si s nimi člověk zavolá a není nutné za nimi jezdit. Ale když by se stalo, že moji rodiče začnou třeba potřebovat ze zdravotních důvodů nějakou pomoc, tak bych se dostala asi potom do problémů, musela bych asi požádat někoho o pomoc, což tedy ta situace tedy párkrát nastala, třeba když Karol tehdy potřebovala na tu rehabilitaci, oni říkali – to by chtělo každý den – to pro mne nepřipadalo v úvahu a sháněli jsme pomoc, a musím říci, že to je tedy dost obtížné, protože ne každý vydrží jaksi ten kontakt s ní, ne s každým si padnou do noty a u ní právě že to postižení je tedy kombinované, vozíček a ještě ta psychiatrická diagnóza – se těžko hledá nějaká výpomoc z těch lidí, kteří se tam postupně vystřídali v těch akutních situacích, tak málokdo vydržel.

A: Ten kontakt je asi hodně specifický a náročný. Těch potřeb tam bude asi docela dost. Tak to je velký nárok na toho člověka. Je ještě něco, co by jste chtěla nějak dodat k tomu, o čem jsme se bavily?

B: Nemůžu to říci, protože proto nemám žádné podklady, žádné zkušenosti, ale myslím si, že dobrovolnická služba jako u třeba dětí, nebo u lidí postižených nebo s nějakou fyzickou chorobou bych předpokládala, že je tedy snažší, než u pacientů, kteří mají i psychiatrickou diagnózu, tam není až takový problém v tom, že by člověk nesklouzl když někdy třeba není ze strany toho pacienta nebo toho klienta nějaká přiměřená odezva ale myslím si, že ten problém je hlavně v tom, že člověk se bojí něco říci, protože často si ten klient to vyloží úplně jinak než to člověk myslel. Že jednak díky jejich nízkému sebevědomí a vůbec dalším potížím plynoucím z té diagnózy takže člověk se leckdy bojí reagovat, protože ta zkušenost je, že oni si to vyloží tím nejhorším způsobem který by ale vůbec nečekal a vůbec by ho to ani nenapadlo že by takhle se to dá vyložit. Na druhou stranu si dovedu představit, že je dobrovolnická služba, která to ještě má náročnější u starých lidí, kteří jaksi jsou mimo a mluví z cesty, že to musí být ještě zas podstatně horší a také jsou lidé, kteří to obětavě dělají.

A: A Vy tedy vlastně – jen úplně k závěru – pro pořádek, vy jste s Karol v kontaktu už jak dlouho vlastně?

B: Tak k těm lékařům to už je tak asi deset let. A jaksi ta intenzivnější část s těmi léky – to bych se musela podívat, ale pět let to určitě bude. Možná i více.

A: Takže dlouhodobější podpora. Tak to je tedy úžasné. Vy jste pro ni určitě velkou pomocí, velkou oporou, takže i mostem do toho „normálního“ světa. Toho, co ji může ukotvovat.

B: Tam je problém neřešitelnost té její situace, kdy ona má problém s manželem, přitom ho nechce nějak řešit. Nebo všechna řešení přijdou jako nepřijatelné – a také nechávat to tak, jak to je, taky není příliš přijatelné, to už je věc, do které člověk není kompetentní tak nějak mluvit. Radši nepřemýšlet co bude

A: Přebírat odpovědnost za všechny oblasti taky nejde.

B: To nejde.

A: Tak jo, já Vám za všechno moc děkuji, a jestli je to od Vás všechno? Hlavně to bylo vyčerpávající a bezvadné.

B: Mne už nic nenapadá.

A: Nic Vás nenapadá. Dobře.

POSUDEK VEDOUCÍHO DIPLOMOVÉ PRÁCE

Motivace k dobrovolnictví, Bc. Martina Hübllová, obor Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii, forma studia kombinovaná
Zpracoval: Mgr. Jan Kroupa, České centrum fundraisingu

Rozsahem práce zcela odpovídá zadání – 105 stran textu v 8 kapitolách doplněných bibliografií a 52 stran v devíti přílohách doprovázených 11 grafy.

Zvolené téma je v současné situaci pro sociální práci v České republice klíčové, navíc se značnými přesahy do veřejného a občanského sektoru jako takového. Dobrovolnictví se proměňuje, vyvíjí a mění se i společenský pohled na toto téma, včetně pohledu firem, a to u nás i v kontextu celé Evropy. Název práce i jednotlivých kapitol věcně odpovídá jejich obsahu.

Práce je napsána přímočaře, formulace jsou přiměřené, odbornými termíny autorka zbytečně nehýří, práce se dobře čte, je srozumitelná, jazykově obratná, gramaticky správná, k věci, opřena o vlastní praxi. Formát práce odpovídá běžnému standardu.

Citovaná literatura je i přes její relativní nedostatek v našem prostředí volena přiměřeně. Citace by někdy mohly být zřetelněji oddělené od zbytku textu, aby bylo zcela nepochybné, kdy autorka ještě cituje a kdy píše autorský text. Žádná zásadní dostupná literatura na toto téma nicméně nebyla opomenuta. Autorka navíc velmi dobře kombinuje vlastní, dokonce osobní zkušenost se kvalitně zpracovanými informacemi a jejich vlastní interpretací. Argumentace je logická, v některých, především úvodních pasážích se snaží až příliš důsledně definičně odlišit obecné pojmy pro potřeby své práce. Je to snaha na jednu stranu chvályhodná, na druhou stranu však pojem dobrovolnictví až příliš zužuje v duchu jedné skupiny odborných autorů a také v duchu gesce zákona o dobrovolné službě.

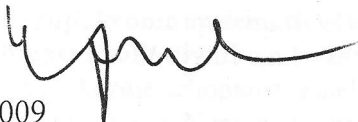
Z hlediska názorů a námětů na další vývoj dotčené problematiky jsou podnětné především poměrně podrobné rozhovory uvedené v přílohách, v samotné teoretické části autorka prognózám zásadnější pozornost nevěnuje.

Bibliografie je zpracována v odpovídající kvalitě i formátu, citace v textu odkazují na použitou literaturu, která souhlasí s bibliografií.

Práce je dobrým vstupem do problematiky, postihuje její zásadní kontury a nabízí čtenáři rozhled a základní orientaci v tématu. Z tohoto pohledu je vhodná jako podrobnější studijní materiál pro organizace pracující s dobrovolníky i pro dobrovolníky samotné. Teoretická část práce nepřináší mnoho zásadně nového ani převratného. Závěr práce dobře shrnuje její obsah a vystihuje její podstatu. Je až zbytečně podrobný.

Doporučuji k obhajobě se známkou VELMI DOBŘE.

Mgr. Jan Kroupa

V Praze dne 27.5.2009

Název: Motivace k dobrovolnictví

Autor: Bc. Martina Hublová

Téma: Téma motivace k dobrovolnictví autorka zvolila na základě své vlastní zkušenosti nemocného pacienta v nemocnici, ale i profesní zkušenosti s prací s psychiatricky nemocnými klienty o.s. ESET-Help. **Z hlediska oboru sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii je to téma plně vystihující zaměření studovaného oboru.**

Základní informace o práci:

Předkládaná práce svým rozsahem (100 str. a 24 str. příloh) přesahuje požadavky na závěrečné práce magisterského studia. Autorka rozčlenila práci na dvě části – na část teoretickou a praktickou, které dále dělila do 6 kapitol, jež jsou dále bohatě vnitřně členěny do podkapitol až čtvrtého řádu. V první, druhé, třetí a čtvrté kapitole se autorka věnuje definování a vymezení užívaných pojmů z oblasti dobrovolnictví, historie dobrovolnictví a typy dobrovolnictví aj.. V páté kapitole kolegyně popisuje právní úpravy ohledně dobrovolnictví u nás i v EU. Šestou kapitolu věnuje problematice motivace. Sedmou kapitolou začíná praktická část, která je věnována výzkumu motivace k dobrovolnictví. Výzkum užívá dvou metodologických přístupů kvalitativního i kvantitativního prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů a dotazníkového šetření, kde kolegyně zkoumá motivaci k dobrovolnictví.

Formální hledisko:

Členění kapitol v teoretické i praktické části je přehledné, kapitoly na sebe navazují a jsou logicky uspořádané. Citace jsou prováděny dle normy a řádně uváděny v textu i na jednotlivých stránkách pod čarou. **Práce neobsahuje cizojazyčné zdroje literatury.** Výzkum je přehledně a precizně zpracován a doplněn grafy. Používá 22 bibliografických a 32 internetových zdrojů.

Obsahové hledisko:

Z hlediska obsahu je práce erudovaným vhledem do problematiky dobrovolnictví, které je v ČR poměrně novou dynamicky se rozvíjející oblastí a je třeba ocenit jakékoli badatelské úsilí na tomto poli. Empirickou část můžeme považovat za seriózní výzkumný příspěvek k výzkumu motivace dobrovolníků. Autorka navazuje na předešlé výzkumy. V kvalitativní části kolegyně používá pro zpracování dat metodu obsahové analýzy, lépe by možná bylo používat termín analýzy významů, nicméně jedná se o terminologický problém. V kvantitativní části práce autorka získala data od 101 respondentů s dotazníkem vlastní konstrukce. Získané výsledky srovnávala s obdobným výzkumem a dospěla k odlišným závěrům.

Připomínky: V oblasti interpretace dat je autorka velmi skromná a nepouští se do velkých analýz. Z výsledků výzkumu by zřejmě mohla kolegyně dostat víc - prezentace výsledků by mohla být bohatší. Chybí cizojazyčné zdroje, kde se této problematice věnují již celá desetiletí.

Otázka k obhajobě: Co autorku překvapilo ve výzkumu? Jaké nové poznatky jí vědecké bádání v této oblasti přineslo?

Závěr:

Domnívám se, že autorka se zabývala tématem, který je velmi blízký studovanému oboru a je mu dosud v tuzemsku věnována malá badatelská aktivita. Autorka prokázala schopnost práce s odbornou literaturou a systematického shromažďování informací o daném tématu. **Za největší přínos práce považuji, kromě systematického shromažďování informací o daném tématu, především kombinaci kvalitativního a kvantitativního přístupu ve výzkumu.** Autorka je stylisticky zdatná a prokazuje schopnost jasného zachycení všech podstatných momentů i systematického zpracování dat. Nemohu vytknout opravdu nic zásadního.

Hodnocení: Práci považuji za velmi zdařilou a doporučuji jí připustit k obhajobě.

Zpracoval: Mgr. Jan Jakub Zlámaný

